

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

BET Ä N K A N D E
MED FÖRSLAG TILL
LAG OM VILLKÖRLIG FRIGIVNING
M. M.

AVGIVET AV
inom justitiedepartementet
tillkallade sakkunniga

S T O C K H O L M
1 9 3 8

Statens offentliga utredningar 1938

Kronologisk förteckning

1. Betänkande angående omorganisation av polisskolan i Stockholm m. m. Idun. (4), 107 s. S.
2. Förslag till revision av den svenska kyrkohandboken. Av E. Eidem. Uppsala, Almqvist & Wiksell. vij, 303 s. E.
3. Byggnadsindustrien i Sverige. 2. Arbetsgivares och löntagares inkomster. Idun. vij, 198 s. S.
4. Byggnadsindustrien i Sverige. 3. Arbetslöshetens omfattning och växlingar. Idun. vij, 202 s. S.
5. Betänkande med utredning och förslag rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringen. Marcus. 314 s. Jo.
6. Betänkande i näringsfrågan. Marcus. 173, 251* s. S.
7. Betänkande angående barnbätningsbidrag m. m. Marcus. 133, 18* s. S.
8. 1936 års yrkesskolsakkunniga, Betänkande med förslag rörande omorganisation av vissa delar av tekniska skolan i Stockholm. Hæggström. viij, 455 s. E.
9. Utlåtande rörande flottans fartygstyper m. m. Norstedt. 71 s. Fö.
10. Byggnadsindustrien i Sverige. 1. Allmän översikt, yttranden och förslag. Idun. xvij, 741 s. S.
11. Riktlinjer för en lagstiftning om ägareförbehåll och avbetalningsköp. Av F. Schmidt. Norstedt. 64 s. Ju.
12. Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden enligt beredningsnämndernas förslag vid 1938 års allmänna fastighetstaxering. Hæggström. 89 s. Fi.
13. Betänkande angående förvärvsarbetande kvinnors rättsliga ställning vid äktenskap och barnsbörd. Marcus. 52 s. S.
14. Betänkande och förslag angående skolöverstyrelsens organisation. Hæggström. ix, 396 s. E.
15. Betänkande angående landsbygdens avfolkning. Marcus. 208, 90* s. S.
16. Betänkande och förslag angående verksamheten vid kungl. dramatiska teatern, dess förvaltning och lödning. Hæggström. 78 s. E.
17. Betänkande med förslag till lotteriförordning m. m. Marcus. 70 s. H.
18. Betänkande med förslag till lag om frivillig pensionering av i enskild tjänst anställda m. m. Beckman. 121 s. Ju.
19. Yttrande med sociala synpunkter på befolkningsfrågan. Marcus. 52, 10* s. S.
20. Betänkande angående barnkrubbor och sommarkolonier m. m. Marcus. 76, (2), 16* s. S.
21. Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 1. Beckman. 254 s. S.
22. Betänkande med förslag till reformerad hyreslagstiftning. Norstedt. 278 s. Ju.
23. Betänkande med förslag till lag om enskilda vägar m. m. Beckman. 229 s. K.
24. Betänkande med vissa demografiska utredningar. Marcus. 290 s. S.
25. Betänkande med förslag till lag om villkorlig frigivning m. m. Norstedt. 77 s. Ju.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

B E T Ä N K A N D E

MED FÖRSLAG TILL

LAG OM VILLKORLIG FRIGIVNING

M. M.

AVGIVET AV

INOM JUSTITIEDEPARTEMENTET

TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1938

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

383124

STATE OF NEW YORK
IN SENATE
JANUARY 1, 1901.

REPORT

OF THE

COMMISSIONERS OF THE LAND OFFICE

IN

RESPONSE TO

A RESOLUTION PASSED BY THE SENATE

APRIL 1, 1899.

ALBANY: PUBLISHED BY THE
UNIVERSITY OF THE STATE OF NEW YORK
1901.

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

Jämlikt nådigt bemyndigande den 20 april 1934 har chefen för justitiedepartementet tillkallat professorn Olof Kinberg och numera överdirektören Hardy Göransson att såsom sakkunniga inom departementet biträda med verkställande av utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden. Därefter har departementschefen

jämlikt nådiga bemyndiganden den 15 juni och den 18 juli 1935 tillkallat dels professorn Folke Wetter att såsom sakkunnig inom departementet biträda vid behandlingen av de lagstiftningsfrågor som fölle under nämnda utredning, *dels ock* advokaten Hugo Lindberg att jämte ovannämnda fångvårdssakkunniga ävensom byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet hovrättsrådet Ivar Strahl verkställa utredning av frågan om revision av gällande bestämmelser om villkorlig dom och villkorlig frigivning; varjämte Wetter anmodats att såsom ordförande leda utredningsarbetet. Såsom sekreterare vid denna utredning har tjänstgjort extra hovrättsfiskalen Axel Lindskog.

Den 2 november 1937 avgåvo de sakkunniga betänkande med förslag till lag om villkorlig dom m. m.

Sedan numera även utredningen om revision av gällande bestämmelser om villkorlig frigivning avslutats, få undertecknade härmed vördsamt överlämna betänkande med förslag till lag om villkorlig frigivning m. m.

Stockholm den 30 september 1938.

FOLKE WETTER.

HARDY GÖRANSSON.

HUGO LINDBERG.

OLOF KINBERG.

IVAR STRAHL.

Axel Lindskog.

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG

Förslag

till

Lag

om villkorlig frigivning.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den som undergår straffarbete på viss tid, minst sex månader, eller fängelse minst lika lång tid skall villkorligt frigivas då fem sjättedelar av strafftiden förflutit. Har fråga väckts att underkasta den dömda förvaring i säkerhetsanstalt, må frigivning dock ej ske så länge frågan är beroende på prövning. Ej heller må den frigivas som, utan att kunna dömas till förvaring, måste befaras bli vådlig för annans personliga säkerhet. Den som ålagts inneslutning i straffcell må ej frigivas förrän bestraffningen verkställts.

2 §.

Har någon i minst ett år undergått straffarbete på viss tid eller fängelse och ha två tredjedelar av strafftiden förflutit, må han villkorligt frigivas, därest med fog kan antagas att han efter frigivningen skall förhålla sig väl och hänsyn till den allmänna laglydnaden ej påkallar att straffet fortsättes. Har någon undergått sådant straff i minst tre år, må, om särskilda skäl därtill äro, frigivning äga rum redan då hälften av strafftiden förflutit.

Vid prövning av fråga om frigivning som här sägs skall tagas i betraktande: den dömdes tidigareandel;

hans beredvillighet att ersätta genom brottet uppkommen skada;

hans uppförande under fängelsetiden och sinnesriktning vid den tid, då frigivning ifrågasättes; samt

hans utkomstmöjligheter och levnadsförhållanden i övrigt efter frigivningen.

3 §.

Vid beräkning av tid för villkorlig frigivning skall såsom strafftid räknas jämväl den tid under vilken straffet på grund av domstols förordnande som i 4 kap. 12 § strafflagen sägs skall anses verkställt.

4 §.

Villkorlig frigivning enligt 1 § beslutes av fångvårdsanstaltens styresman. Förekommer anledning befaras att någon skall bli vådlig för annans per-

sonliga säkerhet, skall styresmannen dock i god tid hänskjuta frågan om hans frigivning till fångvårdsstyrelsens prövning. Sker ej frigivning, skall styrelsen, minst var sjätte månad, ånyo företaga sådan prövning.

Villkorlig frigivning enligt 2 § beslutes av Konungen. Framställning göres hos fångvårdsstyrelsen och överlämnas av denna med eget yttrande till Konungen.

5 §.

Beslut om villkorlig frigivning skall tillika innehålla, att på den frigivnes uppförande under viss provotid skall bero huruvida straffet skall fortsättas.

Provotiden är lika med den vid frigivningen återstående strafftiden, dock minst ett år. Angående förlängning av provotiden stadgas i 8 §.

6 §.

Den frigivne skall stå under tillsyn av en tillsynsman, som utses av fångvårdsanstaltens styresman.

Det åligger den frigivne att hålla tillsynsmannen underrättad om sin bostad och arbetsanställning, att ej byta bostad eller lämna anställning utan att dessförinnan hava inhämtat hans råd samt att på kallelse inställa sig hos honom och i övrigt enligt hans anvisningar upprätthålla förbindelse med honom.

Tillsynen skall stå under inseende av statens skyddskonsulent i det distrikt där den frigivne vistas.

7 §.

Den frigivne skall under provotiden föra ett ordentligt, arbetsamt och nyktert levnadssätt.

Där så provas ändamålsenligt för att avhålla honom från att begå brott, må styresmannen i samband med frigivningen särskilt föreskriva den frigivne att

- a. vistas å angiven ort eller icke uppehålla sig å viss ort;
- b. underkasta sig inskränkning i förfogandet över arbetsförtjänst eller andra tillgångar;
- c. sköta anvisat arbete eller anställning; eller
- d. begagna anvisad bostad eller vistas i anvisat hem.

8 §.

Tillsyn skall fortfara och föreskrift enligt 7 § gälla till provotidens slut. Om den frigivnes uppförande eller omständigheterna i övrigt därtill föranleda, må dock statens skyddskonsulent besluta, att tillsynen skall upphöra, eller ock ändra eller upphäva föreskrift eller meddela ny sådan; har tillsynen upphört, må han besluta, att den frigivne åter skall stå under tillsyn, och utse tillsynsman. Där föreskrift gäller, skall tillsyn städse vara anordnad.

Konsulenten äger entlediga tillsynsmannen och utse annan i hans ställe.

Kan med fog antagas att fortsatt tillsyn eller tillämpning av föreskrift erfordras för att avhålla den frigivne från att begå brott, skall konsulenten

i god tid göra anmälan hos fångvårdsstyrelsen, och äger styrelsen förlänga provotiden med viss tid, högst ett år.

9 §.

Bryter den frigivne mot vad till följd av den villkorliga frigivningen åligger honom eller gör han sig eljest skyldig till uppförande som låter befara att han kommer att begå brott och har provotiden ej gått till ända, må fångvårdsstyrelsen låta meddela honom varning eller ock förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad.

Om skäl därtill äro, må den dömda sedermera av fångvårdsstyrelsen ånyo villkorligt frigivas, därvid provotiden räknas från den nya frigivningen.

10 §.

Varder den frigivne under provotiden övertygad om brott som förövats efter straffverkställighetens början och dömes han därför att undergå straffarbete eller fängelse, skall domstolen tillika förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad. Lag samma vare, där han under provotiden övertygas om brott som förövats innan straffet började verkställas samt i följd därav förhöjt straff ådömes jämlikt 4 kap. 3 § strafflagen.

Har den frigivne före provotidens utgång åtalats för brottet, gälle vad i första stycket sägs, ändå att han senare dömes.

11 §.

Har provotiden gått till ända utan att den villkorligt medgivna friheten förklarats förverkad eller åtal börjats som leder till förverkande, skall straffets verkställighet anses avslutad den dag frigivning ägde rum.

12 §.

Föreligger fråga om förverkande av villkorligt medgiven frihet, må fångvårdsstyrelsen besluta, att den frigivne skall tagas i förvar i avbidan på vidare förordnande.

Fångvårdsstyrelsen äger påkalla handräckning av polismyndighet för att överföra den frigivne till plats där han enligt föreskrift skall vistas eller från ort där han icke må uppehålla sig.

13 §.

Har den frigivne tagits i förvar eller intagits i fångvårdsanstalt för att avtjäna återstoden av straffet, gälle om hans rätt till biträde för sin talans förberedande och utförande vad i lagen angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad är stadgat, dock att biträdet tillerkänd ersättning alltid skall stanna å statsverket.

14 §.

Fångvårdsstyrelsen äger ändra vad styresman för fångvårdsanstalt eller statens skyddskonsulent jämlikt denna lag beslutit.

15 §.

I fångvårdsstyrelsens beslut jämlikt denna lag må ändring sökas hos Konungen genom besvär, vilka skola hava inkommit till justitiedepartementet före klockan tolv å trettionde dagen efter den då klaganden erhöll del av beslutet. Över beslut angående varning må klagan dock icke föras.

Fångvårdsstyrelsens beslut skola genast gå i verkställighet.

16 §.

Har förvaring eller internering i säkerhetsanstalt avbrutits för verkställande av frihetsstraff, skall vad i denna lag stadgas icke tillämpas beträffande detta straff.

17 §.

De närmare bestämmelser som erfordras för tillämpning av denna lag meddelar Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1940, vilken dag lagen den 22 juni 1906 angående villkorlig frigivning upphör att gälla; dock att sistnämnda lag alltjämt skall vara tillämplig beträffande den som villkorligt frigivits före den 1 januari 1940.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 4 § lagen den 1 juli 1898 (nr 68 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om beräkning av strafftid.

Härigenom förordnas, att 4 § lagen den 1 juli 1898 innefattande vissa bestämmelser om beräkning av strafftid skall erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Fånge skall frigivas ur straffanstalten å dagen för strafftidens slut.

Undergår han straffarbete eller omedelbart för brott ådömt fängelse eller därmed sammanlagt fängelse vartill ådömda böter förvandlats, må dock anstaltens styresman, om skäl därtill äro, frigiva honom å någon av de tre närmast föregående eller efterföljande dagarna.

Vad i andra stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning vid villkorlig frigivning som enligt vad därom är särskilt stadgat skall ske då fem sjättedelar av strafftiden förflutit.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1940.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 2 § 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3)
om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 § 17:o) lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

17:o) mål om kyrkotukt — — — nämnda författningar;

mål om häktads vård och behandling, om verkställande av straff, om
tillämpning av vad angående villkorlig frigivning finnes stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1940.

Förslag

till

Kungörelse

om ändring i vissa delar av instruktionen den 31 december 1921 (nr 868)
för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten.

Härigenom förordnas, att 5, 13 och 27 §§ instruktionen den 31 december 1921 för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges samt att i instruktionen skall införas en ny paragraf, betecknad såsom 15 a §, av nedan angivna innehåll:

5 §.

1. Fångvårdsstyrelsen utgöres — — — och *arbetskontoret*.
2. Vid behandling av *ärenden, som omförmälas i 18 §*, förstärkes styrelsen med två fångvårdsfullmäktige, av vilka den ene skall representera den sociala och den andre den statsfinansiella sakkunskapen.

Vid handläggning av ärende, som omförmäles i 15 a §, förstärkes styrelsen med två sakkunniga för tillämpning av lagen om villkorlig frigivning.

3. Då enligt — — — i styrelsen.

4. Hos styrelsen — — — nyss nämnts.

13 §.

Beslut i de till fångvårdsstyrelsens handläggning hörande ärenden fattas antingen av överdirektören,

eller i fall, som i 15 § omförmälas, av överdirektören och två ledamöter,
 eller i fall, som i 15 a § omförmälas, av överdirektören eller chefen för
 kanslibyrån ävensom av byrådirektören å sociala avdelningen och sakkun-
 niga för tillämpning av lagen om villkorlig frigivning,

eller i fall, som i 16 § omförmälas, av styrelsens ledamöter,

eller i fall, som i 17 § omförmälas, av vederbörande byråchef eller byrå-
 direktör.

15 a §.

Vid fattande av beslut som enligt lagen om villkorlig frigivning ankommer
 på styrelsen skola i avgörandet deltaga överdirektören samt byrådirektören
 å sociala avdelningen ävensom sakkunniga för tillämpning av lagen om vill-
 korlig frigivning. Är överdirektören på grund av tjänsteresa, semester eller
 av annan anledning hindrad att förrätta sitt ämbete utan att vikarie för
 honom förordnats, skall chefen för kanslibyrån inträda i hans ställe.

Ärendet avgöres genom omröstning mellan de i beslutet deltagande, där-
 vid såsom styrelsens beslut gäller den mening varom flertalet förenar sig
 eller, vid lika röstetal för olika meningar, den mening som biträdes av över-
 direktören eller chefen för kanslibyrån.

Är ärende angående tagande i förvar så brådskande att de sakkunniga ej
 hinna tillkallas, må överdirektören, eller om han på sätt i första stycket sägs
 är hindrad att förrätta sitt ämbete chefen för kanslibyrån, ävensom byrå-
 direktören å sociala avdelningen fatta beslut i ärendet. Såsom styrelsens be-
 slut gäller därvid den mening som biträdes av överdirektören eller chefen
 för kanslibyrån. Sådant beslut skall anmälas vid närmast därpå följande
 sammanträde med de sakkunniga.

27 §.

1. Överdirektören utnämnes av Kungl. Maj:t.
2. Byråcheferna och — — — av överdirektören.
3. Fångvårdsfullmäktige samt sakkunniga för tillämpning av lagen om
 villkorlig frigivning jämte erforderligt antal suppleanter för de sakkunniga
 förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av högst tre år.
4. Befattningar i — — — enahanda ordning.
5. De ordinarie — — — icke-ordinarie personalen.
6. Befattningar i — — — genom konstitutorial.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1940.

Förslag

till

Kungörelse

**om ändring i vissa delar av stadgan den 8 april 1938 (nr 134) angående
vård och behandling i statens fångvårdsanstalter.**

Härigenom förordnas, att 15 och 16 §§ stadgan den 8 april 1938 angående vård och behandling i statens fångvårdsanstalter skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, att 66 § skall upphöra att gälla samt att i stadgan skall införas ett nytt kapitel, betecknat såsom 10 kap., och därefter en ny paragraf, betecknad såsom 70 §, av nedan angivna innehåll:

15 §.

Vid centralfängelse — — — en anstaltsnämnd.

Anstaltsnämnden består — — — i nämnden.

Styresmannen äger till nämndens sammanträden kalla jämväl läkare samt annan anstaltens tjänsteman, som anses kunna lämna upplysningar av vikt om den intagne, *ävensom statens skyddskonsulent i distriktet eller annan skyddskonsulent som kan väntas få befattning med den intagne. Till sammanträde för behandling av ärende som angives under 16 § c) och e) skall konsulenten i distriktet alltid kallas, där ej fångvårdsstyrelsen för viss anstalt medger undantag.*

Där så finnes lämpligt, skall fångvårdsstyrelsen för högst tre år i sänder utse tre personer som äga god insikt och erfarenhet rörande social hjälpverksamhet eller annat liknande arbete att delta i nämndens behandling av de under 16 § d) och e) angivna ärenden. Vid anstalt, där huvudsakligen kvinnor äro intagna, skall minst en av dessa ledamöter vara kvinna. *För ledamöterna må utses suppleanter till erforderligt antal.*

Envar i nämndens sammanträde deltagande äger få avvikande mening antecknad till protokollet.

16 §.

Anstaltsnämnden åligger:

- a) att med — — — och behandling;
- b) att behandla — — — i fångklass;
- c) att avgiva — — — villkorlig frigivning;
- d) att medverka — — — honom närstående;
- e) att *före varje frigivning samråda med styresmannen angående den intagnes levnadsförhållanden efter frigivningen, vidtaga åtgärder för att bereda honom utkomst samt eljest hjälpa och stödja honom; samt*
- f) att handlägga — — — till nämnden.

10 KAP.

Om eftervård åt frigivna fångar.

66 §.

Det åligger styresmannen att i samråd med anstaltsnämnden, där sådan finnes, i god tid förbereda fånges frigivning. För detta ändamål bör han genom hänvändelse till skyddskonsulent, ävensom till skyddsförening, arbetsförmedlingsanstalt eller allmänt eller enskilt hjälporgan eller enskild person söka bereda arbetsanställning eller annan försörjningsmöjlighet åt den som skall frigivas ävensom i övrigt vidtaga sådana åtgärder som kunna förhjälpa honom att föra ett arbetsamt och ordentligt liv.

Vid fängelset anställd präst och annan tjänsteman är skyldig att biträda styresmannen och anstaltsnämnden i denna verksamhet.

Om konsulentens åligganden i här nämnda avseenden är särskilt stadgat.

67 §.

Sedan villkorlig frigivning beslutits, skall styresmannen omedelbart underätta fångvårdsstyrelsen, konsulenten i det distrikt där den frigivne kommer att vistas och tillsynsmannen om tidpunkten för frigivningen och i samband med frigivningen vidtagna åtgärder.

68 §.

Vid villkorlig frigivning skall styresmannen tillställa såväl tillsynsmannen som den frigivne tillsynsbok, upprättad enligt fastställt formulär och avsedd att tjäna till ledning och kontroll i fråga om tillsynen.

I tillsynsboken skall införas uppgift om den frigivnes namn, den ort där han efter frigivningen kommer att vistas samt tillsynsman och provotid ävensom de föreskrifter som meddelats för den frigivne.

69 §.

Besluter fångvårdsstyrelsen förklara villkorligt medgiven frihet förverkad, skall beslutet därom genast översändas till länsstyrelsen för verkställighet.

70 §.

De närmare föreskrifter som erfordras för tillämpning av denna stadga meddelar fångvårdsstyrelsen.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1940.

Förslag
till
Kungörelse
angående tillsyn enligt lagen om villkorlig frigivning.

1 §.

Tillsynsman över villkorligt frigiven skall utföra sitt uppdrag med omdöme, takt och ansvarskänsla, söka vinna hans förtroende samt lämna honom råd och stöd.

Tillsynsmannen skall vaka över den frigivnes uppförande samt noggrant tillse, att den frigivne fullgör vad honom åligger enligt lag eller enligt föreskrift som vid frigivningen eller därefter meddelats honom.

2 §.

Tillsynsmannen skall i god tid före frigivningen, såvitt möjligt även genom besök å fångvårdsanstalten, förskaffa sig kännedom om den dömdes person, levnadsförhållanden, arbetsförmåga samt utsikter till försörjning efter frigivningen. Tillsynsmannen bör hos den dömdes familj och andra närstående göra sig underrättad om sådant, som kan tjäna till ledning för eftervården.

3 §.

Vid den dömdes frigivning skall tillsynsmannen sätta sig i förbindelse med honom och redogöra för vad han har att iakttaga under prøvotiden och de påföljder som kunna drabba honom, därest han begår brott eller bryter mot vad till följd av den villkorliga frigivningen åligger honom.

4 §.

Under tillsynens fullgörande skall tillsynsmannen samverka med konsulenten och hålla honom underrättad om allt av vikt rörande eftervården. Vidare bör han söka samarbete med den frigivnes familj och andra närstående för att erhålla deras bistånd att hjälpa och stödja den frigivne. Äro förhållandena i den frigivnes hem eller omgivning sådana att de motverka syftet med eftervården, bör han söka åstadkomma förbättrade förhållanden. Tillsynsmannen bör i samråd med konsulenten vid behov söka skaffa den frigivne arbete eller förhjälpa honom till viss yrkesutbildning. Tillsynsmannen bör söka tillvarata nyttiga fallenheter hos den frigivne och inrikta hans intresse på lämplig sysselsättning och förströelse under fritid.

5 §.

Besök hos den frigivne skola göras av tillsynsmannen så ofta sådant finnes erforderligt, under den första månaden efter frigivningen vid upprepade till-

fällen. Därjämte må tillsynsmannen kalla den frigivne att tid efter annan inställa sig hos honom.

6 §.

Tillsynsmannen skall föra räkenskaper över medel som han omhänderhar för uppdraget. Räkenskaperna skola för granskning tillhandahållas konsulenten.

7 §.

Vistas den frigivne på annan ort än tillsynsmannen, må denne kunna anlita lämplig person såsom biträde med eftervården.

8 §.

I den tillsynsbok som överlämnats till den frigivne skall tillsynsmannen eller i förekommande fall biträdet anteckna sina besök hos den frigivne och dennes inställelser hos tillsynsmannen eller biträdet.

Tillsynsmannen skall i sin tillsynsbok föra noggranna anteckningar om eftervården.

9 §.

Besluter konsulent förändringar i fråga om tillsyn eller föreskrifter, skall han därom låta införa uppgift i tillsynsmannens och den frigivnes tillsynsböcker ävensom underrätta fångvårdsstyrelsen.

Besluter fångvårdsstyrelsen förändringar i fråga om tillsyn eller föreskrifter eller förlängning av prövotiden, skall konsulenten efter att ha erhållit del av beslutet låta införa uppgift därom i tillsynsböckerna.

10 §.

Vid tillsynen skall iakttagas, att den frigivne icke utsättes för obehörigas uppmärksamhet eller störes i lovlig verksamhet. Det bör särskilt beaktas, att vid tillsynsmannens besök i den frigivnes bostad eller på hans arbetsplats, vid den frigivnes inställelser hos tillsynsmannen ävensom vid meddelanden till den frigivne så förfares att hans ställning såsom frigiven icke röjes för grannar, arbetskamrater eller andra obehöriga. Även i övrigt bör tillsynsmannen iakttaga tystlåtenhet rörande den frigivnes personliga förhållanden.

11 §.

Finner tillsynsmannen att tillsyn eller föreskrift icke längre är behövlig, att föreskrift behöver ändras eller ny sådan meddelas eller att prövotiden bör förlängas, har han att därom göra anmälan till konsulenten.

12 §.

Bryter den frigivne mot vad till följd av den villkorliga frigivningen åligger honom eller gör han sig eljest skyldig till uppförande som låter befara att

han kommer att begå brott eller varder han vid domstol tilltalad för brott, skall tillsynsmannen anmäla förhållandet hos konsulenten.

13 §.

Där den frigivne flyttar till annan ort eller mera varaktig svårighet eljest uppkommer för tillsynsmannen att fullgöra tillsynen, skall denne ofördröjligen göra anmälan därom till konsulenten, som därefter har att pröva frågan om tillsynens överflyttande på annan person.

14 §.

Sedan tillsynen upphört, skall tillsynsmannen insända sin tillsynsbok till konsulenten, som har att omedelbart sända den till fängvårdsstyrelsens sociala avdelning.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1940, från och med vilken dag instruktionen den 12 april 1907 för tillsynsmän över villkorligt frigivna samt brevet till fängvårdsstyrelsen den 12 april 1907 och cirkuläret till samtliga Konungens befallningshavande den 26 april 1907 skola upphöra att gälla.

Förslag

till

Instruktion

för statens skyddskonsulenter.

I. Skyddskonsulents åligganden.

1 §.

Skyddskonsulent har att inom sitt distrikt taga den befattning med villkorligt dömda och med frigivna som i denna instruktion sägs.

2 §.

Konsulent bör skaffa sig ingående kännedom om arbetsförhållanden och vårdmöjligheter inom distriktet samt träda i förbindelse med där bosatta personer, som kunna meddela honom nödiga upplysningar och i övrigt biträda honom i hans verksamhet. Då särskilda förhållanden så påfordra äger konsulenten anlita ombud för viss uppgift.

3 §.

Konsulent skall ägna sig åt upplysningsverksamhet, rådgivning och annat arbete till förebyggande av brottslighet samt skall inom sitt distrikt söka in-

tressera lämpliga personer att såsom personundersökare, övervakare, tillsynsmän eller annorledes taga sig an frigivna.

4 §.

Konsulent skall uppehålla förbindelse med myndigheter, föreningar och enskilda som kunna bereda villkorligt dömda samt frigivna arbetsanställning eller eljest på lämpligt sätt hjälpa och stödja dem.

5 §.

Konsulent skall lämna råd och upplysningar åt föreningar och enskilda vilka inom distriktet utöva hjälparbete för villkorligt dömda och för frigivna samt söka främja deras verksamhet.

6 §.

Medför omhändertagande av villkorligt dömd eller eftervård åt frigiven kostnad som ej kan gäldas på annat sätt, har konsumenten att hos fångvårdsstyrelsen göra framställning om medel.

7 §.

Konsulent skall till domstolarna lämna uppgift å personer lämpliga såsom personundersökare och övervakare samt skall även i övrigt tillhandagå domstolarna med sådana upplysningar som kunna vara av betydelse för tillämpningen av lagen om villkorlig dom. Han är skyldig att på kallelse inställa sig till sammanträde inför övervakningsdomstols ordförande eller, där särskild övervakningsnämnd finnes tillsatt, hos denna för att redogöra för hur de dömda förhållit sig under prövotiden och dryfta möjligen erforderliga förändringar i föreskrifterna för dem.

8 §.

Konsulent skall bistå styresman för fångvårdsanstalt med att anordna eftervård åt dem som skola frigivas.

Konsulent är skyldig att på kallelse delta i sammanträde med anstaltsnämnden vid fångvårdsanstalt inom sitt distrikt.

9 §.

Konsulent skall bistå personundersökare och övervakare över villkorligt dömda samt tillsynsmän över villkorligt frigivna med råd och upplysningar i allt som rör deras uppdrag. Han skall även öva uppsikt över deras arbete och för detta ändamål granska av övervakare och tillsynsmän gjorda anteckningar ävensom de räkenskaper som de på grund av sina uppdrag äro skyldiga att föra.

Finner konsulent vid utövande av verksamhet som i denna paragraf sägs anledning till anmärkning, skall han genom råd och anvisningar söka åstad-

komma rättelse. Kan missförhållande icke på annat sätt hävas, skall konsulent, då fråga är om övervakare över villkorligt dömd, göra anmälan hos övervakningsdomstolen, samt då fråga är om tillsynsman över villkorligt frigiven, själv vidtaga erforderlig åtgärd.

10 §.

I den mån de göromål som här nämnts icke utgöra hinder, är konsulent skyldig att utan särskild ersättning åtaga sig uppdrag som personundersökare samt som övervakare över villkorligt dömd och tillsynsman över villkorligt frigiven.

11 §.

Konsulent skall tillse, att villkorligt dömda och villkorligt frigivna fullgöra vad i sådan egenskap åligger dem.

Bryter villkorligt dömd eller villkorligt frigiven mot vad sålunda åligger honom eller gör han sig eljest skyldig till dåligt uppförande, skall konsulenten efter erforderlig utredning sörja för lämpliga åtgärder.

12 §.

I mån av behov äger konsulent företaga resor inom distriktet. Han är berättigad att åtnjuta rese- och traktamentsersättning enligt gällande bestämmelser.

13 §.

Utöver vad ovan sagts åligger det konsulent att då han därtill anlitas taga befattning med eftervård åt de personer som eljest utskrivits från fångvårds- eller liknande anstalter samt med samhällets åtgärder beträffande lösdrivare (arbetsskygga).

14 §.

Vad konsulent vid utövandets av sin verksamhet erfarit om villkorligt dömda och om frigivna samt rörande personer som avses i 13 § må ej yppas för obehöriga. Protokoll och övriga handlingar skola av honom så förvaras, att de icke åtkommas av obehöriga. Även i övrigt bör konsulent noga tillse, att den som är föremål för åtgärd icke utsättes för obehörigas uppmärksamhet eller störes i lovlig verksamhet.

15 §.

Konsulent skall ställa sig till efterrättelse de föreskrifter som av fångvårdsstyrelsen meddelas angående hans verksamhet.

II. Tjänstetillsättning m. m.

III. Ansvar för tjänstefel.

Förslag
till
Kungörelse
om ändrad lydelse av 6 § kungörelsen den 9 april 1926 (nr 77) angående
tillhandahållande i vissa fall av domstols protokoll i brottmål.

Härigenom förordnas, att 6 § kungörelsen den 9 april 1926 angående tillhandahållande i vissa fall av domstols protokoll i brottmål skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

6 §.

Då någon enligt lagen om villkorlig dom ställts under övervakning, äger statens skyddskonsulent eller, efter hans tillstyrkan, övervakare att av vederbörande domare, i den omfattning denne prövar erforderligt för övervakning, erhålla transumt av protokollet i det mål, vari domen meddelats, även som i andra mål, i vilka nämnda lag sedermera må hava tillämpats beträffande den dömden. Då någon enligt lagen om villkorlig frigivning står under tillsyn, äger ock konsulent eller, efter hans tillstyrkan, tillsynsman erhålla transumt av protokoll såvitt detta angår personundersökning eller liknande uppgifter rörande den frigivne.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1940.

Allmän motivering.

1 kap. Användningen av villkorlig frigivning i Sverige.

I skrivelse till Kungl. Maj:t anhöll 1894 års riksdag, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida i vår lagstiftning kunde införas föreskrift om villkorlig frigivning. Sedan fängvårdsstyrelsen avgivit utlåtanden över denna och andra framställningar, uppdrog Kungl. Maj:t åt en kommitté bl. a. att upprätta förslag om villkorlig frigivning. Denna kommitté avgav den 17 maj 1902 betänkande med förslag till lagstiftning i vissa ämnen, däribland villkorlig frigivning. På grundval av kommittéförslaget framlades förslag till lag angående villkorlig frigivning för 1906 års riksdag genom kungl. proposition (nr 49), vilken av riksdagen bifölls med vissa ändringar. Den 22 juni 1906 utfärdades sedermera den ännu gällande lagen angående villkorlig frigivning.

Villkorlig frigivning enligt 1906 års lag innebär, att den som undergår straffarbete på viss tid eller fängelse kan fakultativt frigivas före strafftidens slut utan att dock därvid erhålla fullständig frihet, i det att han är underkastad särskild tillsyn under en prøvotid motsvarande den återstående strafftiden, dock minst ett år. Om han under prøvotiden ej för ett ordentligt och ostraffligt leverne, ej undviker skadligt umgänge, icke bemödar sig om utväg till försörjning på lovligt sätt eller icke ställer sig till efterrättelse de ordningsföreskrifter, som meddelas för hans övervakande, kan varning tilldelas honom eller den villkorligt medgivna friheten återkallas. Likaså förverkas friheten, om han under prøvotiden dömes till straffarbete eller fängelse eller också häktas för brott och sedermera dömes till sådant straff för brottet. I dessa fall intages han ånyo i fängvårdsanstalt för att utstå den del av straffet, som vid frigivningen icke var verkställd.

Förutsättning för villkorlig frigivning var enligt lagens ursprungliga lydelse, att den dömde undergått straff i minst två år och att den utståndna strafftiden utgjorde minst två tredjedelar av straffet. I dessa regler har genom lag den 28 juni 1918 gjorts den ändringen, att den tid av minst två år, under vilken frihetsstraffet skall ha verkställts, förkortats till ett år. Villkorlig frigivning kan därför enligt nu gällande bestämmelser komma dem tillgodo som ådömts frihetsstraff överstigande ett år. Förutsättning för villkorlig frigivning är vidare, att omständigheterna göra sannolikt att den dömde skall på fri fot förhålla sig väl. I fråga, huruvida villkorlig frigivning må

Tabell 1. Villkorligt frigivna, åren 1907—1936.

År	Män	Kvinnor	Samtliga
1907—1918	378	23	401
1919	97	14	111
1920	86	11	97
1921	68	24	92
1922	56	8	64
1923	56	4	60
1924	70	6	76
1925	77	5	82
1926	63	10	73
1927	76	3	79
1928	68	11	79
1929	67	6	73
1930	104	14	118
1931	125	7	132
1932	127	8	135
1933	149	12	161
1934	164	13	177
1935	144	16	160
1936	105	9	114
1907—1936	2 080	204	2 284

medgivnas, skall tagas i betraktande: beskaffenheten av det brott varför bestraffning ålagts, orsakerna till brottet och omständigheterna vid detsamma, den dömdes tidigareandel, uppförandet under fängelsetiden och vad för övrigt kan lända till upplysning om hans sinnesriktning vid den tid då frigivning ifrågasättes, de förhållanden i vilka den dömd skulle komma att försättas efter frigivningen, huruvida beskydd erbjudes av enskild person, förening eller på annat sätt eller om ändock finnes grundad utsikt till lovlig utkomst. Villkorlig frigivning må endast äga rum med fångens begivande.

Om villkorlig frigivning förordnar Konungen, som jämväl föreskriver den frigivne att under prøvotiden vistas å viss ort och, om så finnes lämpligt, äger meddela ytterligare föreskrifter för honom att iakttagas under prøvotiden. Framställning om frigivning göres hos fångvårdsstyrelsen, som överlämnar framställningen till Konungen jämte eget yttrande.

Tillsyningsman skulle enligt lagens ursprungliga lydelse vara på landet länsman och i stad polismästare eller, där sådan ej finnes, stadsfiskal. Dock kunde i stället annan tjänlig person av Konungens befallningshavande förordnas för viss ort eller, där det av frigivningsbeslutet eller eljest av omständigheterna föranleddes, för visst fall. Efter lagändring den 28 juni 1918 gäller, att tillsyningsman skall för varje fall förordnas av Konungens befallningshavande och att, om ej annan person finnes vara därtill lämp-

Tabell 2. Under åren 1907—1936 villkorligt frigivna, fördelade efter brott varför de varit dömda.

Brott	Män	Kvinnor	Samtliga
Brott mot offentlig myndighet	6	—	6
Hemfridsbrott	1	—	1
Förfalskning	400	25	425
Mened	69	5	74
Mord och mordförsök	15	5	20
Dråp, misshandel	202	12	214
Vållande till annans död	3	1	4
Barnamord, fosterförföring, mord å barn	10	90	100
Våldtäkt och försök därtill	54	—	54
Rättsstridigt tvång	1	—	1
Otukttsbrott	481	18	499
Mordbrand	99	21	120
Annan skadegörelse	8	1	9
Stöld	118	4	122
Rån	31	2	33
Förskingring, bedrägeri och trolöshet mot huvudman	176	4	180
Bedrägeri mot borgenärer och mened	124	7	131
Tillgrepp och förskingring i tjänsten	329	9	338
Förseelse mot aktiebolagslagen	1	—	1
Rymning	2	—	2
Summa	2 080	204	2 284

lig och villig, på landet landsfiskal och i stad polismästare och stadsfiskal äro pliktiga att mottaga sådant förordnande.

För den, som villkorligt frigives, utfärdar fångvårdsstyrelsen frihetspass, däri, såvitt icke i beslutet om frigivning är annorlunda stadgat, förelägges honom: att begiva sig till den ort, inom vilken han skall äga att under prövotiden vistas, och efter framkomsten till påteckning uppvisa passet hos den, som skall utöva tillsyn över honom, allt i enlighet med de närmare föreskrifter som i passet meddelas; att hos tillsyningsmannen göra anmälan om bostad samt ombyte därav; att vid påfordran inställa sig hos tillsyningsmannen samt angående sin sysselsättning och övriga förhållanden lämna de upplysningar, som av denne äskas; samt att ej utan särskilt skriftligt medgivande uppehålla sig utom den anvisade vistelseorten.

Antalet villkorligt frigivna under hela perioden 1907—1936 har enligt uppgift i den i Sveriges officiella statistik ingående publikationen Fångvården varit 2 284. Huru dessa fördelat sig på olika år och på män och kvinnor framgår av *tab. 1*.¹

¹ De sakkunniga ha haft förmånen att för de statistiska uppgifterna i betänkandet, såvitt de avse svenska förhållanden, erhålla medverkan av förste aktuarien i statistiska centralbyrån SVERKER GROTH.

De villkorligt frigivnas fördelning efter brott varför de varit dömda framgår av den från samma källa hämtade *tab. 2*.

I vilken omfattning fångar, som med hänsyn till strafftidens längd kunna villkorligt frigivas, komma i åtnjutande av denna förmån belyses därav, att av samtliga sådana under femårsperioden 1932—1936 frigivna straffarbetsfångar och urbota fängelsefångar ungefär 46 % erhållit villkorlig frigivning. Motsvarande siffror äro för fångar som varit dömda till straffarbete på bestämd tid över 2 år 57 %, för fångar som varit dömda till straffarbete i mer än 1 och högst 2 år 35 % och för fångar som varit dömda till fängelse i mer än 1 år 34 %. Siffrorna hava erhållits med stöd av uppgifter i Fångvården och, vad angår andra fångar än sådana som varit dömda till straffarbete i mer än 2 år, även av vissa i statistiska centralbyrån tillgängliga uppgifter, som lagts till grund för en approximativ uppskattning.

I *tab. 3*, som upprättats genom de sakkunnigas försorg, lämnas närmare uppgifter rörande användningen av den villkorliga frigivningen under åren 1936 och 1937. Av tabellen framgår, att antalet ansökningar om villkorlig frigivning år 1936 uppgick till 169, varav 113 biföllos och 56 avslogos. För år 1937 uppgick sammanlagda antalet ansökningar till 153, varav 104 biföllos och 49 avslogos. Vid betydligt mer än hälften av de bifallna ansökningarna, nämligen för år 1936 vid 74 och för år 1937 vid 66, har lagen utnyttjats fullt ut, i det att straffet endast behövt avtjänas till två tredjedelar. Tabellen visar även hur ansökningarna om villkorlig frigivning fördela sig efter brott, varför sökandena varit dömda. Naturligt är att den villkorliga frigivningen i särskilt hög grad kommit till användning vid de brott, för vilka straffsatserna år 1937 blevo väsentligt sänkta (se särskilt vid 12 och 18 kap. strafflagen).

I icke ringa omfattning förekommer det, att en fånge först begär nåd från viss del av straffet för att därefter förutsättningarna för villkorlig frigivning desto förr skola föreligga. En fånge är t. ex. dömd till straffarbete i 9 år, varav han vid en viss tidpunkt avtjänat 4 år. För att få villkorlig frigivning måste han då enligt vanliga regler avtjäna ytterligare 2 år. Om han emellertid erhåller nåd, så att straffet nedsattes till straffarbete i 6 år, kan han därefter omedelbart bliva villkorligt frigiven, emedan han avtjänat två tredjedelar (4 år) av de 6 år vartill strafftiden nedsatts.

Av tabellen framgår, i vilken omfattning ansökan om nåd föregått ansökan om villkorlig frigivning, i vilken utsträckning dylika nådeansökningar bifallits och hur stor del av strafftiden som i så fall behövt avtjänas. Inalles hade ansökan om villkorlig frigivning föregåtts av nådeansökan år 1936 i 98 fall och år 1937 i 58 fall. Dylika nådeansökningar hade bifallits år 1936 i 24 fall och år 1937 i 17 fall (i ett av dessa 17 fall blev ansökningen om villkorlig frigivning avslagen). Då nådeansökan beviljats, har i regel en ganska betydande straffnedsättning medgivits.

Av strafftiden ha vid den villkorliga frigivningen återstått de tidslängder, som angivas i *tab. 4*, hämtad ur publikationen Fångvården.

Av de under år 1936 villkorligt frigivna hava vid frigivningen 53 fått sig anvisat att under prövotiden vistas i stad och 61 å landsbygden.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Lagrum efter vilka sökandena varit dömda	Hela antalet ansökningar (=summa av kol. 3 och 10)	Avslagna			B i f a l l n a												
		Antal	Därav sedan ansökning om nåd förut		Sedan straffet avtjänats till						Summa (av kol. 6—9)	avslagits	Därav sedan ansökning om nåd förut bifallits, så att av det ådömda straffet behövt avtjänas endast				
			avslagits	bifallits	2/3	> 2/3 — 3/4	> 3/4 — 4/5	> 4/5	högst 1/2	> 1/2 — 2/3			> 2/3 — 3/4	> 3/4 — 4/5	> 4/5	Summa (av kol. 12—16)	
<i>Strafflagen.</i>																	
10 kap. 1937	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
12 » {1936	28	6	2	—	15	5	—	—	22	7	—	—	—	—	—	2	
12 » {1937	26	4	1	—	12	7	2	1	22	5	—	—	—	—	—	—	
13 » {1936	11	2	1	—	8	1	—	—	9	6	—	—	—	—	—	—	
13 » {1937	8	1	1	—	4	2	1	—	7	2	—	1	—	—	—	2	
14 » {1936	22	12	9	—	7	1	2	—	10	7	1	—	—	—	—	1	
14 » {1937	23	12	5	—	8	1	—	2	11	6	—	—	—	—	—	—	
15 » {1936	3	2	2	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	
15 » {1937	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	
18 » {1936	19	3	2	—	14	2	—	—	16	3	—	—	—	—	—	13	
18 » {1937	24	5	1	1 ¹	18	—	—	1	19	—	—	5	7	1	—	9	
19 » {1936	9	7	—	—	6	3	—	—	9	2	—	—	—	—	2	4	
19 » {1937	7	—	2	—	5	—	—	—	5	2	—	—	—	—	—	1	
20 » {1936	27	15	5	—	4	3	4	1	12	3	—	—	—	—	—	—	
20 » {1937	28	14	4	—	5	3	1	5	14	5	—	—	—	—	—	—	
21 » {1936	6	3	2	—	1	—	1	1	3	3	—	—	—	—	—	—	
21 » {1937	3	1	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	
22 » {1936	22	10	8	—	6	3	1	2	12	3	—	—	—	—	—	—	
22 » {1937	14	7	1	—	2	1	4	—	7	2	—	—	—	—	1	1	
23 » {1936	6	1	1	—	3	2	—	—	5	3	—	—	—	—	—	—	
23 » {1937	4	2	—	—	1	1	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	
25 » {1936	14	—	—	—	10	3	—	2	14	4	—	—	—	—	—	—	
25 » {1937	14	—	—	—	9	1	—	—	14	3	—	—	—	—	—	—	
Övr. författningar 1936	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa {1936	169	56	32	—	74	24	8	7	113	42	1	8	11	1	3	24	
Summa {1937	153	49	15	1	66	16	6	16	104	26	3	7	3	—	3	16	

¹ Nåd har beviljats så att endast 4/5 av det ådömda straffet behövt avtjänas.

¹ Nåd har beviljats så att endast 4/5 av det ådömda straffet behövt avtjänas.

Tabell 4. Under åren 1907—1936 villkorligt frigivna, fördelade efter längden av den vid frigivningen återstående strafftiden.

	Antal	%
Intill 1 år	1 626	71·2
Från 1 till och med 2 år	478	20·9
» 2 » » » 3 »	155	6·8
» 3 » » » 4 »	25	1·1
Summa	2 284	100·0

Under åren 1907—1936 ha allenast 48 personer, eller 2·1 % av hela antalet villkorligt frigivna, förverkat den villkorligt medgivna friheten, antingen på grund av begånget brott eller eljest genom åsidosättande av de skyldigheter som ålegat dem.

2 kap. Svenska reformförslag beträffande villkorlig frigivning.

I sitt åren 1910—1914 utgivna arbete »Principerna för en strafflagsreform» (I s. 86 ff. och III s. 146 f.) föreslog professor *Thyrén*, att vid sidan av den nuvarande formen av villkorlig frigivning, vilken han betecknade såsom belönande straffavkortning, skulle ställas en annan form av villkorlig frigivning med uppgift att utgöra ett sätt för anordnande av en övergångsbehandling efter själva frihetsstraffet och före den fullständiga friheten. Belönande straffavkortning och övergångsbehandling borde uppfattas såsom två var för sig nyttiga institut, vilka vilade på olika grunder och icke borde sammanblandas utan utföras oberoende av varandra. Belönande straffavkortning borde inskränkas till de fångar, som gjorde sig särskilt förtjänta därav. Den skulle tjäna såsom sporre och disciplinmedel under strafftiden. Övergångsbehandling åter borde, utan undantag, gälla alla fångar som undergått det för svåra brott i allmänhet avsedda långvariga frihetsstraffet och allra minst uraktlåtas i fråga om de mest svårskötta brottslingarna. Av strafftiden skulle, oberoende av den belönande straffavkortningen, en viss en gång för alla bestämd tid, ett år, såsom obligat straffavkortning avskiljas från strafftiden och verkställas endast i händelse den frigivne visade dåligt uppförande.

Med vidare utförande av denna tanke föreslog *Thyrén* i Förberedande utkast till strafflag, allmänna delen, vilket utkom år 1916, följande bestämmelser:

Har någon blivit dömd till frihetsstraff på viss tid icke under sex år och har han så stor del av straffet undergått, att endast ett år återstår av den ådömda strafftiden; då skall han villkorligen frigivas.

Synes efter omständigheterna sannolikt, att den, som sådant straff undergår, skall på fri fot förhålla sig laglydigt; då må villkorlig frigivning kunna ske före tid, som nu sagt är, dock ej förr än hälften av det ådömda straffet avtjänats. (12 kap. 1 §.)

Prövotiden skulle enligt *Thyréns* förslag vara tre år.

I det av sakkunniga för utredning av vissa till strafflagstiftningen hörande frågor år 1917 avgivna betänkande, som ligger till grund bl. a. för utvidgningen år 1918 av förutsättningarna för villkorlig frigivning, dryftades *Thyréns* förslag om införande av obligatorisk straffavkortning under vissa förutsättningar (s. 119 f.). Enligt de sakkunniga företedde den utformning denna tanke fått i *Thyréns* förslag en del egendomligheter, som samman-

hängde med det av honom föreslagna straffsystemet och ej vore förenliga med gällande strafflagstiftning. En obligatorisk straffavkortning vore dock redan under nuvarande förhållanden tänkbar och gagnelig. Det kunde t. ex. bestämmas, att villkorlig frigivning obligatoriskt skulle äga rum, då den dömde utstått fem sjättedelar av straffet, för så vitt den tid under vilken straffet vore verkställt utgjorde minst två år. Prövotiden kunde sättas till tre gånger den återstående strafftiden, dock minst ett och högst tre år. Med hänsyn till de sakkunnigas begränsade uppdrag ävensom till strafflagskommissionens då påbörjade verksamhet utarbetade de sakkunniga emellertid icke något förslag om obligatorisk straffavkortning.

Strafflagskommissionen upptog i sitt år 1923 avgivna förslag till strafflag, allmänna delen (statens offentl. utredn. 1923: 9), de av Thyrén framförda synpunkterna. Kommissionen anförde (s. 269 ff.):

Då en fånge efter avtjänandet av ett långvarigt straff, under vilket han vant sig vid att hans levnadsförhållanden i allo regleras av fängelseregimen, åter försättes i full frihet, är han i regel föga rustad att övervinna de svårigheter, som möta honom. Lämnad åt sig själv, glider han alltför lätt åter in i den dåliga omgivning, som kanske från början fördärvat honom; komma därtill upprepade motgångar vid försök att erhålla arbetsanställning, ökas för honom frestelserna att åter begå brott. Erfarenheten från alla länder utvisar också, att proportionsvis de flesta återfall äga rum under det första eller åtminstone de närmaste två eller tre åren efter strafftidens slut. Icke blott av omvårdnad om den frigivne utan i samhällets eget intresse såsom skydd mot den fara för nya angrepp, som hotar från hans sida, bör samhället därför förmedla övergången från vistelsen i straffanstalten till fullständig frihet genom att under en viss icke för kort tid behålla den frigivne under tillsyn och därigenom bereda sig tillfälle att påverka hans uppförande. En dylik efterbehandling, under vilken den frigivne fortfarande är underkastad vissa inskränkningar i sin frihet, bör såsom det sista ledet i progressivbehandlingen följa å varje straffarbete. Men även vid arrest av samma tidslängd som straffarbete bör dylik efterbehandling äga rum: den frigivnes ovana att reda sig på egen hand kräver även här stöd, och faran för återfall föreligger även här.

Skall en dylik efterbehandling erhålla någon högre grad av effektivitet, måste den vara förenad med ett straffhot, som kommer att verkställas, därest den frigivne under övergångstiden visar dåligt uppförande. Att kriminalisera dåligt uppförande, som icke innefattar brott, är tydligen icke möjligt och det nödiga straffhotet kan därför icke åstadkommas på annat sätt än att viss del av det ådömda straffet avskiljes från straffverkställandet i första hand och under övergångstiden svävar över den frigivne för att verkställas, därest han visar dåligt uppförande, men eljest förfalla.

De nu nämnda två momenten, villkorlig straffavkortning samt tillsyn under viss tid efter frigivandet, konstituera ju även det institut, som under benämningen villkorlig frigivning sedan länge är upptaget såväl i främmande strafflagar som även i vår lagstiftning. Detta institut har dock en helt annan uppgift än den efterbehandling, varom här är fråga. Den villkorliga frigivningen i dess hittills använda form medgives endast sådana fångar, som under strafftiden visat gott uppförande och beträffande vilka kan antagas, att de skola på fri fot förhålla sig väl. Under straffets avtjänande skall hoppet om att få strafftiden avkortad verka uppmunrande och eggande på fången; sedan han undergått så stor del av straffet, som erfordras för att erhålla villkorlig frigivning, skall denna för honom vara en belöning. Den efterbehandling, varom här är fråga, skall däremot icke vara begränsad till de fångar, som under fängelsetiden uppfört sig väl, utan har tvärtom sin

viktigaste uppgift att fylla i de fall, då fångens uppförande i fängelset synes utvisa, att straffet icke utövat tillräcklig verkan.

De båda instituten vila sålunda på olika grunder och fullfölja olika kriminalpolitiska syften. Det innebär därför en sammanblandning av dessa, då utländska lagstiftningar, samtidigt som de göra den villkorliga frigivningen till ett regelmässigt avslutande led i långvariga frihetsstraffs verkställande, likväl för dylik frigivning uppställa fordran på gott uppförande under strafftiden.

Strafflagskommissionen föreslog, att den belönande villkorliga frigivningen å ena sidan samt övergångsbehandling och därmed förenad obligat straffavkortning å andra sidan skulle behandlas såsom skilda institut med benämningarna villkorlig frigivning resp. villkorlig utskrivning.

Förutsättning för villkorlig frigivning skulle enligt kommissionens förslag vara bl. a., att omständigheterna gjorde sannolikt att den dömda skulle på fri fot förhålla sig väl. Där det ådömda straffet vore frihetsstraff på kortare tid än fyra år, skulle han kunna villkorligt frigivas, då han avtjänat två tredjedelar av straffet, dock minst ett år. Där det ådömda straffet vore frihetsstraff på viss tid, icke under fyra år, skulle villkorlig frigivning kunna ske då hälften av straffet, dock minst tre år, avtjänats.

Villkorlig utskrivning åter skulle obligatoriskt tillämpas, när någon som blivit dömd till straffarbete på viss tid (enligt kommissionens förslag kunde ej dömas till straffarbete på kortare tid än fyra år) eller till arrest på viss tid, icke under fyra år, undergått så stor del av straffet att endast ett år återstode av den ådömda strafftiden.

För villkorlig utskrivning skulle icke erfordras ansökan eller samtycke av den dömda. Ej heller skulle ansökan eller samtycke krävas för villkorlig frigivning. Att såsom förutsättning för villkorlig frigivning stadga den dömdes begivande vore enligt kommissionens uppfattning varken påkallat av något praktiskt behov eller eljest lämpligt. Den villkorliga frigivningen utgjorde ett i lag reglerat straffverkställighetsinstitut vars användning icke borde bero på den dömdes medgivande.

Såväl villkorligt frigiven som villkorligt utskriven skulle stå under tillsyn under viss prøvotid. Dennas längd föreslogs till tre år utom vid villkorlig frigivning av person, som dömts till frihetsstraff på kortare tid än fyra år, i vilket fall nämligen prøvotiden skulle räcka ett år.

En ledamot av strafflagskommissionen (hovrättsrådet Olin) var skiljaktig beträffande tillsyn och prøvotid. Enligt honom borde prøvotiden alltid vara tre år men tillsynen på visst sätt göras beroende av särskild prøvning och vid villkorlig frigivning icke sträckas längre än ett år.

Frågan om en reformering av den villkorliga frigivningen upptogs även i *betänkande med förslag till organisation av det frivilliga skydds- och hjälparbetet beträffande frigivna fångar*, avgivet år 1932 (statens offentl. utredn. 1933: 11). I detta betänkande uttalades (s. 121 f.), att det torde vara utan praktisk betydelse om den villkorliga frigivningen i enlighet med strafflagskommissionens förslag ansåges som ett i lag reglerat straffverkställighetsinstitut vars användning icke skulle bero på den dömdes medgivande.

Den nuvarande lagens fordran, att »omständigheterna skola göra sannolikt att den dömde på fri fot skall förhålla sig väl», hade icke visat sig utgöra hinder mot en tolkning i den socialt förstående andan, att villkorlig frigivning bleve beviljad så snart ej särskilda omständigheter talade däremot. En uppmjukning av ordalagen kunde måhända dock anses lämplig. Framför allt borde dock snarast tagas under överbäggande, huruvida man icke borde taga ett steg i samma riktning som år 1918. De sakkunniga tänkte sig som en möjlighet, att kravet på verkställd strafftid sänktes till att avse ej som nu ett år utan blott sex månader.

I de år 1934 av dåvarande chefen för justitiedepartementet givna *direktiven för det nu förevarande arbetet på en revision* av lagen angående villkorlig frigivning uttalas, att det bör undersökas huruvida icke lättnader skulle kunna åvägabringas i förutsättningarna för vinnande av villkorlig frigivning samt att det även bör överbäggas huruvida icke villkorlig frigivning eller utskrivning skulle kunna införas som ett normalt sista led i straffverkställigheten och en övergång till den fulla friheten. Huru denna sistnämnda fråga än skulle lösas, borde i allt fall de nu gällande bestämmelserna undergå sådan ändring, att frigivningen icke bleve beroende av den dömdes medgivande. I direktiven framhålls även såsom en arbetsuppgift att åstadkomma åtgärder till skydd för frigivna fångar.

3 kap. Utländsk lagstiftning om villkorlig frigivning.

England har varit ett föregångsland i fråga om den villkorliga frigivningen. Institutet utbildades i samband med att verkställandet av långvariga frihetsstraff anordnades enligt det s. k. progressivsystemet. Detta innebär att straffverkställigheten börjar med en jämförelsevis sträng behandling och att fången i mån av gott uppförande gradvis erhåller lättnader. Såsom ett sista led i progressivstraffet, förmedlande övergången till den fulla friheten, användes redan tidigt villkorlig frigivning. I den nuvarande engelska rätten förekommer villkorlig frigivning såsom regelrätt sista led i det som progressivstraff anordnade straffarbetsstraffet, penal servitude, vars minimum är tre år. Genom flit och gott uppförande kunna fångarna, med vissa undantag, uppnå att de, efter det de avtjänat tre fjärdedelar av straffet — för kvinnor två tredjedelar — bliva villkorligt frigivna. Prövotiden är lika med återstående strafftiden. Beträffande fängelsestraff, imprisonment, å längre tid än en månad stadgas, att fånge som utmärkt sig genom särskild flit och gott uppförande må kunna få straffet avkortat, utan villkor, med en sjättedel.

I *Amerikas förenta stater* har institutet villkorlig frigivning likaledes nått en hög grad av utveckling. Det har där fått sin prägel av att i flertalet starter utdömas frihetsstraff, vilkas längd ej bestämmes i domen på annat sätt än att en maximitid och en minimitid fastställas. Frigivning sker då vanligen vid minimitidens utgång och är regelmässigt villkorlig. Prövotiden är vanligen lika med den tid som återstår till den maximala strafftidens slut.

På den europeiska *kontinenten* användes villkorlig frigivning mestadels i mera begränsad omfattning. Den förbehålles vanligen åt sådana fångar, som uppfört sig väl i fängelset och om vilkas välförhållande efter frigivningen man därför anser sig kunna hysa förhoppning. Villkorlig frigivning har på detta sätt kommit att innebära en efter fri prövning given belöning för välförhållande under anstaltsvistelsen.

I *Tyskland* må sålunda fångar, som undergå vissa slags längre frihetsstraff, med eget samtycke villkorligt frigivas då de avtjänat tre fjärdedelar av straffet, dock minst ett år, såvida de under strafftiden uppfört sig väl. Prövotiden är lika med återstående strafftiden.

I *Belgien* kunna fångar villkorligt frigivas, när de avtjänat en tredjedel eller, om de avtjänat straff för återfallsbrott, två tredjedelar av straffet, dock minst tre resp. sex månader. Förutsättning är, att fången ådagalagt bättring. Prövotiden är dubbelt så lång som den återstående strafftiden, dock minst två eller, för vissa återfallsbrottslingar, fem år.

I *Frankrike* kan villkorlig frigivning medgivas efter avtjänande av hälften eller, beträffande återfallsbrottslingar, två tredjedelar av straffet, dock minst tre resp. sex månader. Prövotiden är lika med återstående strafftiden.

Enligt den *schweiziska* strafflagen kan villkorlig frigivning äga rum beträffande den, som undergått två tredjedelar av straffet, dock minst tre månader, om han uppfört sig väl i fängelset och man kan räkna på att han skall uppföra sig väl i frihet samt han dessutom efter förmåga ersatt av honom orsakad skada. Prövotiden är i regel lika med återstående strafftiden, dock icke kortare än ett eller längre än fem år.

Enligt *italienska* strafflagen kan fånge, som dömts till frihetsstraff i mer än fem år och undergått minst hälften av straffet eller, då fråga är om återfallsförbrytare, minst tre fjärdedelar, villkorligt frigivas, om högst fem år återstå av strafftiden. Såsom förutsättningar stadgas vidare, att fången visat varaktiga prov på bättring och att av brottet uppkommen skada blivit ersatt eller ock visats att fången icke kan ersätta skadan. Prövotiden är lika med den återstående strafftiden.

I *Polen* stadgas som förutsättning för villkorlig frigivning att fången avtjänat minst två tredjedelar av straffet, dock minst åtta månader, samt att med hänsyn till hans uppförande under fängelsetiden och hans personliga egenskaper och förhållanden anledning finnes att antaga att han icke skall begå nytt brott. Prövotiden är lika med återstående strafftiden, dock minst ett år.

I *våra grannländer* inskränkes ej, såsom enligt det sagda är fallet flerstädes på kontinenten, den villkorliga frigivningen till att utgöra enbart belöning för välförhållande i fängelset. Institutet är fastmera avsett att vara ett normalt led i straffverkställigheten. I Danmark och Norge fästes likväl avseende vid belönings synpunkten så till vida som i dessa länder fångar med dåligt uppförande äro uteslagna från villkorlig frigivning.

I *Danmark* må sålunda en fånge, när han avtjänat två tredjedelar av straffet, dock minst nio månader, villkorligt frigivas under förutsättning att hans uppförande icke gör frigivningen otillräddlig och att han har tillgång till lämpligt arbete eller till bostad och underhåll på annat ändamålsenligt sätt samt att han förklarar sig vilja iakttaga de villkor som uppställas för frigivningen. Beslut om villkorlig frigivning meddelas av justitieministern. Prövotiden är lika med återstående strafftiden, dock minst två år.

Den *norska* lagstiftningen har tagit ett steg vidare i riktning att göra den villkorliga frigivningen till ett normalt led i straffverkställigheten. Villkorlig frigivning har nämligen i Norge gjorts obligatorisk under vissa förutsättningar. Det stadgas sålunda, att fånge, som undergår ådömt fängselsstraff på minst sex månader och som efter avdrag för häktningstid skall avtjäna minst fem månader, skall villkorligt frigivas när han avtjänat två tredjedelar av den efter avdrag för häktningstiden återstående strafftiden, dock minst fyra månader. Villkorlig frigivning må dock icke äga rum om det är anledning antaga att fången icke kommer att uppfylla de villkor som uppställas för frigivningen eller om andra särskilda omständigheter göra frigivningen icke tillräddlig eller om fångens uppförande i fängelset är sådant att han icke förtjänar att frigivas före strafftidens slut. Den villkorliga frigivningen beslutes av fängelsedirektören, såvida det ej gäller

fånge som redan tidigare frigivits villkorligt, i vilket fall prövningen tillhör justitiedepartementet. Prövotiden räcker tre år eller, om återstående strafftiden är längre, intill utgången av denna.

Sin nuvarande utformning erhöilo de norska reglerna genom lagändring år 1933. Till grund för denna låg ett år 1930 avgivet betänkande angående reform av fängelseväsendet, i vilket uttalades att villkorlig frigivning borde vara ett regelmässigt och integrerande led i straffverkställigheten och komma till användning när den kunde vara till stöd för fången under tiden efter straffet. Om villkorlig frigivning förbehölles dem som borde belönas för sitt välförhållande, skulle institutet icke få någon nämnvärd betydelse såsom medel att hindra återfall. Villkorlig frigivning borde från den av kommittén anlagda synpunkten komma alla fångar till del utom dem, som finge antagas komma att återfalla trots den eggelse till laglydigt liv som villkorlig frigivning skulle innebära. Av disciplinära skäl borde villkorlig frigivning emellertid icke ifrågakomma för sådana fångar, som på grund av dåligt uppförande icke förtjänade att komma i åtnjutande av sådan förmån.

Dessa principer, som mer eller mindre utpräglat tillämpats i Norge alltifrån institutets införande år 1900, medföra, att villkorlig frigivning där äger rum i betydligt större utsträckning än i Sverige. En naturlig följd av institutets utsträckta tillämpning i Norge är, att den villkorligt medgivna friheten långt oftare än hos oss förklaras förverkad. Enligt statistiska uppgifter, som meddelas i nämnda kommittébetänkande, hade nämligen av de under tioårsperioden $\frac{1}{7}$ 1914— $\frac{30}{6}$ 1924 villkorligt frigivna endast 61 % av männen och av kvinnorna 94 % bestått provet. Talen voro särskilt ogynnsamma för de manliga tjuvarna, av vilka blott 42 % undgått förverkande. Bland de män åter, som voro dömda för annat än tjuvnad och som icke förut varit straffade, hade prövotiden utfallit lyckligt för icke mindre än 94 %.

I *Finland* har genom lagändring år 1931 institutet villkorlig frigivning utformats i huvudsaklig överensstämmelse med de principer som i Sverige utvecklats av professor Thyrén och strafflagskommissionen. Villkorlig frigivning förekommer sålunda i två former, en obligatorisk och en fakultativ.

Vid den förra formen har den finska lagstiftningen frångått den på progressivsystemet grundade tanken, att villkorlig frigivning skall utgöra en förmån som förvärfvas genom gott uppförande i fängelset. Obligatorisk villkorlig frigivning skall i stället, om förutsättningarna beträffande avtjänad strafftid äro uppfyllda, äga rum i den mest vidsträckta omfattning. Därigenom beredes möjlighet att anordna en med straffhot förenad eftervård åt ett stort antal fångar, nämligen åt nästan alla som avtjänat sex månader av ett på viss tid ådömt frihetsstraff.

Den fakultativa villkorliga frigivningen åter förbehålles i *Finland* dem, av vilka man med sannolikhet kan vänta ett ostraffligt leverne i framtiden. I viss omfattning kommer uppenbarligen denna form av institutet att tjäna till belöning för välförhållande i fängelset. Huvudsynpunkten är emellertid huruvida fortsatt verkställighet av straffet erfordras för att avhålla den dömda från brott.

De grundläggande bestämmelserna finnas i 13 och 16 §§ förordningen den 19 december 1889 om verkställighet av straff och äro av följande lydelse.

13 §.

Har den, som dömts till frihetsstraff på viss tid, utstått två tredjedelar därav, och har straffets verkställighet fortgått minst sex månader, däri inbegripet det avdrag domstol med stöd av 11 § 3 kap. strafflagen gjort, må justitieministeriet, på förslag av straffanstaltens direktion eller efter dess hörande, kunna med fångens begivande förordna om hans villkorliga frigivning, där ett ostraffligt leverne i framtiden kan med sannolikhet förväntas av honom.

Vid prövning av fråga om villkorlig frigivning skall hänsyn tagas till arten av fångens brott och orsakerna därtill, fångens tidigare leverne och hans uppförande i straffanstalten samt de förhållanden, i vilka han efter frigivningen kommer, ävensom huruvida visshet finnes, att han har ärlig försörjning.

Här verkställigheten av fånge ådömt frihetsstraff på viss tid fortgått minst sex månader och är av straffet endast en toftedel oavtjänad, skall fånge, där på honom icke tillämpats stadgandet i 1 momentet, av straffanstaltens föreståndare villkorligt frigivas, såvida ej justitieministeriet, på förslag av straffanstaltens direktion, annorlunda förordnat eller verkställigheten av disciplinärt straff, som ådömts fånge med stöd av 10 § eller vad i 16 § stadgas utgör hinder för frigivningen.

16 §.

Förklaras den, vilken åtnjutit villkorlig frihet, hava förverkat densamma, skall han åter insättas i straffanstalt för att undergå det straff, som återstod då han frigavs, dock under minst två månader.

Fånge, som på justitieministeriets förordnande gått sin villkorliga frihet förlustig, kan, sedan han undergått det återstående straffet i minst tre månader, ånyo för sättas i villkorlig frihet, likväl endast ifall justitieministeriet därom förordnat.

Till förklaring av lagtexten må nämnas, att 3:11 strafflagen handlar om avdrag för häktningstid och att 10 § straffverkställighetsförordningen stadgar disciplinstraff, såsom hårt nattläger och kostminskning, på grund av förseelser i fängelset.

Prövotiden är i Finland den strafftiden som återstår vid frigivningen ökad med ett år, dock ej utöver fem år. Prövotiden kan förlängas med högst två år.

Under riksdagsbehandlingen riktades anmärkningar mot stadgandet i 16 § straffverkställighetsförordningen, att det straff som den frigivne har att undergå om han förverkar friheten ej må vara kortare än två månader även om återstående strafftiden är mindre. Under anförande att stadgandet icke vore skäligt, föreslog lagutskottet, att det skulle utgå, men riksdagen beslöt, i enlighet med propositionen, att stadgandet skulle upptagas i förordningen.

Återfallsfrekvensen bland villkorligt frigivna har, som naturligt är, avsevärt stigit efter 1931 års lagändring. Enligt Fångvårdsväsendets berättelse för år 1936 (Finlands officiella statistik XII: 55) har av år 1932 villkorligt frigivna män 17.29 % återfallit i brott under tiden från frigivningen till och med år 1936. För kvinnor är motsvarande tal 12.16.

Till sist må nämnas, att de utländska lagstiftningarna pläga innehålla bestämmelser om tillsyn över de villkorligt frigivna under prövotiden och om förhållningsregler för dem under denna tid, särskilt avseende vistelseorten.

4 kap. Principerna för en reform av lagstiftningen om villkorlig frigivning.

Erfarenheterna från den villkorliga frigivningens hittillsvarande tillämpning i vårt land måste betecknas såsom goda. Användningen av den villkorliga frigivningen har emellertid varit i avsevärd grad begränsad, främst genom den i fråga om strafftiden gällande förutsättningen att den tid under vilken straffet verkställts skall utgöra minst ett år, men även genom bestämmelsen att omständigheterna skola göra sannolikt att den dömda på fri fot skall förhålla sig väl. Det förtjänar därför att övervägas, huruvida icke institutet skulle kunna utnyttjas för kriminalpolitiska syften i större utsträckning än för närvarande.

Enligt de i 2 kap. omtalade reformförslag, som framstälts av professor Thyrén och strafflagskommissionen, skulle institutet främst användas för att åstadkomma effektiv eftervård åt frigivna fångar.

Frågan om sådan eftervård är otvivelaktigt mycket betydelsefull. Erfarenheten från närliggande vårdområden ger vid handen, att anstaltsvården i allmänhet måste kompletteras med en väl ordnad efterbehandling om goda resultat skola kunna uppnås. Det är ock allmänt känt, att övergången från fångvårdsanstalten till ett liv i frihet erbjuder svårigheter och risker för den frigivne. Tiden närmast efter frigivningen utgör för mången en kritisk tid, då han är i behov av stöd och hjälp för att icke återfalla i brott. Tab. 5, som hämtats från betänkandet med förslag till lag om villkorlig dom m. m. (statens offentl. utredn. 1937: 38 s. 46), belyser detta. Av tabellen, som uppstår återfallsbrottslingar fördelade i grupper efter tiden då det senast ådömda straffet beräknats ha blivit till fullo undergånget, framgår nämligen, att återfallen äro särskilt talrika inom kalenderåret närmast efter strafftidens slut. I nästa kapitel skall lämnas en redogörelse för de åtgärder som för närvarande, från myndigheters och enskilda sammanslutningars sida, vidtagas för att hjälpa de frigivna till rätta. Det är otvivelaktigt, att dessa åtgärder icke äro tillräckliga för att fylla behovet av eftervård. Att vidtaga reformer på detta område är därför en viktig uppgift. Det är samhällets skyldighet att bättre än hittills sörja för att de som underkastas frihetsstraff därefter bliva på ett nöjaktigt sätt anpassade till livet utanför anstalten; en ändamålsenlig eftervård påkallas också av samhällets eget intresse att förebygga, att frigivna fångar återfalla i brott eller annat asocialt levnadssätt.

Professor Thyrens och strafflagskommissionens förslag inneburo, såsom framgår av redogörelsen i 2 kap., att vid sidan av den nuvarande fakultativa villkorliga frigivningen skulle införas en obligatorisk villkorlig frigivning, av

Tabell 5. I första instans¹ sakfällda återfallsbrottslingar, om vilka på grund av sakfällningen uppgifter lämnats till straffregistret, fördelade i grupper efter tiden, då det senast ådömda straffet beräknats hava blivit till fullo undergånget, åren 1919—1934.

Å r	Tiden, då det senast ådömda straffet beräknats hava blivit till fullo undergånget											
	Samma år det nya brottet begicks eller året därförut		2:a eller 3:e året därförut		4:e eller 5:e året därförut		6—10 året därförut		Tid längre tillbaka		Samtliga	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
1919	1 575	65·5	353	14·7	175	7·3	195	8·1	107	4·4	2 405	100·0
1920	1 041	56·3	408	22·1	147	7·9	177	9·6	75	4·1	1 848	100·0
1921	727	46·0	491	31·1	141	8·9	143	9·0	79	5·0	1 581	100·0
1922	603	44·6	358	26·5	176	13·0	140	10·4	74	5·5	1 351	100·0
1923	588	46·6	261	20·7	227	18·0	113	9·0	72	5·7	1 261	100·0
1924	490	43·7	243	21·6	166	14·8	156	13·9	67	6·0	1 122	100·0
1925	602	44·5	271	20·0	167	12·4	223	16·5	89	6·6	1 352	100·0
1926	557	44·4	226	18·0	133	10·6	247	19·7	91	7·3	1 254	100·0
1927	610	45·8	236	17·7	138	10·4	239	17·9	110	8·2	1 333	100·0
1928	678	48·0	239	16·9	142	10·0	243	17·2	112	7·9	1 414	100·0
1929	632	43·9	270	18·8	123	8·6	243	16·9	170	11·8	1 438	100·0
1930	671	45·5	266	18·0	163	11·1	188	12·8	186	12·6	1 474	100·0
1931	789	50·2	249	15·9	149	9·5	185	11·8	198	12·6	1 570	100·0
1932	766	46·7	311	18·9	154	9·4	193	11·8	217	13·2	1 641	100·0
1933	693	42·0	385	23·4	182	11·0	176	10·7	213	12·9	1 649	100·0
1934	713	42·8	354	21·2	174	10·4	178	10·7	248	14·9	1 667	100·0

¹ Inberäknat utslag i första instans av krigsrätt och överrätt.

strafflagskommissionen benämnd villkorlig utskrivning. Denna skulle enligt förslagen förekomma vid alla eller nästan alla frihetsstraff av viss längd. Genom sådan villkorlig frigivning skulle på verkställighetsstadiet regelmässigt en del av det ådömda straffet avskiljas, och det skulle bero på den frigivnes uppförande under viss provotid huruvida denna straffåterstod skulle verkställas. Syftet med straffavkortningen skulle vara att uppställa ett straffhot för att avhålla den frigivne från att missköta sig under den kritiska tiden närmast efter frigivningen och förmå honom att tillgodogöra sig den eftervård som skulle anordnas.

Tanken att uppdelat institutet villkorlig frigivning i två former, av vilka en inträder obligatoriskt vid frihetsstraff av viss längd, har såsom framgår av översikten över utländsk lagstiftning i 3 kap. år 1931 genomförts i Finland. I våra båda andra grannländer har man väl icke utbildat två former av institutet, men i båda länderna och i synnerhet i Norge bygger likväl lagstiftningen på den uppfattningen att villkorlig frigivning bör vara ett normalt slutled i frihetsstraffet.

De sakkunniga ha ingående övervägt, huruvida icke syftet att åstadkomma ett påtryckningsmedel under övergångstiden efter anstaltsvistelsen bättre än genom straffavkortning skulle kunna vinnas därigenom, att ett tilläggsstraff stadgades för det fall att den frigivne misskötte sig under viss tid efter det straffet avtjänats. Enligt denna tankegång skulle efter den ådömda strafftiden följa en övergångstid, under vilken fången i mån av behov skulle vara underkastad tillsyn och annan eftervårdande behandling vid äventyr att eljest bliva åter intagen i fångvårdsanstalten för att undergå ytterligare straff.

Ehuru denna anordning skulle innebära att ett tilläggsstraff stadgades utöver det i domen utsatta straffet, behövde anordningen ej medföra strängare straffrättslig behandling av brottslingarna än metoden med straffavkortning. Om straffet utmättes under beaktande i förra fallet av att den dömde därutöver kunde komma att underkastas tilläggsstraff och i senare fallet av att det ådömda straffet komme att avkortas genom villkorlig frigivning, skulle resultatet för den dömde bliva detsamma i båda fallen. Vid en revision av hithörande lagstiftning, därvid även straffsatserna för de särskilda brotten kunde jämkas, vore det därför från nu berörda synpunkt likgiltigt vilkendera anordningen som valdes. I motsats till strafflagskommissionen enligt dess i 2 kap. återgivna uttalande ha de sakkunniga därför icke någon principiell invändning att göra mot tanken att införa ett tilläggsstraff. I nu förevarande sammanhang kan det emellertid icke komma i fråga att underkasta straffsatserna en granskning. Om tilläggsstraff nu stadgades, skulle därför reformen komma att innebära en generell skärpning av den straffrättsliga reaktionen mot brottslingarna. En sådan förändring förutsätter emellertid övervägande av straffsatserna över hela strafflagstiftningens område och faller utanför de sakkunnigas uppdrag. I nuvarande läge synes det därför vara en fördel, om straffhotet kan anordnas utan att något tillägg göres till det ådömda straffet. Det är för övrigt antagligt, att en sådan anordning är lättare att tillämpa. Ty att återintaga en frigiven på grund av att han gjort sig skyldig till dåligt uppförande, som ej innefattar brott, möter helt säkert i allmänhet mindre betänkligheter, om en del av det ådömda straffet återstår att verkställa, än om återintagningen skulle ske för att underkasta den frigivne ett tilläggsstraff.

De sakkunniga ansluta sig av skäl som nu anförts till den av professor Thyrén och strafflagskommissionen utvecklade tanken att genom obligatorisk villkorlig frigivning åstadkomma en psykologisk faktor ägnad att förmå den frigivne att under den kritiska övergångstiden själv göra sitt bästa för att anpassa sig till ett skötsamt levnadssätt.

En straffavkortning av detta slag kan tydligen icke komma i fråga vid de mycket kortvariga frihetsstraffen. Å andra sidan är det med hänsyn till institutets betydelse för en effektiv eftervård angeläget, att det kommer till användning i så stor omfattning som möjligt. Vidare bör avkortningen avpassas så, att en såsom påtryckningsmedel lämplig straffåterstod uppkommer. Från dessa utgångspunkter föreslå de sakkunniga en regel, enligt vilken den som undergår straffarbete på viss tid, minst sex månader, eller fäng-

else minst lika lång tid skall villkorligt frigivas, då han utstått fem sjättedelar av straffet. Det kortaste straff, vid vilket villkorlig frigivning äger rum, är enligt denna regel straffarbete eller fängelse i sex månader, och frigivningen sker då sedan fången utstått fem månader av strafftiden. För att belysa den omfattning, vari villkorlig frigivning enligt denna regel skulle komma att utgöra det normala slutledet i straffverkställigheten, ha de sakkunniga låtit verkställa en beräkning av antalet personer, som under år 1937 genom utslag i första instans dömts till straffarbete eller fängelse i minst sex månader, exklusive dem som dömts villkorligt eller fått förordnande om tvångsuppfostran, förvaring eller internering. Enligt denna beräkning, som utförts med ledning av visst hos statistiska centralbyrån tillgängligt uppgiftsmaterial, uppgick ifrågavarande antal personer till 745, varav 687 dömda till straffarbete i minst sex månader och 58 dömda till fängelse i minst lika lång tid. En överblick över den omfattning i vilken olika strafftider ådömas lämnas i tab. 6 och 7, vilkas uppgifter, hämtade ur Fångvården, avse de under år 1936 nykomna fångarna.

En jämförelse mellan talen i tab. 6 och 7, å ena sidan, samt resultatet av den nyssnämnda beräkningen för år 1937, å andra sidan, synes ge vid handen, att antalet under ett år nykomna fångar, vilka ha så kort strafftid att de enligt den föreslagna regeln bliva uteslutna från villkorlig frigivning, kan uppskattas till mer än 500 till straffarbete och omkring 1 500 till fängelse dömda. Uteslutning från villkorlig frigivning bör emellertid icke innebära avstängning från eftervård. Bristen på ett påtryckningsmedel i form av en genom villkorlig frigivning avskild straffåterstod kommer visserligen att göra eftervården mera beroende av den frigivnes villighet. I vad eftervården består av påtagliga fördelar, såsom anskaffande av arbete och bostad eller hjälp till kläder och arbetsutrustning, torde den frigivne emellertid i flertalet fall gärna tillgodogöra sig densamma, och det kan även förutsättas, att han i ett stort antal fall är mottaglig för råd och vägledning. När de sakkunniga i nästa kapitel framställa reformförslag beträffande eftervården, ämna de därför söka organisera en ändamålsenlig sådan vård icke blott för villkorligt frigivna utan för frigivna fångar över huvud.

Det är dessutom att märka, att bland de från villkorlig frigivning utestängda befinner sig ett icke ringa antal som i den mån ett omhändertagande tvångsvis erfordras kan bliva föremål för ingripande med stöd av alkoholistlagen. Enligt Fångvården voro av de år 1936 nykomna urbota fängelsefångarna 273 (16·8 %) dömda för brott mot rusdrycksförsäljningsförordningen och liknande samt 742 (45·7 %) för motorfordonsförseelser. Frigivna tillhörande dessa och åtskilliga andra grupper kunna helt visst, i den mån eftervård erfordras, i stor utsträckning göras till föremål för åtgärder enligt alkoholistlagen. Det förtjänar i detta sammanhang erinras om att enligt bestämmelser i kungl. kungörelsen den 17 juni 1938 (nr 408) angående skyldighet för domstolar m. fl. att meddela uppgifter till ledning för systembolagens verksamhet bolagen komma att erhålla uppgifter från fångvårdsanstalterna rörande alla personer som från och med den 1 oktober 1938 in-

Tabell 6. Under år 1936 nykomna, till straffarbete på viss tid dömda fångar, fördelade efter den ådömda strafftidens längd.

Å d ö m d a s t r a f f t i d e r	Män	Kvinnor	Samtliga
Från 2 till och med 3 månader	237	10	247
» 3 » » 4 »	122	8	130
» 4 » » 5 »	128	2	130
» 5 » » 6 »	119	4	123
» 6 » » 7 »	60	1	61
» 7 » » 8 »	92	2	94
» 8 » » 9 »	38	4	42
» 9 » » 10 »	53	—	53
» 10 » » 11 »	27	1	28
» 11 » » 12 »	54	2	56
» 1 år t. o. m. 1 år 6 mån.....	117	5	122
» 1 år 6 mån. t. o. m. 2 år.....	55	5	60
» 2 år t. o. m. 2 år 6 mån.....	32	2	34
» 2 år 6 mån. t. o. m. 3 år.....	41	2	43
» 3 år t. o. m. 4 år	16	1	17
» 4 » » 5 »	5	1	6
» 5 » » 6 »	8	—	8
» 6 » » 7 »	3	—	3
» 7 » » 8 »	—	—	—
» 8 » » 9 »	3	—	3
» 9 » » 10 »	—	—	—
» 10 » och däröver.....	2	—	2
Summa	1 212	50	1 262

Tabell 7. Under år 1936 nykomna, till urbota fängelse dömda fångar, fördelade efter den ådömda strafftidens längd.

Å d ö m d a s t r a f f t i d e r	Män	Kvinnor	Samtliga
Från 1 t. o. m. 6 månader	1 557	31	1 588
» 6 » 12 »	28	3	31
Över 1 år	3	—	3
Summa	1 588	34	1 622

tagas i anstalterna för undergående av annat frihetsstraff än förvandlingsstraff för böter eller utskrivs därifrån. Med den nära förbindelse som råder mellan systembolagen och nykterhetsnämnderna har man anledning förmoda, att nämnderna därigenom komma att i större utsträckning än nu få

sin uppmärksamhet riktad på de, enligt vad ovan visats, synnerligen talrika fall, i vilka brottsligheten sammanhänger med missbruk av alkohol.

Enligt de sakkunnigas uppfattning är emellertid straffhot under en övergångstid en så värdefull psykologisk faktor, att anordningen, i de fall där strafftiden medger en avkortning, bör komma till användning så långt ske kan. Villkorlig frigivning bör därför, om förutsättningarna beträffande avtjänat straff äro uppfyllda, äga rum i största möjliga utsträckning. Från kriminalpolitisk synpunkt är det i själva verket ännu mera angeläget, att en eftervård grundad på villkorlig frigivning användes beträffande fångar om vilkas välförhållande man är oviss än beträffande dem på vilka man anser sig kunna lita.

Vissa undantag från regeln om obligatorisk villkorlig frigivning måste dock göras. Ett sådant föranledes självfallet av stadgandet i 3 § lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt, enligt vilket vissa fångar kunna dömas till förvaring, om de äro av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs och det på grund därav och med hänsyn till omständigheterna i övrigt måste antagas att de efter frigivningen skola bli va dliga för annans säkerhet till person eller egendom. Om fråga väckts angående fånges överförande till förvaring enligt detta stadgande, bör sålunda villkorlig frigivning icke äga rum så länge frågan är beroende på prövning. Även i sådana fall där det måste antagas, att fången efter villkorlig frigivning skulle bli va dlig för annans personliga säkerhet, ehuru av någon anledning — t. ex. därför att fången icke är av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs — förvaring ej kan ådömas honom, torde villkorlig frigivning böra underlåtas. Låt vara att den dömde i allt fall måste lösgrivas vid strafftidens slut, så långt straffdomen ger möjlighet därtill, bör samhället likväl skydda sig mot honom genom att kvarhålla honom i fångvårdsanstalt. Enligt de sakkunnigas uppfattning är det emellertid så betydelsefullt att i största möjliga utsträckning anordna med straffhot förenad eftervård även för de svårhanterliga fångarna, att det endast i mycket utpräglade fall bör ifrågakomma att med anledning av en fånges farlighet kvarhålla honom till strafftidens slut. Då vidare de verkligt farliga i allmänhet torde kunna dömas till förvaring, får bestämmelsen om undantag för nu ifrågavarande fall väsentligen karaktären av en reservbestämmelse.

Såsom ett tredje undantag från regeln om obligatorisk villkorlig frigivning bör stadgas, att om fånge ålagts disciplinstraff i form av inneslutning i straffcell, villkorlig frigivning icke må ske förrän denna bestraffning verkställts.

Andra undantag än de nämnda torde icke böra göras. En följd av denna utvidgning av förutsättningarna för villkorlig frigivning i jämförelse med gällande rätt blir otvivelaktigt, att förverkandefrekvensen icke kommer att stanna vid nuvarande mycket låga procenttal, föga mer än 2 %. De i 3 kap. intagna statistiska uppgifterna från Finland och Norge, där villkorlig frigivning användes i mycket stor utsträckning, tyda på att förverkandeprocenten kommer att mångdubblas. Detta behöver emellertid icke inge betänkligheter. De som förverka den villkorligt medgivna friheten skulle helt sä-

kert i allmänhet ha gjort sig skyldiga till liknande eller måhända svårare brottslighet eller dåligt uppförande, om de frigivits först efter till fullo avtjänat straff. Man kan också med säkerhet räkna med att ej blott de som förverka friheten utan även många andra skulle göra sig skyldiga till brottslighet eller annan asocialitet om de frigåves först efter strafftidens slut och utan den press till skötsamhet som ligger i en med straffhot förenad eftervård. Fastän förverkandeprocenten efter lagstiftningens genomförande säkerligen kommer att springa i höjden, är förslaget därför ägnat att i gynnsam riktning påverka återfallsfrekvensen i det hela.

Emedan den obligatoriska villkorliga frigivningen innebär straffavkortning med allenast en sjättedel, bör vid sidan därav finnas möjlighet att medgiva villkorlig frigivning vid en tidigare tidpunkt. Sådan fakultativ villkorlig frigivning kan, såsom professor Thyren och strafflagskommissionen framhåvt, användas till att belöna gott uppförande i fångvårdsanstalten och sålunda egga och uppmuntra den dömda att göra sitt bästa. Att låta belöningssynpunkten ensam vara avgörande för frågan, i vilka fall fakultativ villkorlig frigivning skall ske, vore emellertid att anlägga ett alltför snävt betraktelsesätt. Det synes bättre att utforma bestämmelserna i anslutning till gällande lags förutsättning, att omständigheterna göra sannolikt att den dömda på fri fot skall förhålla sig väl. Vid bedömandet därav bör naturligtvis hänsyn tagas bl. a. till den dömdes uppförande under fängelsetiden, och på detta sätt blir även enligt gällande rätt belöningssynpunkten tillgodosedd. Men den ledande tanken är, att villkorlig frigivning äger rum då fortsatt straff icke längre anses behövt för att avhålla den dömda från att ånyo begå brott. Detta innebär, att villkorlig frigivning användes såsom medel att avkorta straffverkställigheten, när den ådömda strafftiden är längre än vad individualpreventionen erfordrar. Genom att på detta sätt vid tidsbestämda straff hänsyn tas till den dömdes utveckling ur individualpreventiv synpunkt, minskas den skillnad som består mellan dessa och andra behandlingsformer, vilkas varaktighet bestämmes först under verkställigheten och med ledning av behandlingens resultat, nämligen tvångsuppfostran, ungdomsfängelse samt förvaring och internering i säkerhetsanstalt.

Fakultativ villkorlig frigivning bör icke äga rum i sådana fall, där allmänpreventionen påkallar att straffet fortsättes. Gällande lag anger också, att när det gäller att avgöra huruvida villkorlig frigivning skall ske, hänsyn bör tagas bl. a. till beskaffenheten av det brott för vilket fången blivit dömd, orsakerna till brottet och omständigheterna vid detsamma. Det torde emellertid vara lämpligt, att en direkt hänvisning till allmänpreventionens krav upptages bland själva förutsättningarna för den villkorliga frigivningen. I lagen bör sålunda utan omskrivning utsägas, att fakultativ villkorlig frigivning icke må äga rum, därest hänsyn till den allmänna laglydnaden påkallar att straffet fortsättes.

Gällande lag medger villkorlig frigivning, då två tredjedelar av strafftiden förflutit och den avtjänade strafftiden uppgår till minst ett år.

I de fall då villkorlig frigivning beviljas äger den, såsom framgår av 1 kap., i mycket stor utsträckning rum så snart dessa förutsättningar äro uppfyllda. Enligt *tab. 3*, avseende åren 1936 och 1937, har detta varit förhållandet i betydligt mer än hälften av alla fall då villkorlig frigivning skett. I avsevärd omfattning förekommer det också, att fånge av nåd får sin strafftid minskad så långt, att han inom den närmaste tiden därefter kan erhålla villkorlig frigivning. Enligt nämnda tabell har villkorlig frigivning föregåtts av bifallen nådeansökan år 1936 i 24 fall och år 1937 i 16.

Nåd har även i ej ringa omfattning använts för att avkorta påbörjat frihetsstraff utan samband med villkorlig frigivning. I *tab. 8*, som upprättats genom de sakkunnigas försorg, redovisas samtliga fall under åren 1936 och 1937, i vilka straffarbetsfångar, utom livstidsfångar, och fängelsefångar erhållit nåd. Antalet var 41 resp. 53 och utgjordes till övervägande del av fångar med längre strafftid än ett år.

Praxis tyder sålunda på att gränserna för villkorlig frigivning i åtskilliga fall visat sig alltför snäva. Det kan ifrågasättas, om den utvidgning av institutets tillämplighet som införande av regeln om obligatorisk villkorlig frigivning innebär är tillräcklig. Att strafflagens straffsatser nyligen undergått jämkning, därvid man utgått från att institutet användes i nuvarande begränsade omfattning, bör emellertid mana till försiktighet. Att märka är också, att en stor del av de bifallna nådeansökningarna avsett personer som dömts enligt 18 kap. strafflagen och att straffen enligt detta kapitel numera avsevärt sänkts. I betraktande av det anförda föreslå de sakkunniga, att för den fakultativa villkorliga frigivningen de nuvarande förutsättningarna beträffande avtjänat straff bibehållas för flertalet fall. För långtidsfångar, förslagsvis fångar som utstått tre års frihetsstraff, torde emellertid en uppmjukning av förutsättningarna böra äga rum, så att dessa fångar i särskilda fall må kunna villkorligt frigivas redan då hälften av strafftiden förflutit. Beträffande långtidsfångar kan nämligen en jämförelsevis stor straffavkortning genom villkorlig frigivning i vissa fall vara påkallad, och genom kravet att minst tre års frihetsstraff skall vara avtjänat torde vara sörjt för att den nya regeln ej leder till en för allmänpreventionen menlig straffavkortning. Av framställningen i de föregående kapitlen framgår, att strafflagskommisionen föreslagit en liknande regel och att beträffande andra än återfallsbrottslingar möjlighet till villkorlig frigivning efter halva strafftidens förlopp finnes i fransk och italiensk rätt, medan i Belgien sådan möjlighet finnes redan efter det en tredjedel av strafftiden gått till ända.

En ändring i förhållande till gällande rätt torde böra göras beträffande förutsättningarna för fakultativ villkorlig frigivning så till vida, som det nuvarande kravet på att frigivningen skall ske med fångens begivande bör bortfalla. Det händer stundom, om ock sällan, att en fånge som eljest skulle erhålla villkorlig frigivning vägrar att ansöka därom, i regel därför att han föredrager att avtjäna sitt straff fullt ut framför att under längre tid än återstående strafftiden stå under tillsyn. En sådan inställning förtjänar emellertid icke att respekteras. Det är ett samhällsintresse, att anstaltsvistelsen

Tabell 8. Bifallna ansökningar om nåd åt straffarbetsfångar¹ och fängelsefångar, åren 1936 och 1937.

Lagrum, enligt vilka fångarna varit dömda.	Antal fall vari ådömt straff av											Summa
	< 6 mån.			6 mån.—1 år			> 1 år					
	genom nåd nedsatts att utgöra											
	$\frac{1}{2}$ eller där- under	$> \frac{1}{2}$ $-\frac{2}{3}$	$> \frac{2}{3}$ $-\frac{3}{4}$	$> \frac{3}{4}$ $-\frac{4}{5}$	$> \frac{4}{5}$	$\frac{1}{2}$ eller där- under	$> \frac{1}{2}$ $-\frac{2}{3}$	$> \frac{2}{3}$ $-\frac{3}{4}$	$> \frac{3}{4}$ $-\frac{4}{5}$	$> \frac{4}{5}$		
12 kap. {1936 {1937	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	5	
13 » {1936 {1937	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
14 » {1936 {1937	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	
15 » {1936 {1937	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	
18 » {1936 {1937	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
19 » {1936 {1937	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
20 » {1936 {1937	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
22 » {1936 {1937	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
23 » {1936 {1937	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	
25 » {1936 {1937	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Övr. förf. {1936 {1937	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Summa {1936 {1937	3	—	—	—	—	1	1	1	—	—	8	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	

¹ Livstidsfångar ej medräknade.

² Med forskrift för vederbörande att kvarbliva å sinnessjukavdelning vid fångvården till dess genom fångvårdsmyndighets försorg plats kunde beredas å sinnessjukhus.

³ Med skyldighet för vederbörande att underkasta sig övervakning enligt lagen ang. villkorlig straffdom.

⁴ Därav 1 fall med skyldighet för vederbörande att underkasta sig övervakning enligt lagen ang. villkorlig straffdom.

¹ Livstidsfångar ej medräknade.

² Med föreskrift för vederbörande att kvarbli på sinnessjukavdelning vid fångvärdens till dess genom fångvärdsmyndighets försorg plats kunde beredas på sinnessjukhus.

³ Med skyldighet för vederbörande att underkasta sig övervakning enligt lagen ang. villkorlig straffdom.

⁴ Därav 1 fall med skyldighet för vederbörande att underkasta sig övervakning enligt lagen ang. villkorlig straffdom.

ej utsträckes längre än omständigheterna motivera och att fången i stället på ändamålsenligt sätt anpassas till livet utanför anstalten. Något praktiskt behov torde, såsom strafflagskommissionen uttalat, ifrågavarande förutsättning icke fylla.

De sakkunnigas förslag innebär som nämnt att, med de undantag som angivits i det föregående, alla fångar med bestämd strafftid, för vilka det ådömda straffet uppgår till minst sex månader, obligatoriskt skola villkorligt frigivas, när fem sjättedelar av strafftiden förflutit. Fångar med längre strafftid kunna under vissa förutsättningar villkorligt frigivas dessförinnan, dock först sedan ett års strafftid gått till ända. Vid de lägsta strafftider, beträffande vilka regeln om sådan fakultativ villkorlig frigivning skulle kunna tillämpas, är regeln av den orsaken betydelselös, att obligatorisk frigivning skall äga rum innan förutsättningarna för fakultativ frigivning äro uppfyllda. Även i sådana fall, där en ringa tidsvinst teoretiskt skulle kunna göras genom fakultativ villkorlig frigivning, torde i praktiken frigivningen komma att ske enligt den obligatoriska regeln. I *tab. 9* har gjorts en sammanställning som åskådliggör det nu sagda. För jämförelses skull redovisas i tabellen även den gällande rättens regel.

Antalet villkorliga frigivningar efter förslagets genomförande torde, såsom framgår av vad tidigare anförts, kunna uppskattas till i runt tal 750, om 1937 års siffror läggas till grund. Det stora flertalet villkorliga frigivningar skulle komma att ske enligt den obligatoriska regeln.

Det kan ifrågasättas, om icke villkorlig frigivning bör anordnas ej blott som nu vid tidsbestämda straff utan även beträffande livstidsfångar. Det har nämligen utbildat sig en praxis, att livstidsfångar vilka kunna förväntas för framtiden skola avhålla sig från brott bliva benådade efter 15—20 år. Det har vidare på sista tiden hänt, att livstidsfånge genom benådning frigivits med villkor att på hans uppförande under viss provotid samt på omständigheter i övrigt som angivas i lagen om villkorlig frigivning skall bero huruvida han skall fortsätta straffarbetet. I betraktande härav skulle det kunna förefalla praktiskt att öppna en möjlighet för villkorlig frigivning av livstidsfångar efter det straffet pågått visst antal år. Med hänsyn till allmänpreventionen synes det emellertid betänkligt att på detta sätt ange en allmän regel för livstidsstraffets längd. Dessutom skulle en sådan reform vara ägnad att låta förvaring och internering i säkerhetsanstalt, vilka sakna tidsbegränsning uppåt, te sig såsom strängare rättsreaktioner än livstids straffarbete, något som vore avgjort olämpligt.

Beträffande provotid samt tillsyn och eftervård över huvud torde samma bestämmelser böra gälla antingen den villkorliga frigivningen skett enligt den obligatoriska eller enligt den fakultativa regeln.

Provotiden är enligt gällande rätt lika med den återstående strafftiden, dock minst ett år. Kortare provotid torde icke vara lämplig med hänsyn till önskvärheten att kunna låta anstaltsvistelsen följas av en icke alltför kort-

Tabell 9. Strafftider, efter vilka villkorlig frigivning tidigast kan inträda.

Ådömda strafftider	Villkorlig frigivning enligt		
	förslaget		gällande lag
	Obligatorisk	Fakultativ	
Under 6 mån.....	—	—	—
6 mån.	5 mån.	—	—
7 »	5 ² / ₆ mån.	—	—
8 »	6 ² / ₃ »	—	—
9 »	7 ¹ / ₃ »	—	—
10 »	8 ¹ / ₃ »	—	—
11 »	9 ¹ / ₆ »	—	—
1 år	10 »	—	—
i år 1 mån.....	10 ⁵ / ₆ »	(1 år)	1 år
1 » 2 »	11 ² / ₃ »	(1 »)	1 »
1 » 3 »	1 år ¹ / ₂ mån.	1 »	1 »
1 » 4 »	1 » 1 ¹ / ₃ mån.	1 »	1 »
1 » 5 »	1 » 2 ¹ / ₆ »	1 »	1 »
1 » 6 »	1 » 3 mån.	1 »	1 »
1 » 7 »	1 » 3 ⁵ / ₆ mån.	1 » ² / ₃ mån.	1 » ² / ₃ mån.
1 » 8 »	1 » 4 ² / ₃ »	1 » 1 ¹ / ₃ mån.	1 » 1 ¹ / ₃ mån.
1 » 9 »	1 » 5 ¹ / ₃ »	1 » 2 mån.	1 » 2 mån.
1 » 10 »	1 » 6 ¹ / ₃ »	1 » 2 ² / ₃ mån.	1 » 2 ² / ₃ mån.
1 » 11 »	1 » 7 ¹ / ₆ »	1 » 3 ¹ / ₃ »	1 » 3 ¹ / ₃ »
2 »	1 » 8 mån.	1 » 4 mån.	1 » 4 mån.
2 » 6 mån.	2 » 1 »	1 » 8 »	1 » 8 »
3 »	2 » 6 »	2 »	2 »
3 » 6 mån.	2 » 11 »	2 » 4 mån.	2 » 4 mån.
4 »	3 » 4 »	2 » 8 »	2 » 8 »
4 » 6 mån.	3 » 9 »	3 »	3 »
5 »	4 » 2 »	3 »	3 » 4 mån.
5 » 6 mån.	4 » 7 »	3 »	3 » 8 »
6 »	5 »	3 »	4 »
6 » 6 mån.	5 » 5 mån.	3 » 3 mån.	4 » 4 mån.
7 »	5 » 10 »	3 » 6 »	4 » 8 »
7 » 6 mån.	6 » 3 »	3 » 9 »	5 »
8 »	6 » 8 »	4 »	5 » 4 mån.
8 » 6 mån.	7 » 1 »	4 » 3 mån.	5 » 8 »
9 »	7 » 6 »	4 » 6 »	6 »
9 » 6 mån.	7 » 11 »	4 » 9 »	6 » 4 mån.
10 »	8 » 4 »	5 »	6 » 8 »
12 »	10 »	6 »	8 »

varig eftervård. Att eftervården pågår tillräckligt länge, ligger naturligtvis både i samhällets och i den frigivnes eget intresse. Då vidare denne genom straffavkortningen beredes ett slags kompensation för den inskränkning i handlings- och rörelsefriheten som eftervården kan innebära, torde en ett-årig prøvotid vara väl försvarlig även i de lindrigaste fallen, nämligen där den frigivne varit dömd till endast sex månaders frihetsstraff. Till jämförelse må erinras om de långa övervakningstider som i allmänhet förekomma efter anstaltsbehandling enligt alkoholistlagen eller barnavårdslagen.

Å andra sidan torde i allmänhet icke heller något stå att vinna genom att, såsom i åtskilliga främmande länder skett, stadga mycket långa prøvotider. Såsom framgår av *tab. 5* utgör det första året efter frigivningen den för den frigivne särskilt kritiska tiden. Undantagsvis kan det emellertid vara ändamålsenligt med något längre eftervård, och därför bör möjlighet öppnas att under prøvotidens lopp förlänga denna med viss tid, högst ett år. Skulle därefter den frigivnes uppförande alltjämt vara sådant att eftervård erfordras, torde detta ofta bero på konstitutionella eller förvärvade psykiska brister som påkalla andra åtgärder, exempelvis alkoholistvård vid alkoholmissbruk, sjukhusvård vid narkomana eller eljest neurotiska tillstånd, sinnessjukvård eller annan sjukvård. Det torde emellertid böra stå den frigivne öppet att även efter prøvotidens slut, om han råkar i svårigheter t. ex. genom sjukdom eller arbetslöshet, frivilligt vända sig till någon av de befattningshavare, statens skyddskonsulenter, som enligt vad de sakkunniga i nästa kapitel föreslå skola anställas för att bl. a. sörja för eftervård, och genom dennes förmedling, eventuellt genom ett frivilligt tillsynsförhållande, få stöd och hjälp. Konsulentorganisationen med sin utpräglad sociala karaktär bör nämligen helt naturligt icke i sin verksamhet vara hindrad av formella fatalitetider.

Till eftervården hör i första rummet, att det i mån av behov sörjes för att den frigivne erhåller arbete och över huvud kommer i ordnade levnadsförhållanden. Vid behov böra för detta ändamål särskilda föreskrifter beträffande hans livsföring under prøvotiden kunna meddelas.

Eftervården torde vidare böra innefatta särskild tillsyn. Liksom enligt gällande rätt torde för varje villkorligt frigiven böra utses en tillsyningsman, i förslaget benämnd tillsynsman. Att i vissa fall, där tillsyn redan från början kan förmodas bliva obehövlig, medgiva att den villkorligt frigivne icke behöver vara underkastad tillsyn, synes icke böra ifrågakomma. Strafftiden torde nämligen icke böra avkortas genom villkorlig frigivning utan att visst vägledande och kontrollerande ingripande sättes i straffets ställe. Däremot har möjlighet öppnats att låta tillsynen upphöra när helst så provas lämpligt under loppet av prøvotiden.

Såsom påtryckningsmedel för att förmå den frigivne att underkasta sig tillsyn och efterkomma föreskrifter samt att över huvud göra sitt bästa för att under den kritiska tiden närmast efter frigivningen föra ett oklanderligt levnadssätt tjänar det hot som den återstående delen av straffet utgör. Det kan möjligen ifrågasättas, om icke denna straffåterstod i vissa fall är otillräcklig för ändamålet. Där den ådömda strafftiden är sex månader, sker den

villkorliga frigivningen enligt de föreslagna reglerna efter en avtjänad straff-tid av fem månader, varför straffåterstoden kommer att uppgå till endast en månad. Först om den ådömda strafftiden uppgår till ett år, kommer det återstående straffet att utgöra två månader. Det är emellertid att märka, att vad som framför allt och i regel ter sig såsom någonting motbjudande för en person som frigivits från fängvårdsanstalt, det är att åter bli intagen i anstalten. Huru lång en straffåterstod behöver vara för att även dess tids-utsträckning skall spela en väsentlig roll såsom avhållande moment är vansk-ligt att bedöma. Säkerligen skulle straffåterstoden, i de fall där denna är kort, behöva utökas med ett ganska avsevärt tilläggsstraff för att enbart genom sin varaktighet verka hämmande.

För övrigt har man att räkna med att konsulenter och övriga organ för eftervård, med stigande praktisk erfarenhet och kännedom om klientelet, skola förvärva sådan auktoritet och förmåga att behandla de frigivna, att de kunna utöva en betydelsefull eftervårdande verksamhet utan stöd av straff-hot. Ehuru personer, som dömts till mindre än sex månaders frihetsstraff, enligt förslaget icke kunna bli föremål för villkorlig frigivning, skall, så-som redan nämnts, eftervård anordnas för dem. Eftersom i dessa fall för-utsättes att eftervård kan äga rum utan stöd av straffhot, vore det föga följd-riktigt, ifall man icke ansåge en straffåterstod av en månad kunna vara ett tillräckligt psykologiskt påtryckningsmedel.

I betraktande av det sagda, liksom också med hänsyn till vad ovan anförts mot tanken att ersätta en straffåterstod såsom tvångsmedel med ett tilläggs-straff, synes det motiverat att icke tillgripa kraftigare påtryckningsmedel än den återstående delen av straffet.

Rätten att besluta villkorlig frigivning är enligt gällande lag förbehållen Konungen. Vid förslagets obligatoriska villkorliga frigivning är det uppen-barligen obehövt att bibehålla denna anordning. Beslutanderätten synes i dessa fall böra överlämnas åt styresmannen för fängvårdsanstalten. Det kan likaledes överlämnas åt styresmannen att göra undantag från regeln om frigivning i de fall, då fråga väckts om att underkasta fånge förvaring i säker-hetsanstalt eller då fånge ålagts inneslutning i straffcell. För det fall att fånge måste befaras bli vådlig för annans personliga säkerhet, torde det finnas skäl stadga, att styresmannen i god tid hänskjuter frågan om frigivning till fängvårdsstyrelsens prövning. Vid behandlingen av sådant ärende torde sty-relsen böra förstärkas med två av Konungen förordnade särskilda sakkunniga. Därest Konungen ej anser lämpligt att förordna sakkunniga särskilt för den-na uppgift, kunna de nuvarande fängvårdsfullmäktige anlitas för ända-målet, därvid det dock torde bli nödvändigt att utse suppleanter för dem.

Att besluta fakultativ villkorlig frigivning torde icke böra uppdragas åt styresmannen. Närmast till hands ligger att låta avgörandet i dessa frågor allttjämt ankomma på Konungen. Visserligen kan icke utan fog göras gäl-lande, att det numera, sedan lagstiftningen om villkorlig frigivning varit i tillämpning mer än trettio år, ej längre är av behovet påkallat att betunga Konungen med dessa ärenden. Möjligt vore sålunda att uppdraga beslutande-

rätten åt fångvårdsstyrelsen. Av skilda anledningar torde det emellertid vara lämpligare att frågor om fakultativ villkorlig frigivning avgöras av någon myndighet utanför fångvården. Att för dessa ärenden anordna en särskild nämnd, vilket är ett annat alternativ, kan väl förtjäna övervägas. Antalet ärenden beträffande fakultativ villkorlig frigivning kommer emellertid säkerligen att nedgå, om villkorlig frigivning i stor utsträckning göres obligatorisk på sätt här föreslås. De sakkunnigas förslag minskar således behovet av en förändring i ifrågavarande avseende. Det synes därför motiverat att låta frågan om en sådan förändring anstå, till dess de därmed sammanhängande organisatoriska problemen kunna upptagas i ett större sammanhang.

Uppgifterna att utse tillsynsman och att meddela föreskrifter för den frigivnes livsföring under prøvotiden, vilka enligt gällande lag tillkomma respektive länsstyrelsen och Konungen, torde kunna lämnas åt fångvårdsanstaltens styresman. Att denne ålägges att på detta sätt ordna för fångarna efter frigivningen, innebär för honom möjlighet och skyldighet att göra en viktig personlig insats för de honom anförtrodda fångarna utöver behandlingen i anstalten. Styresmannen, och indirekt hela anstaltspersonalen, knytes därmed på ett betydelsefullt sätt till den sociala delen av kriminalpolitiken och fångvårdens inriktning på positivt uppbyggande verksamhet främjas. För att styresmannen må tillgodogöra sig den sakkunskap som står till buds, bör stadgas, att han skall fatta sina beslut i samråd med anstaltsnämnden där sådan finnes och med skyddskonsulenten i distriktet. I allmänhet bör därvid anstaltsnämnden enligt 15 § stadgan den 8 april 1938 angående vård och behandling i statens fångvårdsanstalter vara förstärkt med tre personer som äga god insikt och erfarenhet rörande social hjälpverksamhet eller annat liknande arbete. Det torde böra överlämnas åt konsulenten i det distrikt där den frigivne vistas att besluta de förändringar beträffande tillsyn och föreskrifter som kunna visa sig erforderliga under prøvotiden. I nästa kapitel skall närmare utvecklas huru de sakkunniga tänka sig att eftervården skall utövas.

Uppgiften att tilldela varning åt villkorligt frigiven eller återkalla villkorligt medgiven frihet — i de fall där friheten ej förverkas genom att den frigivne gör sig förfallen till fängelse eller straffarbete — tillkommer för närvarande länsstyrelsen. Att gällande lag intagit denna ståndpunkt, föranledes av en anmärkning vid lagförslaget granskning i högsta domstolen och motiverades med att tillsyn över de villkorligt frigivna ägde karaktären av polisuppsikt och nära sammanhänge med andra polismyndigheterna tillkommande åligganden, bland vilka nämndes behandlingen av lösdrivare. Med den karaktär, som tillsyn och eftervård över huvud enligt de sakkunnigas förslag erhåller, är denna motivering icke längre giltig. Det är därför bättre att, såsom skedde i det kommittéförslag vilket ligger till grund för gällande lag, anförtro uppgiften åt fångvårdsstyrelsen. Vid behandlingen av dessa ärenden bör styrelsen vara förstärkt med två av Konungen förordnade sakkunniga på sätt nyss anförts.

Åt den på detta sätt förstärkta fångvårdsstyrelsen torde även böra anförtros att besluta om förlängning av prøvotiden.

Den som ej åtnöjes med vad styresmannen för fångvårdsanstalt eller konsulenten beslutit enligt lagen om villkorlig frigivning bör äga att formlöst och utan begränsning till viss fatalietid påkalla ändring i beslutet hos fångvårdsstyrelsen, vilken även bör äga att ex officio ändra beslutet. Även i dessa ärenden bör fångvårdsstyrelsen vara förstärkt på sätt nyss angivits. Ändring i fångvårdsstyrelsens beslut torde böra sökas hos Konungen genom besvär, som prövas av regeringsrätten.

5 kap. Om eftervård åt frigivna fångar.

Skyddsverksamheten för frigivna fångar är i vårt land delvis en frukt av samma strömningar som bildade underlaget för den år 1840 påbörjade fängelsereformen.

Denna reform tog i första hand sikte på att anskaffa nya och bättre fångvårdsanstalter. Jämsides härmed strävade man efter att under straffverkställigheten effektivt särskilja fångarna och därmed få en möjlighet att fostra dem, vilken var otänkbar i de gamla länshäkterna och tukthusen. Så långt hade man nu kommit, att man insåg det gagnlösa i att bekämpa brottsligheten enbart genom att näpsa brottslingen. Det är, såsom en författare från denna tid uttrycker det, icke nog att taga i beräkning kvantiteten tid vid frihetsförlusten, det kommer lika mycket an på behandlingsformens kvalitet.

Även detta nya program visade sig snart otillräckligt, emedan behandlingen i allmänhet slutade frigivningsdagen. Den iver med vilken man under de följande åren bildade fångvårds- och skyddsföreningar, vilka hade till syfte att hjälpa frigivna fångar och deras familjer, visar att man fått ögonen öppna för frågan om de frigivnas öden efter fängelsevistelsen. Dessa föreningars verksamhet har varit av synnerligen skiftande natur, men eftervårdens betydelse för kriminalpolitiken har med åren blivit alltmera insedd. En väl ordnad straffverkställighet blir till ringa nytta, om fången lämnas att på egen hand reda upp de brydsamma problem som möta honom då han lämnar straffanstalten.

Eftervården avser att lämna de frigivna fångarna hjälp och stöd under tiden närmast efter frigivningen.

I många fall är den frigivne i behov av materiell hjälp av olika slag, såsom mat, kläder, arbete, arbetsverktyg, respengar o. d. En hänvändelse till allmänna hjälporgan är här naturlig och riktig, men med hänsyn till klienteletets beskaffenhet måste ofta nog det allmännas hjälpmöjligheter kompletteras. Det torde nämligen med visst fog kunna påstås, att statens och kommunernas hjälporgan ha en benägenhet att ställa sig avvisande till framställningar om hjälp åt frigivna fångar. Vidare måste hjälpen många gånger lämnas omedelbart, och det är under sådana förhållanden en betydelsefull uppgift för de organ som handha eftervården att bistå den frigivne tills hjälp i annan form hinner ordnas.

Icke mindre betydelsefullt är det, att den frigivne kan få vända sig till en människa som tar sig an honom, deltar i hans bekymmer, stöder honom moraliskt i uppkommande konfliktsituationer och klargör för honom vad hans läge innebär. Det må särskilt framhållas, att det icke är nog att

skaffa arbete åt den frigivne utan att det också gäller att se till att han stannar kvar i arbetet. Erfarenheten visar, att den labilitet och oro som så ofta präglar den frigivnes livsföring tar sig uttryck i att han utan rimlig anledning byter anställning och flackar från en ort till en annan; tror han sig ha anledning till missnöje med arbetsgivare, förmän eller arbetskamrater kan han plötsligt lämna en anställning som det kostat mycken möda att anskaffa. Dåliga hemförhållanden eller osämja i äktenskapet kan driva den frigivne ut bland kamrater och till krogen, där han lätt nog ånyo knyter farliga bekantskaper. I dessa och liknande fall är det av utomordentlig betydelse, att det i det kritiska ögonblicket finnes någon till hands som kan tala den frigivne till rätta och lämna anvisningar för hans behandling åt dem som i något avseende ha att taga befattning med honom.

En uppskattning i vilken omfattning behov av eftervård förefinnes har verkställts i det år 1932 avgivna betänkandet med förslag till organisation av det frivilliga skydds- och hjälparbetet beträffande frigivna fångar (statens offentl. utredn. 1933: 11 s. 60 ff.). Med stöd av vissa undersökningar uttalas i betänkandet, att det icke torde vara oberättigat att antaga att hjälpåtgärder av skyddsorganisationer varit påkallade för minst hälften av de årligen frigivna. Självfallet är denna uppskattning mycket osäker. Om eftervård tagas i den vidsträckta betydelse som här angivits, torde behov därav få anses föreligga i betydligt större omfattning.

Erfarenheten visar, att särskilda eftervårdande åtgärder äro mera påkallade när den som skall frigivas undergått straff under längre tid. De sakkunnigas förslag om obligatorisk villkorlig frigivning tar sikte på detta förhållande, i det att eftervård enligt förslaget obligatoriskt skall lämnas så gott som alla som dömts till frihetsstraff i minst sex månader. Vid frihetsstraff på kortare tid kan villkorlig frigivning icke ifrågakomma och följaktligen icke heller en eftervård av den obligatoriska art som nu nämnts. Med avseende å dessa fall ha de sakkunniga emellertid på olika sätt sökt anordna eftervård i frivillighetens form. När de sakkunniga i det följande behandla frågan om eftervård, avses därmed, såvitt icke annorlunda angives, eftervård icke blott åt villkorligt frigivna utan åt frigivna fångar över huvud taget.

Enligt 1 § kungl. instruktionen den 31 december 1921 (nr 868; i vissa delar ändrad genom kungl. kungörelse den 25 november 1927, nr 430) för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten åligger det styrelsen att, så långt dess förvaltningsbefogenhet det medgiver, leda och främja såväl arbetet med förundersökning för villkorlig dom samt tillsyn över villkorligt dömda och villkorligt frigivna som ock tillsynen över från anstalt utskrivna minskat tillräkneliga förbrytare och återfallsförbrytare, varjämte styrelsen har att leda och främja verksamheten till stöd för dem som frigivits eller utskrivits från fångvårdsstyrelsen underlydande anstalter. Innebörden av detta stadgande utvecklas närmare i 2 §. Enligt denna åligger det styrelsen att i fråga om villkorligt dömda och villkorligt frigivna med uppmärksamhet följa övervakningens och tillsynens utövande samt, i den mån ske kan, tillhandagå över-

vakare och tillsyningsmän med vägledning till främjande av deras uppgifter och att, då särskild förundersökning i brottmål enligt lag skall äga rum, söka vid behov bistå domstolen med anvisning å lämplig person att verkställa undersökningen, därvid styrelsen skall söka samarbete med enskilda föreningar m. fl. vilka verka i liknande syfte.

Nu nämnda ärenden handläggas å den till fångvårdsstyrelsens kanslibyrå hörande sociala avdelningen.

Fångvårdsstyrelsens hjälpverksamhet för frigivna fångar utövas till stor del genom den till styrelsen anknutna Centralföreningen till stöd för frigivna, till vilken styrelsen överlämnat huvudparten av sina för detta ändamål tillgängliga medel. Denna förening, i vilken fångvårdsstyrelsens chef alltid fungerat som självskriven ordförande, har enligt sina stadgar att i samverkan med fångvården och med andra skyddsföreningar bereda frigivna fångar moraliskt stöd och utväg till ärlig försörjning.

Föreningen förvaltar det av fångvårdsstyrelsen inköpta Åby lanthem i Funbo socken i Uppsala län, i vilket, i regel för kortare tid, beredes uppehälle och sysselsättning med jordbruk och hantverk åt från straffanstalt frigivna män — enligt praxis dock ej åt personer som flera gånger återfallit i brott, undergått tvångsarbete eller av annan anledning ingiva ringa hopp om framtida bättring. Hemmet kan mottaga 25 skyddslingar. Föreningen utdelar vidare understöd efter ansökan i varje särskilt fall. Åt frigivna och åt fångars familjer har sålunda inemot 30 000 kr. om året pläгат utdelas.

Utredning i understödsärenden verkställas dels genom sociala avdelningen, dels genom olika skyddsföreningar och dels, undantagsvis, även genom enskilda personer. Föreningen Skyddsvärnet i Stockholm fungerar i avsevärd omfattning som utredande och verkställande organ för Centralföreningen.

Sociala avdelningens befattning med skyddsverksamheten inskränker sig f. n. i huvudsak till beredning och föredragning av de hjälpärenden som under hand anmälas hos Centralföreningen. Uppgiften att vid behov bereda utkomst åt fångar som ämna söka villkorlig frigivning har helt handhafts av fängelsetjänstemän i samarbete med skyddsföreningarna. Beträffande villkorligt frigivna har sociala avdelningen upplagt särskilt register med personalakter i syfte att noggrant kunna följa tillsynens utövande. Sociala avdelningen har upprättat formulär för tillsyningsmännens rapporter och söker även i övrigt utöva viss ledning över tillsynsverksamheten. Efter tillkomsten av det innevarande år upplagda centrala fångregistret har fångvårdsstyrelsen fått betydligt ökade möjligheter att erhålla kännedom om varje fångs karaktär,andel och utkomstmöjligheter. För varje å fångvårdsanstalt intagen fånge finnes i registret ett intagningskort, vilket, då fången frigives, kompletteras med ett avgångskort. Genom att detta innehåller fullständiga uppgifter om »förhållanden och åtgärder vid avgången» kan fångvårdsstyrelsen beträffande varje fånge ha kontroll över vilka åtgärder som vidtagits för att bereda honom utkomst efter frigivningen.

I instruktionen för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten samt i en av fångvårdsstyrelsen den 9 april 1923 fastställd arbetsordning för fångvårds-

staten med däri vidtagna ändringar finnas bestämmelser, enligt vilka tjänstemännen vid fängelserna ha att i inbördes samverkan och i samarbete med offentliga och enskilda institutioner söka bereda utkomst och skydd åt frigivna fångar. Vidare märkes, att det enligt kungl. stadgan den 8 april 1938 (nr 134) angående vård och behandling i statens fångvårdsanstalter vid centralfängelse ävensom vid annan anstalt, beträffande vilken fångvårdsstyrelsen så förordnar, skall finnas en anstaltsnämnd, vilken det bl. a. åligger att avgiva yttranden över ansökningar om nåd och om villkorlig frigivning ävensom att vidtaga åtgärder för att bereda utkomst åt intagen som skall lämna anstalten samt eljest hjälpa och stödja honom. Anstaltsnämnden består av anstaltens styresman, präst, assistent och uppsyningsman eller, där sådan ej finnes, överkonstapel, samt, då fråga är om intagen kvinna, första vaktfru eller vaktfru. Styresmannen är ordförande i nämnden. Styresmannen äger till nämndens sammanträden kalla jämväl läkare samt annan anstaltens tjänsteman som anses kunna lämna upplysningar av vikt om den intagne. Där så finnes lämpligt, skall fångvårdsstyrelsen för högst tre år i sänder utse tre personer som äga god insikt och erfarenhet rörande social hjälpverksamhet eller annat liknande arbete att deltaga i nämndens behandling rörande bl. a. ärenden om eftervård åt intagen. Vid anstalt, där huvudsakligen kvinnor äro intagna, skall minst en av dessa ledamöter vara kvinna. Enligt arbetsordningen bör vidare, när fånge som avtjänat erforderlig strafftid söker villkorlig frigivning, styresmannen vara denne behjälplig med att införskaffa nödiga handlingar och att bereda möjlighet till utkomst. Fängelseförvaltningen bör, särskilt genom pastor eller predikant, träda i förbindelse med arbetsförmedlingar, skyddsföreningar och enskilda arbetsgivare på platsen eller i fångarnas hemorter för att bereda de frigivna arbetsanställning eller annan försörjningsmöjlighet.

Erfarenheten visar, att det yppat sig stora svårigheter för fängelsemyndigheterna att inom ramen för den nuvarande organisationen tillgodose behovet av eftervård på ett effektivt sätt.

Detta sammanhänger bl. a. med det förhållandet, att de befattningshavare — styresmän, präster och assistenter — som i första hand skola omhändervarda eftervården äro upptagna med sådana uppgifter som avse fångarnas behandling, undervisning och utbildning under själva anstaltsvistelsen. Historiskt har detta sin förklaring i den omständigheten, att antalet befattningshavare i nu nämnda tjänsteställningar bestämts med hänsyn till de uppgifter som påkallas av straffverkställigheten och mindre med tanke på betydelsen av att sörja för fångarnas utkomstmöjligheter efter frigivningen. Det erkännansvärda arbete, som nedlagts från fängelsestyrelsen sida på eftervården, har vidare försvårats därigenom, att dessa befattningshavare till följd av sin tjänst på det hela taget saknat möjlighet att företaga resor för att uppsöka arbetsgivare och andra som kunde tänkas villiga att bereda anställning för den frigivne eller eljest omhändertaga honom. Bristen på medel har för övrigt i hög grad hämmat allt hjälparbete för frigivna fångar; i flertalet fall har t. ex. den ekonomiska hjälpen måst inskränkas till några mat-

polletter eller hjälp med husrum under någon eller några dagar. Även om skyddsföreningarna utgöra ett förbindelseled mellan fängelset och det fria samhällslivet, kunna dessa föreningar, bl. a. till följd av brist på arbetskraft och medel, icke alltid lämna fängelseledningarna det bistånd som är behövt.

Behovet av tillräcklig och sakkunnig arbetskraft som icke är bunden vid fängelset men däremot nära samverkar med fängelsemyndigheterna blir därför allt mer oavvisligt. Innan de sakkunniga närmare ingå på frågan hur detta behov skall tillgodoses, må en redogörelse lämnas för skyddsföreningarnas verksamhet.

De flesta av dessa föreningar, i vilka fängelsetjänstemännen ofta äro aktivt verksamma medlemmar, äro anslutna till Svenska skyddsförbundet. Den 1 juli 1938 voro följande 33 skyddsföreningar anslutna till förbundet, nämligen

Centralföreningen till stöd för frigivna.	Hallands läns fångvårdsförening.
Föreningen Skyddsvärnet i Stockholm.	Föreningen Skyddsvärnet i Göteborg.
Stockholms skyddsförening för frigivna.	Föreningen Skyddsvärnet i Älvsborgs län.
Stockholms kyrkliga socialråd.	Skaraborgs läns skyddsförening.
Stockholms Stadsmission.	Skara stifts arbetshem.
Svartsjö understödsförening.	Värmlands läns skyddsförening.
Uppsala Samhjälp.	Föreningen Skyddsvärnet i Örebro stad och län.
Södermanlands läns skyddsförening till stöd för frigivna fångar.	Örebro läns skyddsförening.
Östergötlands läns skyddsförening.	Västmanlands läns skyddsförening.
Jönköpings läns skyddsförening.	Västerås Samhjälp.
Kronobergs läns skyddsförening.	Föreningen Skyddsvärnet i Kopparbergs län.
Kalmar läns fångvårdsförening.	Föreningen Skyddsvärnet i Gävleborgs län.
Gotlands fångvårdsförening.	Hudiksvalls skyddsförening.
Blekinge läns skyddsförening.	Västernorrlands läns fångvårdsförening.
Kristianstads läns fångvårds- och skydds-sällskap.	Jämtlands läns skyddsförening.
Föreningen Skyddsvärnet i Malmö.	Norrbottnens läns skyddsförening.
Malmöhus läns förening till stöd för värn-lösa.	

Såsom av denna uppräknning framgår finnas skyddsföreningar för alla län utom Stockholms och Västerbottens län; det förra utgör emellertid jämte Stockholms stad verksamhetsområde för föreningen Skyddsvärnet i Stockholm. Skyddsföreningarna ägna sig, förutom åt eftervård åt frigivna fångar samt från uppfostringsanstalter utskrivna, även i större eller mindre utsträckning åt förundersökningar och övervakningar över villkorligt dömda samt förebyggande och eftervårdande verksamhet för lösdrivare, alkoholister och andra därmed jämförliga hjälpbehövande. Svenska skyddsförbundet åtnjuter ett statsanslag, som vid upprepade tillfällen höjts och för budgetåret 1938/1939 utgår med 100 000 kr. Anslaget användes huvudsakligen till understöd åt föreningarna.

Vissa av skyddsföreningarna ha anordnat hem, i vilka de mottaga bland andra frigivna fångar för någon tids vistelse i avbidan på att de erhålla arbete på annat håll. Skyddsvärnet i Stockholm äger sålunda trädgårds-

hemmet Björka, beläget i Hässelby villastad. Hemmet, som rymmer omkring 20 platser, är avsett för straffade och villkorligt dömda män under 25 år, som där huvudsakligen sysselsätts med trädgårds- och nyodlingsarbete. Stockholms Stadsmission har år 1937 av lotterimedel erhållit anslag som bidrag till att inrätta ett industrihem, avsett huvudsakligen för frigivna fångar och villkorligt dömda. Enligt planen skall i detta hem omkring 60 personer kunna beredas bostad och sysselsättas med snickeri- och skrädderiarbete samt arbete i mekanisk verkstad. Skara stifts arbetshem å Ollestad i Hovs församling rymmer 14 platser och är avsett för manliga lösdrivare, frigivna fångar och jämställda hjälpbehövande. Dess huvudsakliga arbetsgrenar äro jordbruk, skogsarbete och hantverk till husbehov.

I Stockholm har barnavårdsnämnden nyligen med hjälp av donationsmedel inrättat två hem för ungdom i åldern 16—21 år, däribland även ungdomar som frigivits från straffanstalt. I dessa hem erhålla skyddslingarna bostad och kost samt personlig omvårdnad. Sin sysselsättning skola de där emot hava utanför hemmet.

Tabell 10. Antalet beträffande villkorligt frigivna meddelade tillsyningsuppdrag, fördelade efter tillsyningsmännens yrken, åren 1935—1937.

Yrke eller titel	Å r			Summa
	1935	1936	1937	
Skyddsföreningstjänstemän ¹	37	27	21	85
Diakoner	1	2	—	3
Tjänstemän i samhällets socialvård	1	1	2	4
Funktionärer i Frälsningsarmén	8	2	8	18
Statliga eller kommunala förtroendemän	6	10	9	25
Fjärdingsmän eller andra polismän	25	21	17	63
Fängvårdstjänstemän	12	6	10	28
Domstolsledamöter	—	1	1	2
Advokater, juris kandidater	2	1	5	8
Präster	23	18	21	62
Folkskollärare	5	5	3	13
Lantbrukare	12	4	4	20
Militärer	1	—	—	1
Direktörer	4	1	2	7
Ingenjörer	—	1	1	2
Tjänstemän (ej förut upptagna)	10	6	3	19
Hantverkare eller mindre företagare	2	3	2	7
Handlande	3	2	3	8
Kroppsarbetare	1	1	—	2
Övriga	7	1	7	15
Summa	160	113	119	392

¹ Under beteckningen skyddsföreningstjänstemän ha även upptagits föreståndarna för Åby lanthem och Skara stifts arbetshem.

Frälsningsarmén har sedan i maj 1938 ett nyinrättat hem för frigivna fångar med omkring 35 platser vid Värtan invid Stockholm. De intagna, som erhålla fri inackordering och sysselsättas med snickeri, skrädderi, skomakeri, bokbinderi, vedhuggning m. m., stanna i allmänhet 3—6 månader i hemmet, beroende på den tid som åtgår innan de kunna erhålla arbete i den fria marknaden.

Det må vidare nämnas, att vissa skyddsföreningar anordnat arbetstillfällen för kortare tid, bl. a. åt frigivna fångar.

I tab. 10 har med ledning av fångvårdsstyrelsens diarium gjorts en sammanställning, utvisande från vilka yrken tillsyningsmännen under åren 1935—1937 tagits. Till förklaring av den höga siffran för fjärdingsmän eller andra polismän må erinras om att enligt 8 § gällande lag landsfiskal på landet samt i stad polismästare och stadsfiskal äro pliktiga att mottaga förordnande såsom tillsyningsman, om ej annan person finnes vara därtill lämplig och villig.

Mera ingående upplysningar angående skyddsarbetet lämnas i betänkande med förslag till organisation av det frivilliga skydds- och hjälparbetet beträffande frigivna fångar och betänkande med förslag till lag om villkorlig dom m. m. (statens offentl. utredn. 1933:11 och 1937:38), till vilka här hänvisas.

I det förstnämnda betänkandet uttalades, att den svenska skyddsverksamhetens lokala organisation präglades av en betänklig brist på likformighet och planmässighet (s. 71). De sakkunniga föreslogo därför vissa organisatoriska åtgärder, som de ansågo vara till fromma för skyddsverksamheten. Denna kunde först därigenom såväl till organisation som till arbetsmetoder uppnå den fasthet som vore av nöden för att den rätt skulle kunna fylla sina samhällsgagnande uppgifter (s. 73). De sakkunnigas förslag gick ut på en utveckling och rationalisering av föreningarnas verksamhet. Ledningen av den alla de ifrågavarande föreningarna omfattande organisationen Svenska skyddsförbundet borde göras mera effektiv genom anställande av en särskild tjänsteman, förslagsvis benämnd direktör. I varje län borde finnas en förening, men endast en, vars verksamhetsuppgifter borde omfatta det s. k. allmänna skyddsprogrammet, d. v. s. verksamhet för såväl frigivna fångar som villkorligt dömda, frigivna tvångsarbetare, lösdrivare, alkoholister och andra hjälpbehövande av liknande art. Föreningens byrå eller expedition borde vara förlagd till länets residensstad. Ombud för föreningen borde anskaffas runt om i länet och filialbyråer upprättas där så behövdes. För de större städerna med deras speciella problem på skyddsverksamhetens område kunde organisationen tänkas avvika från vad sålunda skisserats.

I betänkandet om villkorlig dom erinrades om att denna plan, i vad avsågo den lokala organisationen, i viss utsträckning blivit genomförd. Det hade dock icke lyckats att i avsedd omfattning få till stånd den önskade planmässigheten och likformigheten i arbetet. Icke heller vad beträffar den centrala organisationen hade förslaget lett till något resultat. Tillsättandet

av en direktör såsom ledare för skyddsverksamheten hade sålunda väckt betänkligheter på skilda håll.

I sistnämnda betänkande har i stället föreslagits, att på statens bekostnad skola tillsättas ett antal funktionärer, förslagsvis benämnda statens skyddskonsulenter, vilka var och en för visst distrikt skola ägna sig åt skyddsverksamhet. För att begränsa organisationen till det minsta möjliga har enligt förslaget antalet skyddskonsulenter bestämts till tolv. Därtill kommer för Gotlands län, där göromålen äro av ringa omfattning, en befattningshavare som kan sköta konsulentåliggandena såsom bisyssla. Som arbetsuppgifter för skyddskonsulenterna nämnas i betänkandet, med anledning av att de sakkunnigas uppdrag rörde villkorlig dom, i första rummet personundersökningar, motsvarande de nuvarande förundersökningarna, och övervakningar i samband med villkorlig dom. Konsulenterna skola enligt förslaget dels själva mottaga uppdrag såsom personundersökare och övervakare, dels stå till tjänst åt personundersökare och övervakare ävensom åt domstolarna med upplysningar och råd vid tillämpningen av bestämmelserna om villkorlig dom. En betydelsefull del av konsulenternas verksamhet skall enligt betänkandet utgöras av arbetsanskaffning åt villkorligt dömda. För att fylla detta och andra tjänsteåligganden bör varje konsulent inom skilda delar av sitt distrikt skaffa sig frivilliga ombud som kunna gå honom till handa. Enligt betänkandet skola konsulenterna jämväl öva uppsikt över det sätt varpå övervakare och, i vissa avseenden, även personundersökare fullgöra sina uppdrag.

Det anföres vidare i betänkandet, att konsulenterna vid sidan av sin nu nämnda verksamhet borde ha också andra uppgifter. Sålunda borde personundersökningar även i andra fall än då villkorlig dom ifrågasattes tillhöra konsulentens arbetsuppgifter. Vidare syntes det falla sig naturligt, att, där behov föreläge, konsulentens befattning med övervakning kunde vidgas till att avse jämväl dem som villkorligt frigivits eller villkorligt utskrivits från fångvårds- eller liknande anstalt. Likaledes skulle konsumenten kunna tagas i anspråk för hjälparbetet bland frigivna fångar i allmänhet. I detta sammanhang fäste de sakkunniga uppmärksamheten på även en annan grupp asociala, de arbetsskygga. Oavsett hur lösdrivarlagstiftningen i en framtid komme att utformas, skulle enligt de sakkunnigas mening en väsentlig brist i socialpolitiken kunna avhjälpas, därest konsumenten kunde anlitas även för att bereda hjälp åt de arbetsskygga. Det låge också nära till hands, att konsumenten stode till förfogande med råd och dåd när det gällde brottsförebyggande åtgärder beträffande sådana personer hos vilka en kriminell utveckling hotade utan att de ännu blivit lagförda. Erfarenheten torde enligt betänkandet komma att visa, att konsumenten efter hand skulle komma att behövas även för andra grenar av social verksamhet än de nu nämnda. Det vore sålunda tänkbart, att även alkoholistvården och ungdomsvården komme att taga hans tjänster i anspråk.

Förslaget att inrätta konsulentbefattningar bygger på att skyddsföreningarna komma att lämna sin medverkan i skyddsarbetet även i framtiden. Kon-

sulanten bör särskilt vinnlägga sig om att söka samarbete med föreningarna samt att stödja och hjälpa dem i deras verksamhet. Vid sidan av den statliga organisation, som åstadkommes genom att konsulentbefattningar inrättas, och i intimt samarbete med denna skall enligt förslaget den frivilliga föreningsverksamheten fortgå.

Den statliga organisationen skall enligt förslaget stå under ledning av fångvårdsstyrelsen.

I de yttranden, som infordrats över betänkandet, har förslaget att inrätta en konsulentorganisation i allmänhet rönt gillande. I många yttranden be-tecknas en sådan organisation såsom en ovillkorlig förutsättning för den föreslagna reformen av institutet villkorlig dom. I åtskilliga yttranden, däribland en del avgivna av domstolar, har framhållits att flera konsulenter erfordras än i betänkandet föreslagits, medan däremot enligt några yttranden förslaget innebär en överorganisation. Att konsulenterna böra intimt samarbete med skyddsföreningarna, framhålles i många yttranden, och önskemål uttalas beträffande sättet för samarbetet, såsom att konsulenternas expeditioner skulle förläggas till föreningarnas lokaler och att till konsulenter skulle utses personer som äro anknutna till föreningarna. Socialstyrelsen, som tillstyrkt att konsulenttjänster inrättas i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget, har framhållit, att man bör beakta sammanhanget mellan dessa tjänster och den organisation som kan finnas lämplig såsom hjälp åt barnavårdsnämnderna vid handläggande av frågor rörande skyddsuppfostran i fall enligt 22 § c) och d) barnavårdslagen. Det vore nämligen självfallet icke lämpligt med dubbel organisation på varandra så närliggande områden som behandlingen av villkorligt dömda och omhändertagande av barn och ungdom för skyddsuppfostran.

För att eftervård skall kunna anordnas på ett effektivt sätt, är det nödvändigt, att den omhänderhaves av lämpliga organ. Då eftervården bör förberedas medan fången är kvar i fångvårdsanstalten, böra de första åtgärderna i detta avseende ankomma på styresmannen. Vid de större anstalterna har styresmannen som förut nämnts vid sin sida en anstaltsnämnd med uppgift bl. a. att avge yttranden över ansökningar om nåd och villkorlig frigivning samt vidtaga åtgärder för att bereda utkomst åt intagen, som skall lämna anstalten, och eljest hjälpa och stödja honom. De sakkunniga föreslå att genom bestämmelse i kungl. stadgan angående vård och behandling i statens fångvårdsanstalter ålägges styresmannen att i samråd med nämnden i god tid förbereda fånges frigivning.

En av bristerna i den nuvarande organisationen är, såsom förut framhållits, att tjänstemännen vid fångvårdsanstalterna genom att vara bundna till sina arbetsplatser sakna den rörelsefrihet som behövs för att medelst personlig kontakt med arbetsgivare och andra kunna skaffa arbete åt de frigivna och för att i övrigt vidtaga åtgärder rörande eftervården. Denna brist kunde i viss mån avhjälpas om man, såsom i Danmark, vid varje större fångvårdsanstalt anställde en särskild tjänsteman för eftervården. Enligt de sakkunnigas mening är det emellertid mindre lämpligt att binda en så-

dan tjänsteman vid fängelset, vilket lätt skulle kunna medföra dels en viss isolering gentemot yttrevärlden och dels den uppfattningen hos de frigivna att han företräder anstalten med dess repressiva karaktär. Det bistånd styresmannen, övriga tjänstemän och anstaltsnämnden behöva för eftervården bör lämnas av en person, som visserligen känner fängelsets arbetssätt men ännu mer förhållandena ute i samhället, bygdens liv och vanor, arbetsmarknadens läge samt utkomst- och utbildningsmöjligheter och som därtill har ingående kännedom om sociala vårdformer.

Enligt denna tankegång har det syntts de sakkunniga lämpligare att för eftervården anlita de i betänkandet om villkorlig dom föreslagna statens skyddskonsulenter. För en sådan anordning talar också, att skyddsorganens verksamhet är likartad antingen den gäller villkorligt dömda eller frigivna fångar, varför det icke med hänsyn till arbetets art synes motiverat att upprätta särskilda organ för vardera verksamheten. Med en gemensam organisation vinner man vidare den fördelen, att konsulentdistrikten kunna göras mindre, varigenom arbetet underlättas. Det är emellertid önskvärt, att konsulenterna inrätta sitt arbete på sådant sätt, att olika kategorier inom klientelet icke bliva sammanförda.

Det är av vikt, att en intim samverkan kommer till stånd mellan de olika organ — tjänstemännen vid fångvårdsanstalten, anstaltsnämnden vid denna och vederbörande konsulent — som enligt det sagda ha att taga befattning med eftervården. I fall, då ärende om nåd eller villkorlig frigivning eller om eftervård åt frigiven skall upptagas till behandling i anstaltsnämnden, bör konsulenten i distriktet alltid kallas, där ej fångvårdsstyrelsen för viss anstalt medgiver undantag. Sådant kan tänkas påkallat beträffande mindre fångvårdsanstalter som ligga avlägset från den ort där konsulenten vistas. Konsulent i annat distrikt än det där fångvårdsanstalten är belägen bör kunna kallas för att överlägga beträffande fånge som kommer att efter frigivningen vistas i hans distrikt. Konsulent bör vara skyldig att efterkomma kallelse till sammanträde med anstaltsnämnd inom sitt eget distrikt men bör kunna låta sig vid sammanträdet företrädas av ombud.

För varje villkorligt frigiven skall liksom enligt gällande lag även enligt de sakkunnigas förslag utses en tillsynsman, i gällande lag benämnd tillsyningsman. Denne bör utses av styresmannen i samråd med anstaltsnämnden och konsulenten i distriktet.

Efter upprättandet av konsulentorganisationen torde, särskilt i de mindre distrikten, en del av tillsynsuppdragen kunna lämnas åt konsulenter. I övrigt lär man huvudsakligen få lita till frivilliga krafter. Om fången själv föreslår en person som tillsynsman, bör hänsyn tagas till ett dylikt önskemål; är den föreslagne lämplig för uppdraget, synes han också böra betros med detsamma. Något åläggande för landsfiskal, stadsfiskal och polismästare att, såsom i nuvarande lag stadgas, åtaga sig tillsynsuppdrag, ha de sakkunniga ej funnit sig böra upptaga i förslaget.

Behovet av frivilliga krafter kommer efter de sakkunnigas förslag att bli betydligt mera framträdande än förut, emedan förslaget medför en stark ökning av antalet villkorligt frigivna. Att finna personer som äro lämp-

liga såsom tillsynsmän och villiga att åtaga sig detta ofta tidsödande och föga tacksamma värv torde emellertid i längden icke vara möjligt om det ej tillerkännes dem åtminstone någon ersättning. Det torde icke heller kunna anföras något rimligt skäl, varför tillsynsmän över villkorligt frigivna icke skulle åtnjuta arvode, då sådan förmån tillkommer övervakare över villkorligt dömda. För närvarande utgår arvodet åt övervakare med 8 kr. för den första månaden av övervakningstiden och 2 kr. för var och en av de följande månaderna. I betänkandet med förslag till lag om villkorlig dom har föreslagits en höjning till den före den 1 juli 1933 gällande ersättningen eller 12 kr. för den första månaden av övervakningstiden och 3 kr. för var och en av de följande, varjämte föreslagits att domstolen skall kunna besluta om tilläggsarvode till övervakaren då dennes uppdrag varit för-enat med särskilt stort arbete eller särskilda omkostnader. De sakkunniga föreslå, att arvode åt tillsynsman över villkorligt frigiven skall utgå efter de grunder som föreslagits beträffande arvode åt övervakare över villkorligt dömd, varvid beslut om tilläggsarvode i förekommande fall torde ankomma på fångvårdsstyrelsen. Tillsynsman bör därjämte, liksom för närvarande övervakare över villkorligt dömd, äga åtnjuta gottgörelse för rese-kostnader enligt rese- och traktamentsklass III E i gällande resereglemente.

Den främsta uppgiften i fråga om eftervården är att tillse, att den frigivne erhåller *arbete*.

I betänkandet om villkorlig dom (s. 104) har framhållits, att det redan nu finnes och efter genomförande av den där föreslagna reformen måhända i ännu större utsträckning kommer att finnas ett stort antal villkorligt dömda som icke kunna erhålla arbete i vanlig ordning. Arbetsanskaffningen bereder än större svårigheter då det gäller frigivna fångar. För åtskilliga av fångarna har en viktig orsak till deras brottslighet varit, att de redan från ungdomen varit fysiskt eller psykiskt undermåliga och därigenom blivit mer eller mindre odugliga till arbete. Att skaffa personer av denna kategori arbete efter frigivningen är en uppgift, som tyvärr ej sällan kommer att visa sig omöjlig. Därtill kommer, att fångarna genom att ha undergått frihetsstraff i mångas ögon fått en stämpel av mindervärde samt i vissa fall fått sin fysiska eller psykiska vitalitet nedsatt.

Vad nu sagts får emellertid icke hindra, att allt som kan göras också verkligen göres för att skaffa de frigivna arbete. Utan att därmed vilja begränsa anstaltsnämndens och tillsynsmannens skyldigheter i detta avseende, vilja de sakkunniga påpeka, att konsumenten har särskilda förutsättningar att anskaffa arbete åt dem som skola frigivas. Han bör skaffa sig ingående kännedom om arbetsförhållandena inom distriktet för att kunna på bästa sätt ombesörja arbetsförmedling åt frigivna och bör stå i förbindelse med de myndigheter, föreningar och enskilda som kunna vara honom behjälpliga vid arbetsanskaffningen. Han bör sålunda söka samarbete med alla offentliga organisationer som syssla med arbetsförmedling och vidare med samhällets organ för fattigvård och barnavård, frivilliga skyddsföreningar o. s. v. Så-

som särskilt föredömlig har i betänkandet om villkorlig dom betecknats den verksamhet för beredande av arbete åt sekunda arbetskraft, som bedrivs av Stockholms läns arbetsförmedling samt Stadsmissionen i Stockholm och föreningen Skyddsvärnet i Göteborg.

En av de svårigheter som måste övervinnas är många arbetsgivares ovillighet att giva arbete åt den som varit straffad. Starkast framträder denna svårighet, då det gäller att finna en första arbetsanställning efter frigivningen. Att anställa en frigiven innebär onekligen ett riskmoment i fråga om arbetsduglighet och uppförande. Den frigivne saknar nämligen arbetsbetyg, och att han blivit övertygad om brott talar till hans nackdel. Med hänsyn därtill synes det rimligt, att möjlighet öppnas att i viss omfattning bereda arbetsgivare som anställer en frigiven särskild kompensation. Det är önskvärt, att medel härför ställas till konsulenternas förfogande. Det förtjänar nämnas, att i vissa fall arbetsgivare som anställer från skyddshem utskrivna redan nu erhåller särskild ersättning av det allmänna under förutsättning att anställningen äger rum på vanliga villkor. Dylik gottgörelse för anställning av frigiven fånge bör i regel avse blott kortare tid och torde ej behöva utgå med något avsevärt belopp. Sedan den frigivne någon tid varit anställd, kan han, om han icke får fortsätta hos samme arbetsgivare, skaffa sig en ny anställning, något som, om han skött sig, då bör vara lättare än omedelbart efter frigivningen.

I särskilda fall kan det förekomma, att frigiven till följd av kroppslig eller själslig svaghet, vilken dock icke är sådan att sjukhus- eller annan anstaltsvård är nödvändig, är mera varaktigt oförmögen att på egen hand sörja för sina behov och över huvud taget självständigt ordna sin livsföring. Vad dessa frigivna behöva är icke blott ekonomiskt bidrag till försörjning utan också en viss personlig omvårdnad vilken kräver speciell miljö. Med den erfarenhet konsulenterna komma att få om de frigivna och om olika personers lämplighet för vårduppgifter torde de äga bestämda förutsättningar att på ändamålsenligt sätt sörja för dessa i olika avseenden, helt eller delvis, invalida frigivna. Otvivelaktigt skulle åtskilliga brottslingar, däribland även sådana som för närvarande gå på gång återfalla, kunna varaktigt avhållas från brott om man på detta sätt, mera personligt, sörjde för deras utkomst i lämplig miljö.

För vissa fall är det av stort värde att äga tillgång till övergångshem såsom lanthem, industrihem och andra liknande hem som i det föregående omtalats. Möjligen kan det visa sig behövt att inrätta flera hem av detta slag. Redan i betänkandet angående det frivilliga skydds- och hjälparbetet föreslogs att inrätta två industrihem, vardera om 30 platser, i eller vid någon större stad och ett lanthem i södra Sverige med omkring 20 à 30 platser. Behovet av industrihem torde tills vidare i huvudsak vara tillgodosett genom det av Stockholms Stadsmission planerade industrihemmet och det av Frälsningsarmén nyligen öppnade Värtahemmet. Det föreslagna lanthemmet har däremot icke kommit till stånd. Det skulle vidare säkerligen vara till stort gagn, om även i andra större städer än Stockholm kunde upp-

rättas hem sådana som de av barnavårdsnämnden där inrättade, förut om-
talade båda ungdomshemmen, i vilka skyddslingarna erhålla kost och logi
samt viss personlig omvårdnad men förutsättas ha arbete utanför hemmet.
Det vore vidare värdefullt att hava tillgång till särskilt anordnade arbets-
platser, dit frigivna kunde hänvisas under väntan på arbete på annat håll.
Sådana hem och arbetsplatser torde lämpligen anordnas och skötas av kom-
muner eller skyddsföreningar. Såvitt man för närvarande kan se, torde stats-
makterna därför i detta avseende kunna nöja sig med att lämna skyddsför-
eningarna tillräckligt ekonomiskt stöd för att dessa må kunna ägna sig åt
denna viktiga uppgift.

De sakkunniga föreslå, att bestämmelser om hur eftervården skall tillgå
upptagas i kungl. stadgan angående vård och behandling i statens fång-
vårdsanstalter ävensom i en föreslagen kungörelse om tillsyn enligt lagen
om villkorlig frigivning och en föreslagen instruktion för statens skydds-
konsulenter.

Förloppet av eftervården tänka sig de sakkunniga på följande sätt.

Konsumenten bör tid efter annan besöka fängelset för att därigenom redan
på ett tidigt stadium vinna personlig kännedom om fångarna och om deras
planer efter frigivningen. Eftervården kan därigenom börja omedelbart efter
frigivningen, vilket ur behandlingssynpunkt uppenbarligen är önskvärt.

För fångar som skola villkorligt frigivas bör tillsynsman utses i god tid.
Även denne bör redan före frigivningen skaffa sig kännedom om den döm-
des person, levnadsförhållanden, arbetsförmåga och utsikter till försörj-
ning efter frigivningen. Det är lämpligt, att han för detta ändamål besöker
fångvårdsanstalten och samtalar med den dömd. Det torde nämligen vara
betydligt lättare för tillsynsmannen att vinna sin skyddslings förtroende, om
han uppsöker denne och talar med honom, medan han ännu är kvar i
fängelset, än då han redan återvunnit friheten och tillsynsmannens inträde i
hans tillvaro kan synas honom innebära ett ingrepp i hans frihet. Om
emellertid tillsynsmannen bor så avlägset från fångvårdsanstalten, att det
icke rimligen kan begäras att han reser dit, måste han på annat sätt söka er-
hålla kunskap om sin skyddslings personliga förhållanden. Lämpligast är i
så fall, att han i första hand vänder sig till konsumenten, som genom sin
samverkan med styresmannen och anstaltsnämnden bör ha fått god känne-
dom om den intagne. I varje fall bör konsumenten vara i stånd att meddela
tillsynsmannen erforderliga anvisningar om hur denne skall kunna inhämta
ytterligare upplysningar. Tillsynsmannen bör emellertid icke inskränka sig
till att på detta sätt skaffa sig kunskap om den intagnes person. Han bör
också redan innan den intagne frigives, i samråd med konsumenten, vidtaga
förberedande åtgärder för att den intagne efter frigivningen skall kunna föra
ett skötsamt liv.

Där så provas ändamålsenligt för att avhålla villkorligt frigiven från att
begå brott, bör styresmannen i samråd med anstaltsnämnd och konsulent
föreskriva den frigivne att vistas å angiven ort eller icke uppehålla sig å viss

ort, att underkasta sig inskränkning i förfogandet över arbetsförtjänst eller andra tillgångar, att sköta anvisat arbete eller anställning eller att begagna anvisad bostad eller vistas i anvisat hem.

Det är en känd sak, att den frigivne är utsatt för särskilt stora faror omedelbart efter frigivningen. Detta beror icke blott på de lockelser, som den nyvunna friheten bjuder honom mot bakgrunden av den föregående anstaltsvistelsens tvång och försakelser. Härtill kommer, att dåliga kamrater till den frigivne, ej sällan bekantskaper från fängelset, ofta möta den frigivne redan utanför anstalten och draga honom med sig till en dålig miljö som kan bliva ett hinder för hans utveckling till en samhällsnyttig medborgare, även om han själv är besjälad av de bästa föresatser. Det bör för den skull ordnas så, att hans gamla kamrater icke få vetskap om frigivningen. För detta ändamål föreslå de sakkunniga en ändring i 4 § lagen den 1 juli 1898 innefattande vissa bestämmelser om beräkning av strafftid. Det föreslås, att fånge, som undergår omedelbart ådömt straffarbets- eller fängelsestraff, skall kunna frigivas ej blott som nu å dagen för strafftidens slut utan, om skäl därtill äro, i stället å någon av de tre närmast föregående eller efterföljande dagarna och att frigivningen ej såsom för närvarande måste äga rum klockan 8 f. m. Beträffande frigivning enligt huvudregeln i 1 § lagen om villkorlig frigivning innebära de föreslagna bestämmelserna, att den skall äga rum den dag å vilken fem sjättedelar av strafftiden förflutit eller, om skäl därtill äro, å någon av de tre närmast föregående eller efterföljande dagarna. Dessa bestämmelser torde göra det möjligt att för obehöriga hemlighålla dagen för frigivningen och på detta sätt försvåra att de omedelbart efter frigivningen påtvinga den frigivne sitt sällskap. Bestämmelserna kunna även utnyttjas för att undvika att frigiva flera fångar samtidigt, något som ofta är olämpligt. Vidare tillåta bestämmelserna, att frigivning uppskjutes då den eljest skulle infalla å lördag eller söndag eller vid de stora helgerna, såsom jul och påsk. Sådana dagar äro ofta olämpliga såsom frigivningsdagar på grund av att de erbjuda särskilda frestelser för den frigivne; bl. a. kan påpekas att han på sådana dagar vanligen icke kan komma i arbete eller på annat sätt bliva omhändertagen. Över huvud äro bestämmelserna av värde, då det gäller att omedelbart efter anstaltsvistelsen anbringa den frigivne i ordnad sysselsättning.

Den föreslagna möjligheten att jämka dagen för frigivningen avser blott straffarbete eller omedelbart för brott ådömt fängelse eller därmed sammanlagt fängelse vartill ådömda böter förvandlats. Det torde emellertid vara lämpligt, att klockslaget för frigivningen anpassas efter omständigheterna även då frihetsstraffet enbart består av förvandlingsstraff för böter. De sakkunniga föreslå därför, att bestämmelsen om frigivning kl. 8 f. m. i 1898 års lag helt utgår.

Mot de sålunda föreslagna stadgandena i vad de avse en förlängning av strafftiden skulle kunna invändas, att man genom dem inkräktar på fångens rätt att frigivas å den dag då straffet enligt verkställighetsresolutionen skall avslutas. De sakkunniga hålla emellertid före, att betydelsen av denna

Tabell 11. Av häradsrätt eller rådhusrätt till straffarbete eller urbota fängelse dömda personer, åren 1933—1935.

	1933	1934	1935	Medeltal 1933—1935
Stockholms stad	1 062	1 177	878	1 039
Stockholms län	221	244	194	220
Uppsala län	108	87	98	98
Södermanlands län	81	90	90	87
Östergötlands län	197	197	212	202
Jönköpings län	85	80	154	106
Kronobergs län	46	44	84	58
Kalmar län	107	145	145	132
Gotlands län	43	48	54	48
Blekinge län	63	80	80	74
Kristianstads län	105	103	171	126
Malmöhus län	430	398	432	420
Hallands län	81	113	107	100
Göteborgs och Bohus län	389	398	410	399
Älvsborgs län	166	207	200	191
Skaraborgs län	102	102	114	106
Värmlands län	90	141	183	138
Örebro län	75	117	125	106
Västmanlands län	106	76	101	94
Kopparbergs län	124	114	107	115
Gävleborgs län	232	228	230	230
Västernorrlands län	299	299	352	317
Jämtlands län	71	54	58	61
Västerbottens län	113	123	134	123
Norrbottnens län	102	100	156	119
Summa	4 498	4 765	4 869	4 709

fångens rätt icke får överdrivas, eftersom det här gäller åtgärder för att bereda fången bättre förhållanden efter frigivningen.

Det är angeläget, att konsulenten och, då fråga är om villkorligt frigiven, tillsynsmannen, erhålla underrättelse om tiden för frigivningen. Härigenom blir det möjligt för konsulenten och tillsynsmannen att omedelbart efter frigivningen sätta sig i förbindelse med den frigivne och laga så, att han kommer direkt från fängelset till den miljö som på förhand ordnats för honom utan att på vägen passera några farliga mellanstationer. Om möjligt bör konsulenten eller tillsynsmannen därför möta den frigivne redan i fångvårdsanstalten för att genast följa honom till hans bostad eller arbetsplats. Om detta icke låter sig göra, bör det på annat sätt ordnas så, att den frigivne snarast möjligt kommer i förbindelse med konsulenten eller tillsynsmannen. Skall den frigivne vistas å annan ort än den där fängelset

är beläget, kan det vara svårt att ordna en direkt övergång till den förberedda miljön. I sådana fall, då formlig föreskrift om vistelseort meddelats villkorligt frigiven, kan emellertid med stöd av 12 § andra stycket förslaget till lag om villkorlig frigivning fångvårdsstyrelsen påkalla handräckning av polismyndighet för att överföra den frigivne till den plats där han skall vistas. Överförandet till den nya miljön sker då på allmän bekostnad, och den medföljande polismannen kan vid framkomsten till bestämmelseorten inställa den frigivne hos tillsynsmannen, som därmed övertar ansvaret för honom.

Efter frigivningen bör konsulenten och, för villkorligt frigiven, tillsynsmannen vara den frigivne till hjälp och stöd. Vad de i dessa hänseenden ha att iakttaga beträffande arbetsanskaffning m. m. har väsentligen utvecklats i det föregående. Här må därför endast i korthet beröras vissa särskilda sidor av deras verksamhet.

Konsulenten bör ha erforderliga medel till sitt förfogande för att lämna den frigivne tillfällig hjälp med kläder, husrum, mat och respengar, i den mån denne är i oundgängligt behov härav och medel icke på annat sätt kunna anskaffas. Närmast efter frigivningen torde visserligen den frigivne icke vara helt blottställd, då han bl. a. har att tillgå under fängelsevistelsen intjänade arbetspremier. Om han emellertid icke omedelbart efter frigivningen erhåller arbete eller sedermera förlorar sitt arbete, kan han snart råka i ekonomiskt nödläge som påkallar omedelbar hjälp.

Omsorgerna böra sträcka sig även till den frigivnes familj. I många fall kan en familj genom hufvudens fängelsevistelse ha råkat i ekonomiska svårigheter. I andra fall åter kan någon medlem av familjen förete asociala tendenser, alkoholism och liknande, som kunna innebära en fara för den frigivne. Konsulenten bör då söka åstadkomma ekonomisk hjälp, om möjligt sörja för att den person i omgivningen som utövar ett ogynnsamt inflytande på den frigivne blir avlägsnad eller om detta icke låter sig göra söka få den frigivne flyttad till annan miljö.

Beträffande villkorligt frigiven tillkommer den närmaste befattningen med den frigivne tillsynsmannen. Denne har bl. a. att vaka över den frigivnes uppförande och tillse att han fullgör vad enligt lag eller särskild föreskrift åligger honom.

Vid fullgörandet av sin uppgift bör tillsynsmannen alltid uppträda så att vederbörandes egenskap av villkorligt frigiven icke röjes för den frigivnes grannar, arbetskamrater och andra obehöriga. Även i övrigt bör han iakttaga tystlåtenhet rörande den frigivnes personliga förhållanden. Över huvud taget bör tillsynsmannens hållning gentemot den frigivne kännetecknas av hjälpsamhet och varsamhet.

För icke villkorligt frigivna kan det stundom vara lämpligt att ordna ett frivilligt tillsynsförhållande med hänsyn till betydelsen för den frigivne att i sin närhet ha någon pålitlig person som kan vara honom till stöd och hjälp.

Det är naturligtvis svårt att utan stöd av erfarenheten på förhand beräkna omfattningen av konsulenternas arbetsuppgifter för frigivna och villkorligt dömda. Säkerligen är det emellertid nödvändigt, att konsulenternas antal ökas utöver vad som föreslagits i betänkandet om villkorlig dom. Enligt de sakkunnigas mening är en effektiv *konsulentorganisation* oundgänglig för att ändamålet med de föreslagna reformerna beträffande villkorlig dom och villkorlig frigivning skall kunna uppnås liksom för att en rationell eftervård för övriga frigivna skall komma till stånd. Den förståelse, som i yttrandena över betänkandet om villkorlig dom visats planen att anställa konsulenter, ger också anledning antaga, att myndigheter och enskilda komma att i stor utsträckning anlita organisationen.

För att på lämpligt sätt indela riket i skyddskonsulentdistrikt måste man till en början taga hänsyn till klienteletets storlek i skilda delar av landet. Antalet till frihetsstraff villkorligt eller ovillkorligt dömda personer fördelade sig för åren 1933—1935 på Stockholms stad och de särskilda länen enligt *tab. 11*, vars innehåll hämtats ur Sveriges officiella statistik, Brottsligheten.

Vidare har man att beakta distriktens geografiska förhållanden. Ett distrikt med stora avstånd och dåliga kommunikationer erbjuder jämförelsevis mycket mera arbete än ett distrikt, där verksamheten i stort sett kan koncentreras till en enda stad.

Slutligen må framhållas, att de konsulentdistrikt där de stora fängelserna äro belägna komma att vara särskilt betungande, emedan konsulenten i ett sådant distrikt har att bistå styresmannen vid fängelset i de angelägenheter som sammanhånga med frigivning av fångar.

Med ledning av dessa synpunkter har nedanstående plan för rikets indelning i skyddskonsulentdistrikt uppgjorts. De siffror, som angivits vid de föreslagna konsulentdistrikten, avse medeltalet under åren 1933—1935 vid häradsrätt och rådhusrätt till straffarbete eller urbota fängelse dömda personer.

Stockholms stad	1 039
Stockholms och Uppsala län	318
Södermanlands och Östergötlands län	289
Jönköpings och Kronobergs län	164
Kalmar län	132
Blekinge och Kristianstads län	200
Malmöhus län	420
Göteborgs och Bohus samt Hallands län	499
Älvsborgs län	191
Skaraborgs län	106
Värmlands län	138
Örebro och Västmanlands län	200
Kopparbergs län	115
Gävleborgs län	230
Västernorrlands och Jämtlands län	378
Västerbottens län	123
Norrbottens län	119

Härtill kommer Gotlands län, där motsvarande siffra beträffande till urbota straff dömda personer utgör 48 och där på grund av göromålsens ringa omfattning konsulentens åligganden kunna skötas som bisyssla.

Såsom framgår av denna uppställning, föreslå de sakkunniga, att 17 konsulentbefattningar inrättas och därtill en, såsom bisyssla avsedd, sådan befattning för Gotland. Distriktsindelningen företer ojämnheter så till vida, som vissa distrikt äro betydligt större än andra. Detta torde emellertid svårigen kunna undvikas och torde icke heller medföra några avsevärda olägenheter. Det får nämligen bero på göromålsens omfattning, i vilken utsträckning konsulenten själv anförtros uppdrag som personundersökare, övervakare eller tillsynsman. I vissa distrikt torde konsulenten emellertid behöva biträde. Det föreslås därför, att konsulenten i Stockholms stad erhåller två assistenter och att en assistent anställs i vardera av de båda distrikt som omfatta Göteborgs och Bohus samt Hallands län respektive Västernorrlands och Jämtlands län.

Då i yttranden över betänkandet om villkorlig dom uttryckts farhågor för att det skall bliva svårt att finna lämpliga personer för konsulentbefattningarna, må framhållas, att det redan finnes ett ej ringa antal personer som ha erfarenhet från likartad verksamhet samt att det, t. ex. i socialpolitiska institutet, meddelas undervisning som är lämpad för teoretisk utbildning av detta slags funktionärer.

6 kap. Kostnadsberäkningar.

1. *Tillsyn över villkorligt frigivna.* Såsom framgår av framställningen i närmast föregående kapitel, föreslå de sakkunniga, att arvode skall utgå till tillsynsmän över villkorligt frigivna efter enahanda grunder som i betänkandet om villkorlig dom föreslagits beträffande övervakare över villkorligt dömda, d. v. s. 12 kr. för den första månaden av provotiden och 3 kr. för en var av de följande. Därjämte skall efter fångvårdsstyrelsens beprövande tillsynsman äga rätt att i vissa fall uppbära särskilt tilläggsarvode. Liksom övervakare över villkorligt dömda skall tillsynsman vidare erhålla gottgörelse för resekostnader enligt rese- och traktamentsklass III E i gällande resereglemente. Antalet personer som ådömts frihetsstraff i minst sex månader, med undantag av dem som dömts villkorligt eller fått förordnande om tvångsuppfostran, förvaring eller internering, uppgick såsom i 4 kap. omtalats år 1937 till 745. Om de sakkunnigas förslag varit genomfört, skulle nästan alla dessa ha erhållit villkorlig frigivning. Lägges det nämnda antalet till grund för en beräkning av kostnaden för arvoden åt tillsynsmän enligt de sakkunnigas förslag och beräknas tillsynstidens längd till i genomsnitt ett år, blir kostnaden omkring 33 500 kr. om året. Vid denna beräkning har hänsyn ej tagits till att enligt förslaget statens skyddskonsulent utan särskild ersättning är skyldig att åtaga sig uppdrag som tillsynsman över villkorligt frigiven. Med hänsyn till att konsulenterna särskilt i de mindre distrikten i ganska stor omfattning böra kunna åtaga sig dylika uppdrag, torde anslaget kunna begränsas till 25 000 kr.

Införande av arvode åt tillsynsmän över villkorligt frigivna bör följdriktigt medföra, att denna förmån tillerkännes även dem som omhändervärd tillsynen över utskrivna från ungdomsfängelse, tvångsuppfostringsanstalt och säkerhetsanstalt. Här må erinras om att de särskilda sakkunniga som tillkallats att verkställa utredning beträffande bl. a. revision av förvarings- och interneringslagarna i en den 7 september 1936 dagtecknad skrivelse hos Kungl. Maj:t hemställt, att ersättning måtte beredas tillsynsmännen för villkorligt utskrivna förvarings- och interneringsfångar; det erforderliga beloppet beräknades till 1 000 kr. I proposition till 1937 års riksdag (andra huvudtiteln s. 85) förklarade departementschefen, att tillräcklig anledning ej syntes föreligga att utan avbidan å betänkandet angående revision av ifrågavarande två lagar framlägga förslag beträffande ersättningsspörsmålet.

Anslaget för tillsyn över villkorligt frigivna, 25 000 kr., torde böra uppföras under andra huvudtiteln, avdelning E. Fångvården m. m.

2. *Statens skyddskonsulenter.* I betänkandet om villkorlig dom har framlagts en beräkning av kostnaden för den där föreslagna konsulentorganisationen. Enligt denna beräkning skulle lönen för en konsulent i högsta löneklassen (löneklass 24) och dyrortsgruppen E (medelort) uppgå till 7 212 kr. för år eller efter avdrag med 447 kr. för pensionsavgifter 6 765 kr., vartill skulle komma dyrtidstillägg. För den person, som på Gotland skulle förrätta en konsulents åligganden, beräknades ett arvode av 1 200 kr. Avlöningskostnaderna för hela organisationen, oberäknat dyrtidstillägg, upptogs till i runt tal 82 000 kr. För lokalkostnader beräknades 6 000 kr., för vikariatsersättningar 3 000 kr., för resekostnader 30 000 kr. och för expenser 8 000 kr.

Enligt det föregående böra anställas ytterligare fem konsulenter samt fyra assistenter. Avlöningskostnaderna för de fem konsulenterna skulle enligt nyss angivna grunder — oberäknat dyrtidstillägg — uppgå till $(5 \times 6\,765)$ 33 825 kr. Hänsyn har härvid icke tagits till den vid årets riksdag beslutade löneregleringen, då denna ännu icke blivit i detalj utformad. Assistenterna torde böra uppföras å extra stat, förslagsvis i lönegrad B 18, varvid avlöningen skulle börja med löneklass 16 och sluta med löneklass 21. Med utgångspunkt från högsta tillämpliga löneklassen, d. v. s. löneklassen 21 och dyrortsgruppen E (medelort), skulle detta innebära en lön av 6 000 kr. för år eller efter avdrag med 348 kr. för pensionsavgifter 5 652 kr., vartill skulle komma dyrtidstillägg. Avlöningskostnaderna för samtliga assistenter, oberäknat dyrtidstillägg, uppgå sålunda till $(4 \times 5\,652)$ 22 608 kr. Lokalkostnaderna ha för varje konsulent och assistent beräknats till 500 kr. eller för fem konsulenter och fyra assistenter 4 500 kr. Vikariatsersättningarna för dessa befattningshavare ha beräknats till 2 000 kr. Vad den egentliga omkostnadsstaten beträffar ha reseersättningar för de fem konsulenterna och de fyra assistenterna beräknats till 20 000 kr. och övriga expenser till 6 000 kr. Enligt dessa beräkningar skulle den i betänkandet om villkorlig dom upptagna avlöningsstaten ökas med $(33\,825 + 22\,608 + 4\,500 + 2\,000)$ 62 933 kr. och omkostnadsstaten med $(20\,000 + 6\,000)$ 26 000 kr. Sammanlagt skulle det ifrågavarande anslaget behöva höjas med 88 933 kr. eller i runt tal 89 000 kr.

Nu nämnda anslag torde böra uppföras under andra huvudtiteln, avdelning E. Fångvården m. m. och ställas till fångvårdsstyrelsens disposition.

3. *Arbetsanskaffning, inackordering i enskilt hem och annan hjälp.* I 5 kap. har föreslagits, att medel ställas till konsulenternas förfogande för att sätta dem i stånd att bereda någon gottgörelse åt arbetsgivare som — på vanliga villkor — taga frigivna i sin tjänst omedelbart efter frigivningen. I enstaka fall kan det även förekomma, att medel erfordras för att helt eller delvis bekosta den frigivnes inackordering i enskilt hem. Slutligen bör konsulenten ha någon möjlighet att tillfälligt hjälpa frigivna med kläder, husrum, mat, respengar m. m.

För närvarande utgår till fångvårdsstyrelsen ett anslag som understöd åt

verksamhet till frigivna fångars skydd med 33 000 kr. För tillgodoseende av de ändamål som nu nämnts erfordras enligt de sakkunnigas uppskattning en höjning av anslaget med 37 000 kr. eller till 70 000 kr. De sakkunniga vilja erinra om att det i betänkandet om villkorlig dom föreslagits ett anslag å 30 000 kr. för liknande verksamhet bland villkorligt dömda. Det synes lämpligt att sammanslå dessa anslag till ett under rubriken »Understöd åt verksamhet för frigivna och villkorligt dömda». Anslaget skulle sålunda utgå med 100 000 kr. Det torde böra uppföras under andra huvudtiteln, avdelning E. Fångvården och ställas till fångvårdsstyrelsens disposition.

4. *Svenska skyddsförbundet.* I betänkandet om villkorlig dom har föreslagits, att anslaget till Svenska skyddsförbundet bibehålles vid nuvarande belopp, 100 000 kr. Som skäl därför anfördes i betänkandet, att tillsättandet av skyddskonsulenter icke komme att medföra någon minskning i de frivilliga skyddsföreningarnas verksamhet. Icke heller den utvidgning av skyddskonsulentorganisationen som här föreslås minskar betydelsen eller omfattningen av skyddsföreningarnas arbete. Såväl för verksamheten enligt en reviderad lagstiftning om villkorlig dom som för den här föreslagna eftervården för frigivna fångar måste konsulenterna i stor utsträckning lita till det stöd, som skyddsföreningarna lämna. Då de sakkunniga vidare utgå ifrån att skyddsföreningarna och andra liknande institutioner, som för närvarande erhålla understöd från förevarande anslag, skola, såsom under punkt 5 här nedan närmare angives, fortsätta och eventuellt utvidga verksamheten vid övergångshem av olika typer, ifrågasätta de sakkunniga icke någon sänkning av anslaget. Med hänsyn till att detta så sent som år 1936 höjdes till nuvarande beloppet 100 000 kr. ävensom till att de sakkunniga under 3. här ovan upptagit ett anslag till understöd åt verksamhet för frigivna och villkorligt dömda, ifrågasättes å andra sidan icke heller någon höjning av anslaget.

5. *Anordnande och drift av övergångshem m. m.* De sakkunniga ha icke föreslagit, att staten skulle inrätta övergångshem (industrihem, lanthem m. m.) utan ansett, att dessa lämpligen böra anordnas och drivas av kommunerna och skyddsföreningarna. Något särskilt anslag för detta ändamål ha de sakkunniga därför ansett sig icke böra föreslå.

De sakkunnigas förslag beräknas sålunda i stort sett medföra följande årliga *utgiftsökningar*:

Tillsyn över villkorligt frigivna	kr. 25 000
Skyddskonsulenter:	
avlöningar (oberäknat dyrtidstillägg)	kr. 63 000
omkostnader	» 26 000
Arbetsanskaffning, inackordering m. m.	» 37 000
Summa kronor 151 000	

Till jämförelse med dessa kostnader må erinras om den besparing som staten gör genom ökad användning av villkorlig frigivning. Årliga anslaget till fångvården uppgår till mera än 4 000 000 kr., vilket, om man bortser från inkomsterna, gör en dagkostnad av 5 kr. för varje intagen person. Vid denna beräkning toges ingen hänsyn till amortering och förräntning av det i byggnader, inventarier m. m. investerade kapitalet. En approximativ beräkning, som företagits av de sakkunniga, har givit vid handen, att ett genomförande av föreliggande förslag med nuvarande beläggning å fångvårdsanstalterna skulle innebära en årlig minskning i antalet underhållsdagar med i runt tal 30 000, vilket skulle medföra en årlig besparing av omkring 150 000 kr. Emedan en stor del av omkostnaderna för ett fängelse är oberoende av antalet där intagna fångar, kan emellertid utgiftsminskningen fullt ut göra sig gällande först när det minskade fångantalet kan medföra indragning av överflödiga straffanstalter och minskning av personal.

Speciell motivering.

Förslag till lag om villkorlig frigivning.

1 §.

I detta lagrum anges de förutsättningar, under vilka villkorlig frigivning skall äga rum. De skäl, som föranlett de sakkunniga att föreslå sådan obligatorisk villkorlig frigivning, ha utvecklats i 4 kap. av allmänna motiveringen.

Enligt förevarande lagrum skall villkorlig frigivning ske då fem sjättedelar av strafftiden förflutit.

Dömes en person under pågående straffverkställighet för ytterligare brott, räknas strafftiden från straffverkställighetens början. Sedan frigivning ägt rum, kan däremot den omständigheten, att den frigivne övertygas om ytterligare brott, även om detta är begånget under eller före straffverkställigheten, icke medföra, att det avtjänade straffet inräknas i strafftiden. Har villkorligt frigiven genom brott förverkat den villkorligt medgivna friheten, omfattar strafftiden därför endast straffåterstoden och straffet för det nya brottet.

I 4 § lagen den 1 juli 1898 innefattande vissa bestämmelser om beräkning av strafftid har, i samband med en mera generell jämkning av den nuvarande regeln om tiden för fånges lösgivande, upptagits ett stadgande som närmare anger vilken dag villkorlig frigivning skall äga rum.

I fråga om sättet att beräkna vilken dag viss del av strafftiden, enligt förevarande lagrum fem sjättedelar, förflutit innehåller förslaget ingen bestämmelse, fränsett den som i 3 § gives i ett särskilt hänseende. Icke heller i gällande lag har det ansetts nödigt att närmare ange huru sådan beräkning skall tillgå. Med hänsyn till stadgandena i lagen den 1 juli 1898 innefattande vissa bestämmelser om beräkning av strafftid samt den praxis som i anslutning till denna lag utvecklat sig lär förfaringsättet böra vara följande.

Undergår någon straffarbete på viss tid eller fängelse, måste fem sjättedelar av strafftiden anses ha förflutit den dag, då den avtjänade strafftiden beräknad efter kalendern i år, månader och dagar enligt den metod som anges i 1898 års lag uppgår till fem sjättedelar av den ådömda strafftiden, utlagd efter kalendern enligt enahanda metod. Utgör nämnda bråkdel helt antal år eller månader, skall därför straffverkställigheten fortsätta så länge att, räknat efter kalendern, fången utstått samma antal år eller månader. Uppstår vid beräkningen brutet månadstal — brutet tal för år kan ej uppstå eftersom ett år är lika med tolv månader — skall straffverkställigheten pågå

till dess, räknat efter kalendern, förutom eventuellt erforderligt helt antal år och månader jämväl därefter så många dagar gått till ända att av den följande månaden, räknad efter kalendern från datum till datum, den ifrågavarande bråkdelen av en månad förflutit. Om vid utläggning på detta sätt av ett brutet månadstal uppkommer brutet dagatal och om brutet dagatal uppstår även av den anledningen att den ådömda strafftiden innehåller ett antal dagar som ej är jämnt delbart med sex, summeras de båda brutna dagatalen.

Ett exempel må tjäna att belysa det anförda.

Antag att en person är dömd till straffarbete 1 år 5 månader och 8 dagar samt att strafftiden börjar den 8 januari ett år. Dagen då fem sjättedelar av strafftiden förflutit beräknas då på följande sätt. $\frac{5}{6}$ av strafftiden är 10 månader + $4\frac{1}{6}$ månad + $6\frac{4}{6}$ dag. 14 månader från den dag från vilken strafftiden räknas uppnås den 8 mars året därpå. $\frac{1}{6}$ av den månad, beräknad enligt kalendern, som följer därefter är lika med $5\frac{1}{6}$ dag. Detta antal dagar ökas med $6\frac{4}{6}$ dag och lägges till den 8 mars. Därigenom nås den 20 mars. Detta är den dag då fången utstått $\frac{5}{6}$ av den ådömda strafftiden. Frigivning skall således, med tillämpning av regeln i 4 § andra stycket i 1898 års lag i dess föreslagna lydelse, ske denna dag eller någon av de tre närmast föregående eller efterföljande dagarna.

Om verkställigheten av frihetsstraffet avbrytes, t. ex. emedan fången intages å sjukvårdsinrättning som ej står under fångvårdsstyrelsens inseende eller det ålagts honom inneslutning i straffcell som enligt fångvårdsstyrelsens beslut skall medföra avbrott i straffverkställigheten, blir följden, att strafftidens slutdag flyttas framåt i tiden. Enligt praxis skall förskjutningen uppgå till lika lång tid, beräknad enligt kalendern, som avbrottet varat.¹ På enahanda sätt förskjutes den dag, då fem sjättedelar av strafftiden skall anses ha förflutit.

En komplikation inträder för det fall, att domstol förordnat att det ådömda straffet skall till viss del anses verkställt genom den dömdes hållande i häkte. För detta fall ges en regel i 3 §.

2 §.

I denna paragraf givas regler för fakultativ villkorlig frigivning, motsvarande dem som finnas i 1 och 5 §§ gällande lag. De mera väsentliga avvikelserna från de nuvarande reglerna ha behandlats i 4 kap. av allmänna motiveringen. I andra stycket ha vidtagits vissa förenklingar, delvis föranledda av de reformer beträffande eftervården som de sakkunniga föreslå. Bland de omständigheter som skola tagas i betraktande vid prövning av fråga om frigivning enligt förevarande paragraf har med hänsyn till dess principiella betydelse tillfogats den dömdes beredvillighet att ersätta genom brottet uppkommen skada.

Beträffande sättet för beräkning av den dag, då två tredjedelar respektive hälften av strafftiden skall anses hava förflutit, hänvisas till vad vid 1 §

¹ Se Nytt juridiskt arkiv 1927 I s. 149.

anförts om motsvarande fråga vid tillämpningen av nämnda lagrum. Beräkningen, vilken dag ett respektive tre år av straffet avtjänats, sker enligt vanlig kalendermetod.

3 §.

Domstols förordnande jämlikt 4 kap. 12 § strafflagen, att ådömt straff skall anses till viss del verkställt genom den dömdes hållande i häkte, torde böra medföra, att denna del av straffet räknas såsom avtjänad även i vad avser förutsättningarna för villkorlig frigivning. För tydlighets skull har en bestämmelse härom upptagits i förslaget liksom fallet är i gällande lag.

I praxis tillgår avräknandet av häktningstid så, att först den ådömda strafftiden utlägges med tillämpning av lagen den 1 juli 1898 innefattande vissa bestämmelser om beräkning av strafftid och därigenom preliminärt fastställs en slutdag för strafftiden. Från denna dag räknas därefter tillbaka så lång tid som straffet enligt förordnandet skall anses verkställt, därvid den i nyssnämnda lag anvisade kalenderberäkningen tillämpas. På detta sätt erhålles den definitiva slutdagen för strafftiden.

Vid bestämmande av den dag, då fem sjättedelar respektive två tredjedelar eller hälften av viss strafftid förflutit, tages på enahanda sätt hänsyn till häktningstid som skall avräknas. Den sökta dagen bestämmes sålunda preliminärt med tillämpning av den vid 1 § angivna metoden. Därefter företages avräkningen genom att räkna tillbaka så lång tid som straffet skall anses verkställt, varigenom den definitiva dagen erhålles. På enahanda sätt tillgår vid beräkning av när ett respektive tre år av straffet skola anses avtjänade.

4 och 5 §§.

Innehållet i dessa lagrum har behandlats i 4 kap. av allmänna motiveringen.

6 §.

Bestämmelserna om tillsyn ha behandlats i 4 och 5 kap. av allmänna motiveringen.

I förslaget har den nuvarande benämningen tillsyningsman utbytt mot tillsynsman på grund av detta ords språkliga företräde. Att på andra och närliggande områden ordet tillsyningsman användes, synes ej behöva hindra, att i detta sammanhang början göres till ett bättre språkbruk.

Stadgandena angående den frigivnes vistelseort, som nu återfinnas i 7 och 9 §§, ha uppmjukats. Därvid må emellertid erinras om att enligt förslaget 7 § särskilda föreskrifter kunna meddelas i detta avseende.

I stället för frihetspass träder tillsynsbok. Bestämmelserna därom ha emellertid flyttats till kungl. stadgan den 8 april 1938 angående vård och behandling i statens fångvårdsanstalter, 68 §, och en föreslagen kungörelse om tillsyn enligt lagen om villkorlig frigivning, 8 och 9 §§.

7 och 8 §§.

Bestämmelserna i dessa lagrum ha behandlats i 4 och 5 kap. av allmänna motiveringen.

9 §.

Denna paragraf motsvarar 3 och 10 §§ gällande lag. Enligt dessa kan, om villkorligt frigiven åsidosätter något av vad till följd av frigivningen åligger honom, friheten återkallas eller varning meddelas.

Förutsättningarna för sådan åtgärd ha i förslaget något jämkats i förhållande till gällande lag. Termen återkallelse har vidare utbytt mot förverkande för att vinna överensstämmelse med 10 §. Förverkande innebär, såsom framgår av 5 §, att återstående delen av straffet skall börja verkställas. Om den frigivne är tagen i förvar i häkte eller fångvårdsanstalt, torde utan uttryckligt stadgande bestämmelserna i 1 § i 1898 års lag om beräkning av strafftid för det fall att någon är häktad äga motsvarande tillämpning och strafftiden därför räknas från den dag beslutet om förverkande ankommer till den myndighet som har att förordna om verkställigheten. Är den frigivne tagen i förvar annorstädes eller är han på fri fot, räknas enligt samma lagrum strafftiden från den dag han intages i fängelse för att undergå straffåterstoden. I kungl. stadgan den 8 april 1938 angående vård och behandling i statens fångvårdsanstalter har inryckts en bestämmelse, 69 §, om att förverkandebeslutet skall tillställas länsstyrelsen.

I åtskilliga fall, där förutsättningarna för varning eller förverkande äro för handen, torde det vara lämpligare att tillgripa annan åtgärd, t. ex. intagande å allmän alkoholistanstalt eller behandling enligt lösdrivarlagstiftningen, och sådan åtgärd bör då i stället väljas, om erforderliga förutsättningar för densamma föreligga. I den föreslagna instruktionen för statens skyddskonsulenter har i 11 § upptagits en anvisning för konsumenten att efter erforderlig utredning i dessa hänseenden sörja för lämpliga åtgärder.

I 4 kap. av allmänna motiveringen har redogjorts för de skäl, som föranlett att beslutanderätten beträffande varning och förverkande flyttats från Konungens befallningshavande till fångvårdsstyrelsen. Denna skall vid handläggningen av dessa ärenden, såsom framgår av föreslagen ändring i instruktionen för styrelsen, vara förstärkt med två sakkunniga.

Den straffåterstod, som efter förverkande skall gå i verkställighet, innebär stundom ett i förhållande till förverkandeanledningen orimligt hårt straff. Vidare är att märka, att om straffåterstoden är lång, det finnes utrymme för en straffavkortning med samma syfte som den föreslagna obligatoriska villkorliga frigivningen. Med hänsyn till dessa synpunkter har i ett andra stycke i förevarande paragraf upptagits en regel, enligt vilken den som återintagits ånyo kan villkorligt frigivas. Beträffande sådan förnyad villkorlig frigivning äro 1 och 2 §§ icke tillämpliga.

10 §.

Denna paragraf avviker från sin motsvarighet i gällande lag, 13 § i dess lydelse enligt lag den 3 juni 1938, så till vida som enligt andra stycket vad

nu stadgas för det fall att den frigivne blivit häktad skall gälla för det fall att han blivit åtalad. Ändringen sammanhänger med att den särskilda häktningsrätt som den nuvarande lagen ger i 11 § icke upptagits i förslaget.

Förverkande enligt paragrafen äger rum allenast om den frigivne dömes till fängelse eller straffarbete. Dom å tvångsuppfostran, ungdomsfängelse, förvaring eller internering medför däremot ej förverkande. De bestämmelser, enligt vilka dom å sådan ansvarspåföljd skall medföra enahanda verkan som ådömande av fängelse respektive straffarbete, äro icke tillämpliga, då villkorligt frigiven dömes till någon av ansvarspåföljderna. För sådant fall är nämligen i de ifrågavarande lagarna stadgat, att domstolen jämte det att den ådömer ansvarspåföljden skall förordna att denna skall träda i stället för vad av straffet återstår.

11 §.

Denna paragraf motsvarar 4 § gällande lag. Medan enligt denna under angivna förutsättningar skall anses som hade straffet vid frigivningen tillfullo avtjänats, innehåller förevarande lagrum, att straffets verkställighet under vissa förutsättningar skall anses avslutad den dag frigivning ägde rum. Den förändrade avfattningen har föranletts av önskan att göra tydligt, att prövotiden ej må medräknas då det undersökes huruvida tilltalad uppfyller den för internering i säkerhetsanstalt stadgade förutsättningen att han skall ha undergått straffarbete eller förvaring under sammanlagt viss tid.

12 §.

Den i 11 § gällande lag stadgade vidsträckta möjligheten att häkta villkorligt frigiven har genom bestämmelserna i förevarande lagrum ersatts med möjlighet för fångvårdsstyrelsen att låta taga den frigivne i förvar ävensom att påkalla handräckning för att hämta den frigivne i enlighet med de föreskrifter som meddelats honom.

13 §.

Villkorligt frigiven som blivit tagen i förvar eller återintagits i fångvårdsanstalt för att avtjäna återstående del av straffet, torde böra beredas tillfälle att, liksom den som häktats för brott, erhålla hjälp vid förberedande och utförande av den talan han kan vilja föra med anledning av den hotande eller redan meddelade förverkandeförklaringen. Sådan talan kan tänkas förd hos fångvårdsstyrelsen då fråga väckts om förverkande eller hos Kungl. Maj:t i regeringsrätten i form av besvär över meddelad förverkandeförklaring eller hos domstol, som prövar mot den frigivne väckt åtal. Att rättshjälp lämnas den frigivne enligt lagen den 19 juni 1919 angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad, står i överensstämmelse med att samma förmån enligt 6 § lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt tillkommer fänge, mot vilken föres talan om att döma honom till förvaring. Liksom enligt nämnda lagrum torde i förevarande fall kostnaden för rättshjälpen böra stanna å statsverket. Någon mera avsevärd

kostnad torde rättshjälpen icke medföra, varför det synes obehövt att beräkna någon anslagsökning.

14 §.

Genom denna paragraf inrymmes rätt för den som ej åtnöjes med vad styresman för fångvårdsanstalt eller statens skyddskonsulent beslutit att form-löst och utan begränsning till viss fatalietid påkalla ändring i beslutet hos fångvårdsstyrelsen.

15 §.

Enligt en föreslagen ändring i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skola besvär över fångvårdsstyrelsens beslut i frågor rörande villkorlig frigivning upptagas av Kungl. Maj:t i regeringsrätten.

Den föreslagna bestämmelsen, att fångvårdsstyrelsens beslut skola genast gå i verkställighet, torde i regel lända de villkorligt frigivna som skola åter-intagas i fångvårdsanstalt till fördel, ty de få därigenom fortare börja avtjäna straffåterstoden. Bestämmelserna funnos även i det kommittéförslag som ligger till grund för gällande lag men borttogos i samband med att beslutanderätten beträffande förverkande i hithörande fall i den kungl. propositionen överlämnades till Konungens befallningshavande.

16 §.

Denna paragraf är med viss formell jämkning lika med 1 § andra stycket gällande lag i dess lydelse enligt lag den 18 juni 1937, vilken ännu ej trätt i kraft.

17 §.

De sakkunniga föreslå, att med stöd av denna paragraf utfärdas en kungörelse om tillsyn enligt lagen om villkorlig frigivning. Andra tillämpningsföreskrifter föreslås upptagna i stadgan den 8 april 1938 angående vård och behandling i statens fångvårdsanstalter och i en instruktion för statens skyddskonsulenter.

Övriga författningsförslag.

Förslaget om ändring i *lagen om beräkning av strafftid* har behandlats i 5 kap. av allmänna motiveringen.

Genom förslaget till lag angående ändring i *lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt* hänföras besvärsmål om tillämpning av vad angående villkorlig frigivning är stadgat, i den mån de äro beroende på Konungens prövning, till regeringsrätten. Skälet till denna ändring framgår av 4 kap. i allmänna motiveringen.

Övriga föreslagna bestämmelser ha avseende å eftervården åt frigivna fångar, varför beträffande dem hänvisas till 5 kap. i allmänna motiveringen.

Reservation

av herr *Lindberg*, som anförde:

De sakkunniga hava föreslagit, att den som undergår straffarbete på viss tid, minst sex månader, eller fängelse minst lika lång tid obligatoriskt skall villkorligt frigivas, då fem sjättedelar av strafftiden förflutit, dock att den, som utan att kunna dömas till förvaring måste befaras bli vådlig för annans personliga säkerhet, icke må frigivas, förrän hela strafftiden förflutit.

Det skall ankomma på styresmannen vid fängelset, resp. fångvårdsstyrelsen att avgöra, huruvida fånge skall anses vara vådlig för annans personliga säkerhet.

Bortsett från svårigheten för att icke säga omöjligheten för såväl styresmannen vid fängelset som fångvårdsstyrelsen att objektivt kunna avgöra, huruvida fånge kan befaras bli vådlig för annans personliga säkerhet, anser jag att stadgandet icke står i överensstämmelse med lagförslagets anda.

De sakkunniga hava med skärpa framhållit, att den obligatoriska frigivningen med den i denna grundade eftervården är given mera i samhällets än i fångens intresse, den är icke en belöning utan en kriminalpolitisk behandlingsform. De sakkunniga hava framhållit, att från kriminalpolitisk synpunkt det i själva verket är ännu mera angeläget, att en eftervård grundad på villkorlig frigivning användes beträffande fångar om vilkas välförhållande man är oviss än beträffande dem på vilka man anser sig kunna lita.

Eftervården innebär synnerligen långt gående ingrepp i den frigivnes handlingsfrihet. Under tid, som svarar mot den återstående strafftiden, dock minst ett år och i vissa fall med möjlighet att utsträcka denna tid med ytterligare ett år, måste han stå under tillsyn och kan åläggas att vistas å angiven ort och sköta anvisat arbete och begagna anvisad bostad och måste underkasta sig inskränkningar i förfogandet över egen arbetsförtjänst m. m.

De sakkunniga hava förutsett, att fånge stundom kommer att föredraga att avtjäna hela strafftiden framför att underkasta sig eftervård och därför föreskrivit att fånge icke äger vägra att mottaga villkorlig frigivning.

Straffhotet vid fall av överträdelse av de givna föreskrifterna är, såsom de sakkunniga framhållit, en under övergångsperioden efter frigivandet ytterst värdefull psykologisk faktor, ett hot, som skrämmar från brottsliga handlingar.

Det synes mig icke motiverat, att man beträffande den som befaras skola bli vådlig för annans personliga säkerhet avstår från eftervård förenad med det från brott avhållande straffhotet. Enligt min mening bör därför näst sista meningen i 1 § av den föreslagna lagen om villkorlig frigivning utgå.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Skrivelse till chefen för Kungl. Justitiedepartementet	3
Författningsförslag.	
Förslag till lag om villkorlig frigivning	5
Förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 1 juli 1898 (nr 68 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om beräkning av strafftid	8
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 17:o lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt	9
Förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av instruktionen den 31 decem- ber 1921 (nr 868) för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten	9
Förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av stadgan den 8 april 1938 (nr 134) angående vård och behandling i statens fångvårdsanstalter	11
Förslag till kungörelse angående tillsyn enligt lagen om villkorlig frigivning . .	13
Förslag till instruktion för statens skyddskonsulenter	15
Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 6 § kungörelsen den 9 april 1926 (nr 77) angående tillhandahållande i vissa fall av domstols protokoll i brottmål	18
Motiv.	
<i>Allmän motivering.</i>	
1 kap. Användningen av villkorlig frigivning i Sverige	19
2 kap. Svenska reformförslag beträffande villkorlig frigivning	25
3 kap. Utländsk lagstiftning om villkorlig frigivning	29
4 kap. Principerna för en reform av lagstiftningen om villkorlig frigivning	33
5 kap. Om eftervård åt frigivna fångar	48
6 kap. Kostnadsberäkningar	66
<i>Speciell motivering.</i>	
Förslag till lag om villkorlig frigivning	70
Övriga författningsförslag	75
Reservation av herr Lindberg	76

DECLARATION OF INDEPENDENCE

When in the course of human events, it becomes necessary for one people to dissolve the political bands which have connected them with another, and to assume among the powers of the earth, the separate and equal station to which the laws of Nature and of Nature's God entitle them, a decent respect to the opinions of mankind requires that they should declare the causes which impel them to the separation.

Resolved, that these United Colonies are, and of right ought to be, free and independent States, that they are absolved from all allegiance to the British Crown, and that all political connection with them is hereby totally dissolved.

That the Prince of Wales, in violation of the rights of the Colonies, has assumed the title of King of Great Britain, and of Ireland, and of the Colonies, and has endeavored to extend his jurisdiction over them, in opposition to the rights of the Colonies, and in violation of the laws of Nature and of Nature's God.

That the Colonies have a right to be free and independent States, and that they are entitled to the same rights and privileges as the other free and independent States of the world.

That the Colonies have a right to be free and independent States, and that they are entitled to the same rights and privileges as the other free and independent States of the world.

That the Colonies have a right to be free and independent States, and that they are entitled to the same rights and privileges as the other free and independent States of the world.

That the Colonies have a right to be free and independent States, and that they are entitled to the same rights and privileges as the other free and independent States of the world.

That the Colonies have a right to be free and independent States, and that they are entitled to the same rights and privileges as the other free and independent States of the world.

That the Colonies have a right to be free and independent States, and that they are entitled to the same rights and privileges as the other free and independent States of the world.

That the Colonies have a right to be free and independent States, and that they are entitled to the same rights and privileges as the other free and independent States of the world.

That the Colonies have a right to be free and independent States, and that they are entitled to the same rights and privileges as the other free and independent States of the world.

That the Colonies have a right to be free and independent States, and that they are entitled to the same rights and privileges as the other free and independent States of the world.

IN WITNESS WHEREOF, we the Representatives of the United Colonies, by their Deputies, have hereunto set their hands and seals, at Philadelphia, the fourth day of July, 1776.

John Hancock

John Hancock

John Hancock

John Hancock

John Hancock

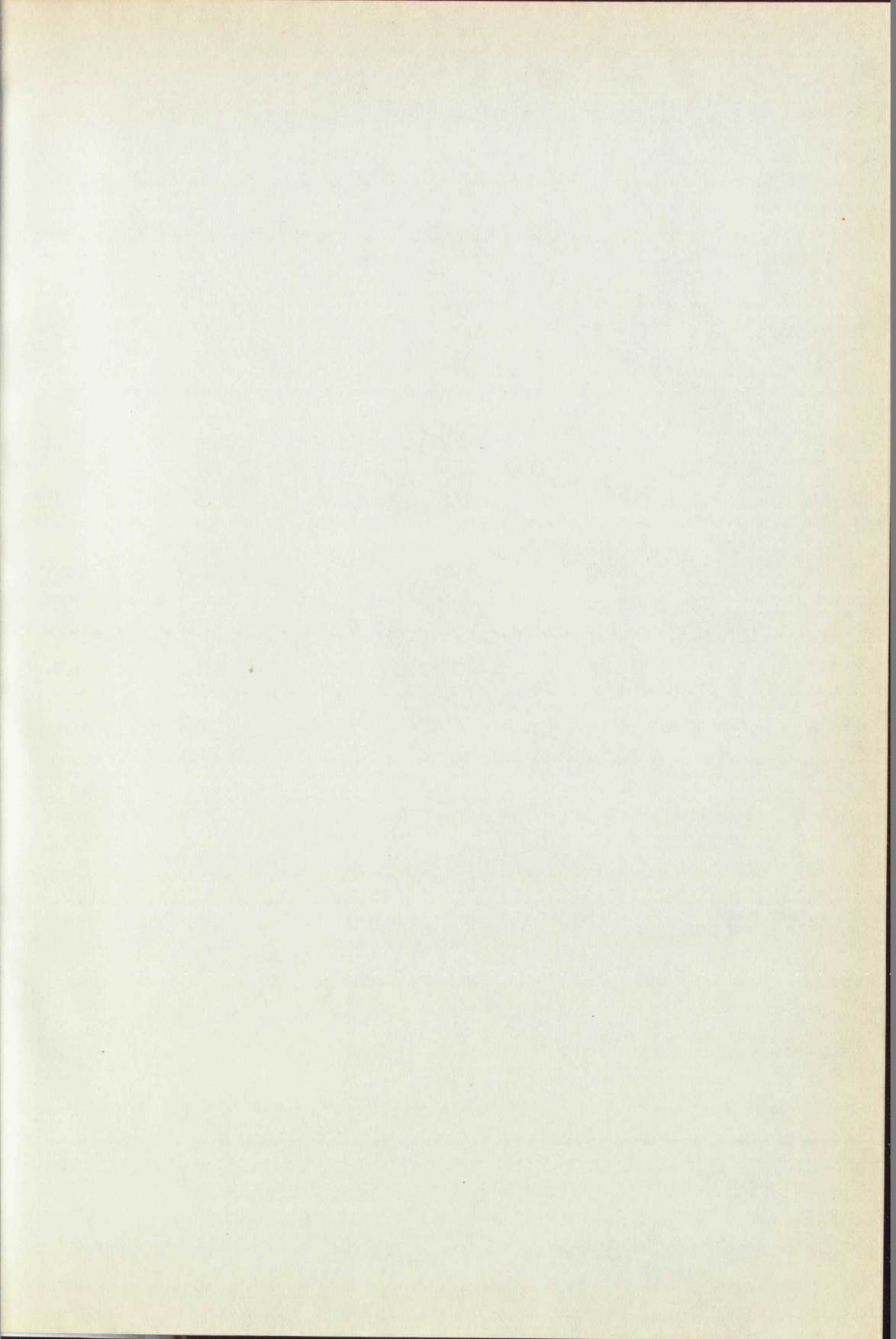
John Hancock

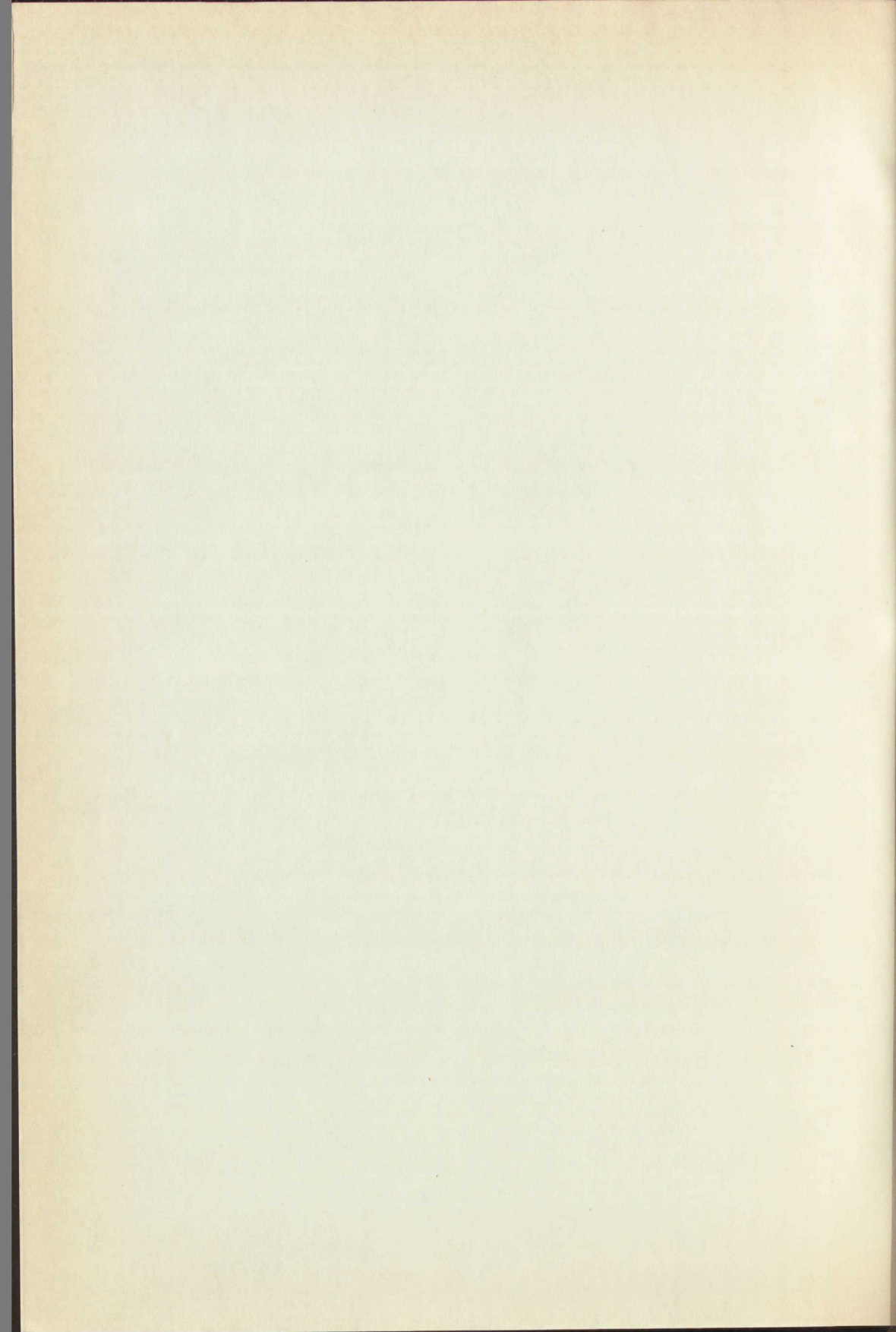
John Hancock

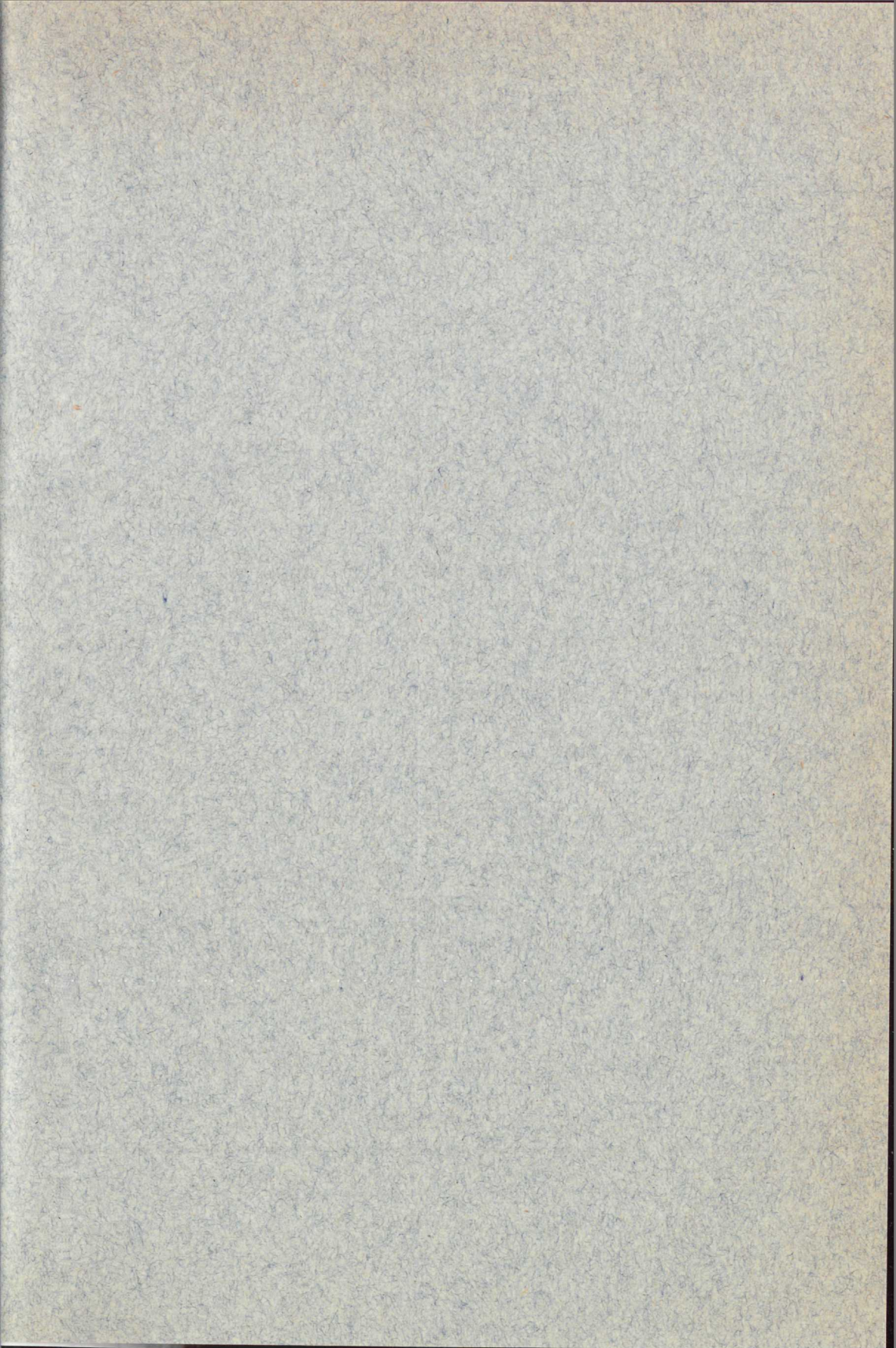
John Hancock

John Hancock

John Hancock

Statens offentliga utredningar 1938

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Riktlinjer för en lagstiftning om ägareförbehåll och avbetalningsköp. [11]
Betänkande med förslag till lotteriförordning m. m. [17]
Betänkande med förslag till lag om frivillig pensionering av i enskild tjänst anställda m. m. [18]
Betänkande med förslag till reformerad hyreslagstiftning. [22]
Betänkande med förslag till lag om villkorlig frigivning m. m. [25]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet & landsbygden enligt beredningsnämndernas förslag vid 1938 års allmänna fastighetstaxering. [12]

Politi.

Betänkande ang. omorganisation av polisskolan i Stockholm m. m. [1]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande i näringsfrågan. [6]
Betänkande ang. barnbäddningsbidrag m. m. [7]
Betänkande ang. förvärvsarbetande kvinnors rättsliga ställning vid äktenskap och barnabörd. [13]
Betänkande ang. landsbygdens avfolkning. [15]
Yttrande med sociala synpunkter på befolkningsfrågan. [19]
Betänkande ang. barnkrubbor och sommarkolonier m. m. [20]
Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 1. [21]
Betänkande med vissa demografiska utredningar. [24]

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande med utredning och förslag rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringen. [5]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Byggnadsindustrien i Sverige. 1. Allmän översikt, yttranden och förslag. [10] 2. Arbetsgivares och löntagares inkomster. [3] 3. Arbetslöshetens omfattning och växlingar. [4]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande med förslag till lag om enskilda vägar m. m. [23]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen.

Andlig odling i övrigt.

Förslag till revision av den svenska kyrkohandboken. [2]
1936 års yrkesskolsakkunniga. Betänkande med förslag rörande omorganisation av vissa delar av tekniska skolan i Stockholm. [8]
Betänkande och förslag ang. skolöverstyrelsens organisation. [14]
Betänkande och förslag ang. verksamheten vid kungl. dramatiska teatern, dess förvaltning och ledning. [16]

Försvarsväsen.

Utlåtande rörande flottans fartygstyper m. m. [9]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.